

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗВО УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Інститут Історії Церкви

Магістерська робота

**ВНЕСОК КАРДИНАЛА МИРОСЛАВА ІВАНА ЛЮБАЧІВСЬКОГО У
ПРОЦЕС ІНСТИТУЦІЙНОЇ РОЗБУДОВИ УГКЦ**

Студент 6-го курсу: Володимир Фарат

Науковий керівник: Олег Беген

Кандидат історичних наук

Рецензент: о. Тарас Бублик

Кандидат історичних наук

Львів 2022

Фарат В. Р. Внесок кардинала Мирослава Івана Любачівського у процес інституційної розбудови УГКЦ: Магістерська робота: (041 «Богослов'я») / В. Р. Фарат / Український Католицький Університет. Інститут Історії Церкви; Наук. Кер: к. і. н. Беген О. Б. – Львів: УКУ, 2022. – 111 с.

Анотація. У роботі охарактеризовано становище Української Греко-Католицької Церкви в діаспорі та закордоном у 1980 по 1991 рр., та проведено комплексне дослідження діяльності її предстоятеля, блаженнішого Мирослава Івана Любачівського. Проаналізовано роль греко-католицького єпископату у розвитку Церковних структур в незалежній Україні. Розкрито роль кардинала Мирослава Івана Любачівського у процесі формування адміністративних структур Української Греко-Католицької Церкви після її легалізації. Висвітлено спробу єднання УГКЦ та Мукачівської єпархії.

Ключові слова: блаженніший Мирослав Іван Любачівський, Українська Греко-Католицька Церква, УГКЦ, адміністративні структури, інституційна розбудова, відновлення, реформування.

Abstract. The paper outlines the position of the Ukrainian Greek Catholic Church in the diaspora and abroad in 1980-1991. The comprehensive study of the activities of its Primate, His Beatitude Myroslav Ivan Lyubachivsky, was conducted. The paper analyzes the role of the Greek Catholic episcopate in the development of Church structure in independent Ukraine. The study reveals the role of cardinal Myroslav Ivan Lyubachivsky in the process of forming the Ukrainian Greek Catholic Church administrative structure after its legalization. We highlight the attempt to merge the UGCC with the Mukachevo diocese.

Keywords: His Beatitude Myroslav Ivan Lyubachivsky, Ukrainian Greek Catholic Church, UGCC, administrative structures, institutional building, recovery, reform.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. УГКЦ В УКРАЇНІ.....	10
1.1 ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ ТА ІСТОРИОГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ ЩОДО СТАНОВИЩА ГКЦ В УКРАЇНІ І ЗАКОРДОНОМ	10
1.2 МИРОСЛАВ ІВАН ЛЮБАЧІВСЬКИЙ – НОВИЙ ПРЕДСТОЯТЕЛЬ «КАТАКОМБНОЇ» ЦЕРКВИ	14
РОЗДІЛ II. ПРОЦЕС ВІДНОВЛЕННЯ СТРУКТУР УГКЦ КАРДИНАЛОМ МИРОСЛАВОМ ІВАНОМ ЛЮБАЧІВСЬКИМ В УКРАЇНІ.....	26
2.1 ПОВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНИ.....	26
2.2 РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗБУДОВА АДМІНІСТРАТИВНИХ СТРУКТУР ЄПАРХІЙ.....	34
2.3 ПРОБЛЕМА ПРИЄДНАННЯ МУКАЧІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ ДО УГКЦ НА ПОЧ. 1990-Х Р.....	45
РОЗДІЛ III. РОЛЬ ЄПИСКОПАТУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УГКЦ	53
3.1 ВКЛАД КАРДИНАЛА МИРОСЛАВА У ВІДНОВЛЕННІ ГРЕКО- КАТОЛИЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НА СИНОДАХ.....	53
3.2 КОНЦЕПЦІЯ ВИРІШЕННЯ МІЖКОНФЕСІЙНИХ КОНФЛІКТІВ У ГАЛИЧИНІ БЛАЖЕННІШИМ МИРОСЛАВОМ ІВАНОМ ЛЮБАЧІВСЬКИМ.....	62
3.3 ПОЗИЦІЯ ІЄРАРХІЇ УГКЦ ЩОДО ЕКУМЕНІЧНИХ ПИТАНЬ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ	72
ВИСНОВКИ	84

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	89
ДОДАТКИ.....	101
ІЛЮСТРАЦІЇ.....	108

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ЛБА – Львівська Богословська Академія

р. – рік

рр. – роки

УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква

УКЦ – Українська Католицька Церква (назва УГКЦ в діаспорі до початку 1990-х років)

ГКЦ – Греко-Католицька Церква (назва УГКЦ на території УРСР до початку 1990-х років)

о. – отець

РПЦ – Російська Православна Церква

УКУ – Український Католицький Університет

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

кв. км. – квадратний кілометр

УАПЦ – Українська Автокефальна Православна Церква

УПЦ (МП) – Українська Православна Церква Московського Патріархату

УПЦ (КП) – Українська Православна Церква Київського Патріархату

КГБ – Комітет державної безпеки СРСР.

МЄ – Мукачівська єпархія

ВСТУП

Актуальність: Переглядаючи дослідження з історії Церкви, останніх декількох десяти років, дуже чітко видно, що науковці, у цій галузі активно працюють над опрацюванням спадщини митрополита Андрея Шептицького та патріарха Йосифа Сліпого. Проте, останнім часом, дослідники, зокрема з Інституту Історії Церкви, наголошують на активному вивченні та опрацюванні джерел періоду підпільної Церкви та її легалізації. Заглибившись у цю тематику, можна побачити дослідження про підпільних отців, громадських діячів, які жили та працювали для блага УГКЦ. Однак чомусь поміж іменами всіх цих людей, не часто зустрічається постать блаженнішого кардинала Мирослава Івана Любачівського, наступника патріарха Йосифа Сліпого. Саме тому, актуальність цієї теми зумовлена потребою всестороннього дослідження діяльності Глави УГКЦ владики Мирослава Івана, який взявши на себе провід Церквою у нелегкий час, зміг відновити та реорганізувати адміністративні структури УГКЦ, які активно діють по сьогоднішній час.

Історична новизна: вперше, на підставі комплексного дослідження релігійної періодики 1979-2000 рр., проведено критичний аналіз внеску Верховного архиєпископа Української Греко-Католицької Церкви Мирослава Івана Любачівського у легалізацію Церкви. Вперше, на підставі офіційних документів Української Греко-Католицької Церкви, проаналізовано та висвітлено етапи відновлення та реорганізації структур УГКЦ на території України. Вперше досліджено листи закарпатських владик Івана Семедія та Йосифа Головача до Римського архиєрея, що знаходяться у приватному архіві видавництва *Гражда* в місті Ужгород. Вперше визначено ефективність концепції вирішення міжконфесійних конфліктів у Галичині запропоновану Главою УГКЦ Мирославам Іваном Любачівським. Вперше проаналізовано позицію єпископату УГКЦ, на чолі з блаженнішим Мирославом Іваном, щодо екуменічного діалогу.

Метою є дослідження особливого внеску блаженнішого Мирослава Івана Любачівського у процес інституційної розбудови структур УГКЦ, висвітленого на шпальтах релігійної періодики 1979-200 роках.

Завданням праці є:

1. Охарактеризувати становище, в якому перебувала Греко-Католицька Церква з 1980 по 1991 рр.
2. Проаналізувати діяльність предстоятеля ГКЦ Мирослава Івана у діаспорі.
3. Висвітлити проблему єднання УГКЦ та Мукачівської єпархії.
4. Визначити роль єпископату у розвитку УГКЦ наприкінці ХХ ст.
5. Охарактеризувати роль кардинала Мирослава Івана у розвитку адміністративних структур УГКЦ після її легалізації.
6. Узагальнити діяльність блаженнішого Мирослава Івана Любачівського як Глави Української Греко-Католицької Церкви.

Об'єктом дослідження виступає діяльність кардинала Мирослава Івана Любачівського.

Предметом дослідження є розбудова церковних структур кардиналом Мирослава Івана Любачівського на території України.

Хронологічні рамки дослідження: період з 1980 по 2000 рр. З 1980 року владика Мирослав Іван Любачівський стає коад'ютором патріарха Йосифа Сліпого, до 2000, у цей час кардинал Мирослав відходить у вічність.

Територіальні межі дослідження охоплюють територію України.

У праці використано **методи:** комплексного аналізу, синтезу, дослідницький, узагальнення та хронологічно-описовий, компаративний мікроісторичний метод. У праці також буде використаний методологічний принцип історизму.

Огляд джерел і літератури: Одним із джерел, які взяті до уваги є офіційні листи закарпатських єпископів до Римського архиєрея: *Лист владик Мукачівської єпархії Івана Семедія та Йосифа Головача до папи*, засвідчував, що Мукачівська єпархія не належить до УГКЦ. В іншому зверненні, під назвою *Лист закарпатських греко-католицьких священників у Ватикан з приводу*

ситуації з *Закарпаття*, духовенство спільно із другим єпископом помічником Мукачівської єпархії (далі МЄ) Іваном Маргітичом, виступаючи за приєднання МЄ до Української Греко-Католицької Церкви, наводять аргументи, чому владики Іван Семедій та Йосиф Головач є неправі.

Базуватиметься ця наукова праця і на збірнику *Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008)*, де є хронологічно укладені важливі для УГКЦ документи, рішення, листи та промови. Ще одним ключовим документом, який буде проаналізовано, стане збірник *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*. Він є важливим, оскільки до 1996 року, в якому відбувся Собор УГКЦ, відбувалося становлення та відновлення структур Церкви, а на самому Соборі, проводився підсумок того, як проводилася ця реформа. Цей документ дає змогу побачити, які були плюси та мінуси стратегії, яку обрали ієрархи Української Греко-Католицької Церкви, на чолі з блаженнішим Мирославом Іваном Любачівським.

Найважливішим джерелом цієї магістерської роботи є релігійна періодика 1979 – 2000 рр., яка, завжди тримаючи руку на пульсі, подавала вичерпну інформацію про важливі події із життя Церкви. Зокрема буде опрацьовано журнали *Патріархат* (цей журнал, оскільки створений за підтримки Українського Патріархального руху, став провідним інформаційним мостом для вірних греко-католиків у цілому світі), *Церковний Вісник*, *Журнал Московской Патриархии* (є офіційним журналом Російської Православної Церкви), *Благовісник*, *Богослов'я*, газети *Благовіст*, *Бюлетень ЦРІ*, *Вірую*, *Мета* (ця газета, з благословення блаженнішого Мирослава Івана Любачівського стала офіційним виданням Львівської Архиепархії), *Християнський голос*, *Свобода* (найстаріша україномовна газета поза територією України, яка видавалася безперервно з 1921 р. Є офіційним вісником Українського Народного Союзу), *Нова Зоря*, інформаційний бюлетень *Вісті з Риму*, офіційний вісник Львівської Архиепархії *Львівські Архиепархіальні Вісті*, інформаційний вісник *Агенція Релігійної Інформації* та науковий збірник із Церковної історії *Ковчег*, які по-

суті будуть основою даної магістерської праці. У журналі *Патріархат* є статті, в яких критично проаналізовано важливі події, які відбувалися у церковних колах, окрім цього там є розміщені рішення та постанови синодів, які офіційно скликалися після 1980 року, послання пап та єпископів до вірних, листування між Римським престолом та провідниками УКЦ (УГКЦ). Журнал *Богослов'я* містить наукові статті та документи, які представляють екуменічні погляди Мирослава Івана, зокрема на Баламандську декларацію, так само, як і *Ковчег*. Окрім цього у цій праці було використано *Благовісники Верховного архієпископа*, у яких знаходяться рішення та постанови Синодів Єпископів. Окрім нього, буде взято до уваги офіційний вісник Львівської архієпархії *Львівські Архиспархіальні Вісті*, який був основним ресурсом, яке висвітлювало актуальні постанови ієрархів Української Греко-Католицької Церкви. Включає цей вісник також і документи про призначення на церковні посади та усунення з них. Аналіз цього джерела дає можливість зрозуміти, як єпископат УГКЦ реформував структури Церкви після виходу з підпілля.

Окрім періодики, буде взято до уваги статті, зокрема працю Бублика Т. *«Відродження УГКЦ (1988-1991): проблематика міжконфесійних протистоянь»*, яка краще допоможе зрозуміти, якими було ставлення Російської Православної Церкви до Української Автокефальної Православної Церкви та Української Греко-Католицької Церкви, після їх відновлення, та відносини між УАПЦ та УГКЦ до і після їхньої легалізації. Окрім статей, буде проаналізовано дослідження В. Ленцика *Нариси історії Української Церкви*, у якій описано, як було реорганізовано структури УГКЦ після її легалізації, працю Р. Шафрана *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*, в якій описано, як Українська Греко-Католицька Церква здобула право офіційно скликати Синоди Єпископів. Особливу увагу буде звернено на дослідження Бендика М. *Еклезіологія Патріарха Мирослава Івана (Любачівського)*, у якій автор представляє бачення концепції реформування Церкви блаженнішого Мирослава Івана Любачівського і аналіз того, як вона втілювалася в життя. О. Іванкова-Стецнюк у своїй книзі *Виклики*

та здобутки Української Греко-Католицької Церкви в еміграції. Історико-соціологічний нарис, розповідає про те, у якій ситуації знаходилася Церква в діаспорі.

Структура роботи: робота побудована за принципом багатofакторності і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел і літератури, додатків та ілюстрацій.

У першому розділі: буде описано становище, в якому знаходилася УКЦ з 1979 по 1989 рр. Саме в цей період владика Мирослав Іван Любачівський став коад'ютором, а по смерті блаженнішого Йосифа Сліпого - Главою та предстоятелем Української Греко-Католицької Церкви.

У другому розділі: буде розглянуто подію повернення до України очільника УГКЦ кардинала Мирослава Івана Любачівського і те, які зміни відбулися після цієї події. Окрім цього буде проаналізовано, як відбувалося реформування та розбудова адміністративних структур Церкви і проблему, яка постала у Мукачівській єпархії, що в подальшому призвело до питання про канонічну територію, яка повинна належати Українській Греко-Католицькій Церкві.

У третьому розділі: буде проаналізовано вклад кардинала Мирослава Івана Любачівського у відновленні навчальних закладів для вірних греко-католиків та діяльність владики на синодах та соборі УГКЦ. Також буде досліджено міжконфесійні конфлікти у Галичині, причиною яких стали культові споруди, та концепцію їх вирішення блаженнішим Мирославом Іваном. Ще одним пунктом, який буде розглянуто, стане позиція, яку висловлювала ієрархія Української Греко-Католицької Церкви, щодо екуменічних питань в Україні та закордоном.

РОЗДІЛ І.

УГКЦ В УКРАЇНІ

1.1 ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ ТА ІСТОРІОГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ ЩОДО СТАНОВИЩА ГКЦ В УКРАЇНІ І ЗАКОРДОНОМ

Історія Української Греко-Католицької Церкви у підпіллі сьогодні активно досліджується Інститутом Історії Церкви. Саме зараз дослідники звертають увагу на ті деталі, яким не надавали особливого значення раніше. Одним із таких упущень є діяльність одного із предстоятелів УГКЦ, кардинала Мирослава Івана Любачівського. Особа блаженнішого Мирослава Івана на сьогоднішній час є недооціненою. Ставши главою Української Греко-Католицької Церкви в період великих конструктивних змін, коли основна увага була звернена на відновлення та навіть створення структур Церкви, постать самого владика Мирослава Івана була відсунута на другий план. В час очолювання, предстоятель УГКЦ, повинен був бути більше керівником, аніж духовним наставником, що і зробив блаженніший Мирослав Іван Любачівський. Саме через його бажання служити своїм вірним та невтомну працю, інституційні структури Української Греко-Католицької Церкви були відновлені та зміцнені.

Важливим джерелом дослідження цієї теми є неопубліковані архівні матеріали приватного архіву видавництва *Гражда* в місті Ужгороді, які надають відомості про діяльність закарпатських владик Івана Семедія, Йосифа Головача, Івана Маргітича та краще висвітлюють тогочасну ситуацію навколо об'єднання Мукачівської єпархії з Українською Греко-Католицькою Церквою.

Окрім цього, було проаналізовано опубліковані документи. Основним джерелом став збірник *Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008)*, в якому знаходяться офіційні документи і матеріали, які представляють позицію УГКЦ щодо міжцерковних та суспільних питань. Цей збірник включає: звернення предстоятелів, рішення та постанови синодів і соборів. Також було взято до уваги *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, де представлено звіти єпархій та комісій, які були створені після легалізації УГКЦ. Ще одним

важливим джерелом стали *Найважливіші документи католицько-православного богословського діалогу*, зокрема *Фрейзінгська заява*, яка мала врегулювати конфлікт, який виник між церквами на території УРСР. Також були проаналізовані документи, які знаходяться у журналі *Патріархат*.

Ця магістерська праця в основному базується на періодиці, яка виходила з 1979 по 1998 роки. Зокрема, дослідженні публікації з таких газет, як: *Церковний Вісник* (місячник, який видає парафія Святих Володимира і Ольги в Чикаго, почав виходити з 1968 року), *Християнський голос* (тижневик Апостольського екзархату для українців-католиків східного обряду в Німеччині, почав виходити з січня 1949 року), *Свобода* (одна із найстаріших у світі, україномовна газета, щоденник, заснована у США, почала виходити з 1893 року і до сьогодні), *Вірю* (християнський молодіжний часопис, заснований за благословенням блаженнішого Мирослава Івана Любачівського почав виходити з 1994 року, з 1994 по 2000 рр. головним редактором був п. Володимир Громик), *Мета* (український тижневик, почав виходити у 1931 році, у 1939 був закритий, відновлений завдяки старанням Кир Мирослава Івана Любачівського, ставши офіційним виданням Львівської архієпархії УГКЦ), *Нова Зоря* (тижневик Івано-Франківської архієпархії, почав виходити з 1926 року), *Благовіст, Вісті з Риму* (інформаційний бюлетень, заснований українською секцією *Радіо Ватикан*, почав виходити з 23 вересня 1963 року). Журналів: *Патріархат*, *Журнал Московской Патриархии* (офіційний журнал Російської Православної Церкви, почав виходити з 1931 року), *Богослов'я* (часопис, видається з 1923 року), щотижневий інформаційний вісник - *Агенція Релігійної Інформації* та вісник Львівської архієпархії – *Львівські Архієпархіальні Вісті*. За допомогою критичного аналізу газетних та журнальних статей, було представлено становище Української Греко-Католицької Церкви у період очолювання кардиналом Мирославом Іваном Любачівським. Серед всіх вище перерахованих, варто звернути увагу на журнал *Патріархат* та газету *Церковний вісник*. У журналі *Патріархат* публікувалися критичні статті, повідомлення, рішення та постанови синодів УКЦ, які відбувалися в Римі, коментарі, щодо того, як

проводилися ці синоди та яке значення вони мали для тогочасної Церкви. У свою чергу, газета *Церковний вісник* є цікава великою кількістю актуальних новини про життя Української Греко-Католицької Церкви. Особливу увагу варто звернути на статті, які порушують проблему синодів УГКЦ, зокрема їхнє проведення та значимість для інституційної розбудови Церкви. Серед усіх досліджених праць, можна виділити наступні: *17-го травня розпочав роботу перший синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, Завершив роботу Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви Львів, 22 жовтня 1996 р., Зі залі нарад синоду*, Потуна О. *Синод, що став історичним* та багато інших. Щоб побачити загальну картину у якому стані перебувала Українська Греко-Католицька Церква, варто переглянути статті Дацька І. *Сучасний стан Української Греко-Католицької Церкви в Україні, Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви, Структура Української Греко-Католицької Церкви, Міжконфесійні відносини в Україні*, Бутринський М. *Чергове порушення синодального устрою УГКЦеркви*, в якій автор описує авантюрну ситуацію про призначення отця Володимира Паски на єпископа-помічника для Філадельфійської архієпархії, папою, без повідомлення єпископату УГКЦ.

Що стосується дослідження питань легалізації ГКЦ, то тут потрібно відзначити дослідження Бублика Т., Бендик М., Майороші М., Процик І., Мизака Н., Галіва М., Лончини Б. І., Кузика Д., Немета Т. М., Димид М., Мончак І. та інші. У своїй статті *«Відродження УГКЦ (1988-1991): проблематика міжконфесійних протистоянь»*, Бублик Т. подає детальний опис релігійних конфліктів між РПЦ, УГКЦ та УАПЦ, які виникли через бажання кожної із Церков мати вплив на тогочасне суспільство. Праця Бендика М. *Еклезіологія Патріарха Мирослава Івана (Любачівського)* дала можливість проаналізувати, якою має бути УГКЦ, на думку блаженнішого Мирослава Івана. У праці Процик І. *Боротьба Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію в другій половині 80-х рр. ХХ ст. як фактор демократизації суспільно-політичного життя України*, він описує, як саме духовенство та вірні, проходили цей шлях

боротьби із тоталітарним режимом та які методи вони використовували, щоб цього досягнути. Лончина Б. І., у праці *Сучасне положення Української Католицької Церкви*, описував стан, в якому перебувала Церква, порівнюючи з тим, як було раніше. Багато критичних праць написані Галівом М., головним редактором журналу *Патріархат*. Зокрема можна виділити наступні статті: *До проблеми Української Католицької Церкви*, *Биймо в дзвін, щоб не було запізно*. *До проблем УГКЦеркви на Закарпатті*, *Наші думки навколо легалізації УКЦеркви* та багато інших. Важливим є також і канонічний аспект становлення структур УГКЦ, які яскраво подані у таких працях Димида М., як *Шлях до завершення структури Української Греко-Католицької Церкви та Церкви і Церковні громади в Україні на порозі 21 століття: сьогодні і перспектива*.

В основному дослідженнями, які стосуються становища ГКЦ в Україні і закордоном займалися Бабинський А., Франко П., Баб'як А., Шафран Р., Іванкова-Стецнюк О., Мизак Н. – Яремчук Я. Особливу увагу привертає праця Бабинського А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, в якій автор ґрунтовно описує історію Української Греко-Католицької Церкви. Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької Митрополії (1596-1991)*, у якій особливий акцент робить на значенні синодів для УКЦ. Праця Іванкової-Стецнюк О., під назвою *Виклики та здобутки Української Греко-Католицької Церкви в еміграції. Історико-соціологічний нарис*, яскраво описує як УГКЦ розвивалася поза територією України, подібно, як і А. Баб'як у своїй праці *Легітимність українського Патріархату*. У своїй праці Мизак Н. та Яремчук А., під назвою *Нарис історії УГКЦ на Буковині*, представляють розвиток Української Греко-Католицької Церкви, а особливо період становлення Коломийсько – Чернівецької єпархії.

Окрім моєї дослідницької праці, яка акцентувалася на критичному аналізі періодичних статей, стосовно діяльності блаженнішого Мирослава Івана Любачівського, також до цього були написані дві дипломні роботи: Квасюк М. *Проблема церковної єдності та богословській спадщині патріарха Йосифа Сліпого та кардинала Мирослава Івана Любачівського та (1963-1996 рр.)*, Зарічинська О. *Адміністративне відновлення Львівської архієпархії Української*

Греко-Католицької Церкви 1991-1996. Дослідницька робота включає в себе велику кількість джерел, що дає можливість краще розкрити специфіку діяльності кардинала Мирослава Івана Любачівського у процесі інституційної розбудови структур УГКЦ. Унікальність цієї роботи полягає в тому, вона базується на промовах та зверненнях блаженнішого Мирослава, а також статтях, автори яких висвітлювали реальний стан розвитку Греко-Католицької Церкви, у час виходу Церкви з підпілля та перших років становлення інституційних структур УГКЦ.

1.2 МИРОСЛАВ ІВАН ЛЮБАЧІВСЬКИЙ – НОВИЙ ПРЕДСТОЯТЕЛЬ «КАТАКОМБНОЇ» ЦЕРКВИ

Мирослав Іван Любачівський народився 24 червня 1914 року у місті Долина (Івано-Франківська область). Митрополит Андрей Шептицький (роки служіння з 1901 по 1944 рр.), побачивши здібного і працьовитого студента, відіслав його на навчання до австрійського університету в Інсбрук. У 1938 році митрополит Андрей висвятив Мирослава Івана на диякона, а пізніше на священника. У квітні 1978 р. отець Любачівський отримав ступінь почесного прелата від папи Павла VI (роки служіння з 1963 по 1978). Наступного року, 13 вересня 1979 р. Папа Іван Павло II (роки служіння з 1978 по 2005) призначає Мирослава Івана Любачівського архиєпископом і митрополитом Філадельфії². За словами самого отця Мирослава Івана, для нього це було несподівано, проте він готовий стати на шлях, говорячи, що «Христос Спаситель хоче на моїй негідній особі виявити свою Божу силу»³.

¹ Франко П. *Героїчна Церква*, Львів 2016, 62-63; Хаварівський У. *Герби Львівських владик в Унії з Римом (1667-2007)*. Тернопіль 2008, 8; Ленчик В. *Нарис історії Української Церкви*. Львів 2003, 478; Вітаємо Блаженнішого патріарха Мирослава з піднесенням його до гідності кардинала // *Патріархат* 6 (1985), 3; Бондаренко О. *Мирослав Любачівський – людина, яка справді відстоювала українську церкву* // www.ridna.ua (14.09.2021).

² Франко П. *Героїчна Церква*, 62-63; Хаварівський У. *Герби Львівських владик в Унії з Римом (1667-2007)*, 8; Ленчик В. *Нарис історії Української Церкви*, 478; Мельник І. *Сторіччя Мирослава Івана Любачівського* // *Інститут Історії Церкви Українського Католицького Університету* www.ichistory.org.ua (06.02.2021); *Новий митрополит - номінант* // *Церковний вісник* 18 (28 жовтень 1979) 8-9; *Новий архиєпископ-номінант для українців католиків в ЗСА* // *Свобода* 219 (26 вересня 1979) 1; *О. шамбелян Мирослав Любачівський найменованний на архиєпископа і митрополита українців католиків у ЗСА* // *Свобода* 216 (22 вересня 1979) 1; Цуньовський О. *З біографії патріарха Мирослава Івана Любачівського в 1914-1979 роках: з нагоди 100-ї річниці з дня його народження* // www.ichistory.org.ua (07.10.2021).

³ *Звернення до вірних митрополита-номінанта Мирослава І. Любачівського* // *Свобода* 248 (31 жовтня 1979) 2.

У заяві патріарха Йосифа Сліпого (роки служіння з 1963 по 1984), яка була видана 16 жовтня 1979 року пише, що «Замість дати можливість Єпископатові нашої Церкви за апостольським звичаєм християнського Сходу вибрати єпископа для Філадельфії, чи принаймні кандидата предложити, чужинцям було дозволено рушити питання так поважне для нас»⁴. У цьому зверненні патріарх виражає своє занепокоєння тим, що без його відома, було обрано нового єпископа на вакантне місце архієпископа Філадельфійського Української Католицької Церкви⁵ (далі УКЦ). «Під час нарад стверджено, що номінація на митрополита сталася поза рамками українського єпископату й без жадної консультації в цій справі з Головою Помісної УКЦеркви Патріарха Йосифа»⁶. Проте глава УКЦ затверджує кандидатуру отця Мирослава і повідомляє, що сам виконає хіротонію⁷ у соборі святої Софії в Римі⁸.

У зверненні мирян Нью-Йорку до владики-номінанта, люди висловлюють своє занепокоєння ситуацією, яка відбувається навколо обрання о. Мирослава Івана Любачівського на архієпископа Філадельфії. «Висловлюємо наш смуток, біль, невдоволення і протест проти способу номінації (не проти кандидата) українського філадельфійського митрополита Римською курією, при якій не взято до уваги кандидатів, яких подав Патріарх Йосиф, як також в цій справі з Патріархом не консультовано і тим потоптано права нашої Церкви»⁹. Після цього

⁴ Лист Блаженнішого Патріарха до владики-номінанта // Церковний вісник 18 (28 жовтень 1979) 9; Патріарх Йосиф заявив, що буде святити в Римі владику-номінанта о. д-ра Мирослава Любачівського // Патріархат 11 (1979), 21; Блаженніший Патріарх Йосиф затвердив найменування о. прелата Мирослава І. Любачівського на архієпископа і митрополита Філадельфійського, протестуючи рівночасно проти знехтування прав ієрархів УКЦеркви Римською курією // Свобода 237 (18 жовтня 1979) 1.

⁵ «Термін [...] використовувався для означення ієрархічно централізованих українських греко-католицьких осередків у Західній Європі, Південній та Північній Америці та Австралії, що визнавали главенство Верховного архієпископа Львова» (Іванкова-Стецюк О. та інші. *Виклики та здобутки Української Греко-Католицької Церкви в еміграції. Історико-соціологічний нарис*. Львів 2010, 12); Цуньовський О. *З біографії патріарха Мирослава Івана Любачівського в 1914-1979 роках: з нагоди 100-ї річниці з дня його народження*.

⁶ Лист Патріарха Йосифа до владики-номінанта о. прел. Мирослава Любачівського // Патріархат 11 (1979) 22.

⁷ Хіротонія – посвячення духовної особи в певний сан (диякона, священника, єпископа) (Бусел В. (ред.). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ 2005, 1563).

⁸ Блаженніший Патріарх Йосиф затвердив найменування о. прелата Мирослава І. Любачівського на архієпископа і митрополита Філадельфійського, протестуючи рівночасно проти знехтування прав ієрархів УКЦеркви Римською курією, 1.

⁹ Звернення до владики – номінанта о. М. Любачівського // Патріархат 12 (1979) 27; Лист Блаженнішого Патріарха до владики-номінанта, 9.

вони закликають о. М. Любачівського, щоб він «при вирішенню свячень мав на увазі добро нашої Помісної УКЦеркви й українського народу [...]»¹⁰.

Після цього звернення владика-номінант пише листа до преосвященнішого Йосифа Сліпого з проханням взяти участь в його хіротонії спільно із Святішим Отцем, яка відбудуватиметься 12 листопада у Секстинській каплиці¹¹, на що патріарх відповів наступне: «згідно з канонічним правом, візьму участь у Вашій єпископській хіротонії»¹².

У проповіді, яку митрополит Любачівський виголосив під час своєї інсталяції 4 грудня 1979 року¹³ у Філадельфії помічаємо, що це повчання не відповідає уривку з Євангелія, яке було прочитане на Літургії.

Особливо яскраво прослідковується дві основні думки, на яких побудоване ця проповідь: «Перша думка це про продавців, яких Ісус Христос виганяв з церкви, щоби не зневажали храму молитви, а друга – слухати вселенського архиєрея Папу Римського»¹⁴. Перший заклик митрополита був спрямований до мирян, проте Микола Галів, головний редактор часопису *Патріархат* (з 1977 по 2002 рр.) стаючи на захист вірних пише, що політика увійшли в Церкву не через віруючих, а все почалося від вищої влади. «Не українські миряни розпочали політичний діалог з Москвою, але таки Ватикан і в наслідок цього наша Помісна УКЦерква стала футбольним м'ячиком»¹⁵. Друга думка була звернена на те, що

¹⁰ «[...] і діяв в душі єдності та прав Помісності нашої Церкви. Щоби у свяченнях, які мають відбутись згідно з пропозицією Патріарха Йосифа у Римі і, як довідуємося, що святителем має бути Святіший Отець Іван Павло II, був також співсвятителем Патріарх Йосиф. Підкреслюємо це тому, що в інформаціях про свячення не має згадки про участь Патріарха Йосифа. Окремо наголошуємо і підкреслюємо, що участь при Ваших свяченнях Патріарха Йосифа, як співсвятителя є для добра нашої Помісної УКЦеркви необхідна й конечна» (*Звернення до владики – номінанта о. М. Любачівського*, 30).

¹¹ *Вітаємо ново-висвяченого архієпископа-митрополита Мирослава Любачівського // Патріархат 12 (1979) 3; Митрополит-номінант М. Любачівський запрошує патріарха Йосифа взяти участь в хіротонії // Свобода 248 (31 жовтня 1979) 1; Папа Іван Павло разом з патріархом Йосифом і митрополитом Максимом довершив свячення о. Мирослава Любачівського на архієпископа Філадельфійського і митрополита для українців католиків у ЗСА. Зворушливі торжества відбувалися у старослов'янській і українській мовах у Секстинській каплиці у Ватикані у приязності багатьох владик, духовенства і вірних // Свобода 259 (14 листопада 1979) 1; Новий митрополит для українців католиків в Америці і його святителі // Свобода 262 (17 листопада 1979) 1.*

¹² Галів М. *Розвиток подій навколо хіротонії о. М. Любачівського // Патріархат 12 (1979) 12.*

¹³ *Патріарх Йосиф благословить митрополита, духовенство і вірних митрополії УКЦеркви в ЗСА з приводу інсталяції владика Мирослава Любачівського, підкреслює, що в світі існує одна Помісна Українська Католицька Церква // Свобода 275 (4 грудня 1979) 1.*

¹⁴ Галів М. *Декілька завваг до проповіді митрополита Мирослава Любачівського під час інсталяції, що відбулась 4 грудня 1979 р. у Філадельфії // Патріархат 1 (1980) 15.*

¹⁵ Галів. *Декілька завваг до проповіді митрополита Мирослава Любачівського під час інсталяції, що відбулась 4 грудня 1979 р. у Філадельфії, 15.*

повинно бути беззастережний послух Папі Римському. Без сумніву, послух до Римського архиєрея повинен бути, зважаючи на догмат, який було проголошено на Першому Ватиканському соборі у 1870 році¹⁶. Проте, там йдеться про те, що папа є непомильний у справах вчення віри й моралі, але не у справах адміністративного характеру¹⁷.

Саме тому реакція на проповідь митрополита Любачівського не була позитивною, миряни, священники і навіть декілька єпископів були розчаровані і вважали, що слова новообраного митрополита не віщують нічого доброго для УКЦ¹⁸.

Через декілька місяців після інтронізації, а саме 24 березня 1980 р. за старанням папи Івана Павла II та погодженням патріарха Йосифа Сліпого скликається Надзвичайний синод Помісної Української Католицької Церкви¹⁹. На синод прибули 14 владик з різних частин світу²⁰.

У своїй промові на честь відкриття синоду, патріарх Йосиф, після подяки всім учасникам, які відкликнулися на запрошення, та Римському архиєреєві, за те, що він скликав цей синод, наголошує на важливості цього зібрання. «[...] найважливішою подією є цей Синод для нас українців, в якому ми, Владики Церкви Руси-України, вкажемо Святішому Отцеві особи для вибору на

¹⁶ I Ватиканський Собор, Догматична конституція *Pastor aeternus* (18 липня 1870); «Коли Римський понтифік говорить із престолу (ex cathedra), тобто, коли він, виконуючи уряд пастиря і вчителя всіх християн задля свого верховного Апостольського авторитету визначає вчення про віру чи мораль, (як таке, що) має дотримуватися усією Церквою, (то) через божественну підтримку (per assistentiam divinam), обіцяну йому в блаженному Петрі, діє ця непомильність, котрою божественний Відкупитель хотів щоб була наділена його Церква при визначенні вчення про віру чи мораль; і тому цього виду визначення римського понтифіка є незмінними із себе, а не із згоди Церкви (ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse)» (Крокош М. *Догматичні різниці між Православ'ям і Католицизмом. Стаття сьома: Непомильність папи і автентичність вчення цілої Церкви* // www.religion.in.ua (14.09.2021)).

¹⁷ Галів М. *Декілька завваг до проповіді митрополита Мирослава Любачівського під час інсталяції, що відбулась 4 грудня 1979 р. у Філадельфії*, 16.

¹⁸ Галів М. *Декілька завваг до проповіді митрополита Мирослава Любачівського під час інсталяції, що відбулась 4 грудня 1979 р. у Філадельфії*, 16.

¹⁹ Важливо згадати те, що до 1980 року Ватикан не визнавав Синодів, які були скликані патріархом Йосифом, окрім цього навіть було заборонено єпископам УКЦ брати участь у цих зібраннях. Проте у 1980 році собор був скликаний папою, і на думку Богдана І. Лончини «це визнання синодального управління нашої Церкви, бо синод це не конференція єпископів, якої рішення нікого не зобов'язують; це нарада єпископів, якої рішення зобов'язують усіх владик» (Лончина Б. І. *Сучасне положення Української Католицької Церкви* // *Патріархат* 5 (1980) 8); Музичка І. *Синод 24 березня 1980* // *Церковний вісник* 11 (8 червень 1980) 4-5; *Промова Святішого Отця Івана Павла II на Надзвичайному Синоді Українських владик виголошена 24 березня 1980 р.* // *Патріархат* 6 (1980) 4.

²⁰ *Надзвичайний Синод Єпископів Помісної УКЦеркви* // *Патріархат* 5 (1980) 4; *Папа скликає Синод Українських Єпископів* // *Свобода* 64 (19 березня 1980) 1.

коадьютора²¹ і колись майбутнього Главу і Отця своєї Церкви. І тим наш Львівський Престіл не буде осиротілий»²².

Єпископи не могли прийняти одностайне рішення, саме тому голосували багато разів²³. Всього було вибрано трьох кандидатів²⁴, які б могли стати наступниками Йосифа Сліпого, серед них був архимандрит Отців Студитів, отець Любомир Гузар, якого висунув сам патріарх Йосиф, митрополит Мирослав Любачівський та єпископ Мирослав Марусин²⁵. За словами Миколи Галіва: «Здається, що це не сталось без деяких впливів одної з ватиканських конгрегацій. В тайному голосуванні митрп. Мирослав Любачівський одержав шість голосів, себто більше за двох інших [...]»²⁶.

24 березня 1980 року папа номінував новообраного коад'ютора Блаженнішого Йосифа з правом наступництва²⁷. Миряни були здивовані, ніхто не був готовий до такого²⁸, можливо через те, що митрополит Мирослав був наймолодший за єпископським свяченнями (6 місяців) або через те, що люди ще пам'ятали проповідь Мирослава Івана, яку він промовив під час своєї інсталяції на митрополита²⁹. Через декілька місяців, у пресі було опубліковано буллу³⁰

²¹ «Кoad'ютор – правонаступник вищого духовного достойника» (Бусел В. (ред.). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, 549); Дацько І. *Папа Іван Павло II і Українська Католицька Церква* // *Богослов'я* 52 (1988) 9.

²² *Промова Патріарха Йосифа перед відкриттям Синоду* // *Патріархат* 5 (1980) 4.

²³ Лончина Б. І. *Сучасне положення Української Католицької Церкви*, 8.

²⁴ «... Боже на Патріарха глянь з висот...» // *Церковний вісник* 17 (14 жовтень 1984) 2.

²⁵ Баб'як А. *Легітимність українського Патріархату*. Львів 2004, 165.

²⁶ Галів М. *Дивні діла Твої Господи ... (До питання Надзвичайного Синоду українських єпископів)* // *Патріархат* 5 (1980) 10; *Промова папи Івана Павла II на закінчення Надзвичайного Синоду* // *Патріархат* 6 (1980) 5.

²⁷ *Промова папи Івана Павла II на закінчення Надзвичайного Синоду* // *Патріархат* 6 (1980) 5; *Урядовці УНСоюзу відвідали владика М. Любачівського* // *Свобода* 183 (22 серпня 1980) 1; *Авдієнція представників Патріархального руху у владика Любачівського* // *Патріархат* 5 (1980) 28; *Булля. Назначення Кoad'ютора з правом наслідства Верховного архієпископа Львівського для Українців* // *Патріархат* 7-8 (1980) 12; Лончина Б. І. *Сучасний стан Української Католицької Церкви і напрямні мирянського руху під сучасну пору. УГКЦ в ХХ ст.* // *Патріархат* 12 (1980) 13; *Владика Мирослав Любачівський від'їхав до Риму* // *Свобода* 79 (29 квітня 1981) 1.

²⁸ Пор. Кузик Д. *Думки з приводу Надзвичайного Синоду* // *Патріархат* 6 (1980) 10.

²⁹ Пор. Лончина Б. І. *Сучасне положення Української Католицької Церкви*, 8; Галів М. *Дивні діла Твої Господи. До питання Надзвичайного Синоду українських єпископів*, 10; Іванків Є. *У світлі нових подій. Причина наших розчарувань* // *Патріархат* 5 (1980) 11; *Новий Голова Українців Католиків. Мирослав Іван Любачівський* // *Патріархат* 5 (1980) 13; *Розвиток синодальності в Українській Католицькій Церкві* // *Благовісник XXI* (1985) 29.

³⁰ Булла – папська грамота, послання (Бусел В. (ред.). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, 101).

призначення на коад'ютора, яку видала Апостольська столиця. В цьому документі було описано все, що повинен виконувати³¹ владика Мирослав Іван³².

На Надзвичайному синоді, окрім усіх вище перелічених рішень, було дозволено скликати інші синоди. А це означає те, що папа зрівняв УКЦ з іншими Східними Католицькими Церквами, тим самим зробивши перший крок до майбутнього визнання патріархату Української Католицької Церкви³³.

Після скликання Синоду 1980 року папою Іваном Павлом II, УКЦ мала можливість скликати і інші синоди (за попереднім благословенням Святішого Отця)³⁴. Однак не було укладено правил, за якими мали проводитися синодальні наради. Саме тому важливо було випрацювати і укласти ці правила³⁵.

12 квітня 1982 року патріарх Йосиф Сліпий встановлює *Секретаріат Священного Синоду*. Головним секретарем став єпископ Андрій Сапеляк, діловим секретарем – отець Ігор Мончак. Кандидатури на цей пост були відіслані до Римського архиєрея, який 24 травня 1982 року потвердив їх, проте папа «застеріг собі також на майбутнє потвердження кожночасного вибору чи номінації Секретарів»³⁶.

³¹ Найбільше піддані критиці були наступні слова: «ось Тобі особливіше поручаємо: наглядати над клириками, пресвітерами і ченцями, в якийнебудь спосіб приналежним до Епархій Львівського архієпископства з рації походження, зв'язи або призначення, які задля незвичайних обставин перебувають поза своєю територією [...] Те все уділяємо однак з тим, що влада юрисдикції не розтягується поза територію Верховного архієпископства [...]» (*Булля. Назначення Кoad'ютора з правом наслідства Верховного архієпископа Львівського для Українців*, 12; *Найактуальніша і найвагоміша справа Української Католицької Церкви в теперішню хвилю // Патріархат* 9 (1980) 10). Проте за словами отця доктора Юліана Катрія (ЧСВВ) церковне право, яке існувало на той час «[...] не передбачало юрисдикції поза територією поодиноких Східних Церков, і її не мали навіть Патріархи [...] законодавець у відношенні до нашої Церкви робить виїмок і нам ділиться своєю владною і делегує – передає її теж нашим Львівським Архієпископам, цебто фактично поширює їхню юрисдикцію разом із Синодом наших Єпископів на всю нашу Церкву» (*Панель до проблеми Надзвичайного Синоду // Патріархат* 9 (1980) 13; Пор. Лончина. *Сучасний стан Української Католицької Церкви і напрямні мирянського руху під сучасну пору. УКЦ в ХХ ст.*, 12).

³² Булля. *Назначення Кoad'ютора з правом наслідства Верховного архієпископа Львівського для Українців*, 12.

³³ Лончина Б. І. *Сучасне положення Української Католицької Церкви*, 8; Галів М. *Дивні діла Твої Господи. До питання Надзвичайного Синоду українських єпископів*, 10

³⁴ Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*. Львів: Свічадо 2008, 216; “Вислідом старань і турбот Вашої Святості є ось цей синод ...”. *Слово Патріарха Йосифа на стрічі Українського єпископату з папою у вівторок 2 грудня 1980 року // Церковний вісник* 1 (7 січень 1981) 8.

³⁵ *Розвиток синодальности в Українській Католицькій Церкві*, 33.

³⁶ 30 січня 1983 р. розпочеться черговий Синод Помісної УКЦеркви // *Патріархат* 1 (1983) 11; *Розвиток синодальности в Українській Католицькій Церкві*, 33.

Основним завдання Секретаріату було підготувати *статут*³⁷ та *програми Синодів* до відкриття наступного Синоду 1983 року³⁸.

Синод Української Католицької Церкви 1983 року розпочався 30 січня³⁹, Літургією у Соборі Святої Софії в Римі. А наради розпочалися на наступний день 31 січня. Синод очолював патріарх Йосиф Сліпий, а керівником нарад був Мирослав Любачівський⁴⁰. З 31 січня до 11 лютого було проведено 17 сесій Синоду. Перші п'ять сесій було присвячено затвердження артикулів *Статуту*⁴¹. Крім цього було обрано трьох кандидатів на єпископа для Саскастунської єпархії. З поміж них, у грудні 1983 року, папа номінував Кир Василя Філевича новим єпархом⁴². Синод закінчився 12 лютого 1983 року Молебнем у базиліці святого Петра на гробі святого Йосафата⁴³.

Після смерті патріарха Йосифа, 1 листопада 1984⁴⁴, митрополит Мирослав Іван Любачівський перебирає на себе всі обов'язки, як правонаступник Кир Йосифа і стає верховним архиєпископом Львова та всіх українців-католиків⁴⁵.

Рік після цього, у 1985, папа Іван Павло II номінує Кир Мирослава Івана кардиналом⁴⁶. Цим рішенням папа підкреслює, що УКЦ не є забутою⁴⁷, «[...] її

³⁷ «У виготовленні проєкту Статуту Синоду Секретаріат користувався Декретами II Ватиканського Собору, Загально-церковним правом для Східних Церков, Статутом Української Католицької Конференції з 1962 року, директивами папи Івана-Павла II у листах до Блаженнішого Йосифа з 19 березня 1979 і 5 лютого 1980 відносно Синодів, проєктом Правильника Священного Синоду Єпископів, предложеним на Синод 1980 року та іншими джерелами» (*Розвиток синодальності в Українській Католицькій Церкві*, 34)

³⁸ *Розвиток синодальності в Українській Католицькій Церкві*, 34-35.

³⁹ 30 січня 1983 р. розпочнеться черговий Синод Помісної УКЦеркви, 11.

⁴⁰ Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*, 216; *Розвиток синодальності в Українській Католицькій Церкві*, 36.

⁴¹ *Рішення і постанови останнього синоду УКЦеркви (30. I. – 12. II. 1983) // Церковний вісник 13 (22 липень 1984) 7.*

⁴² *Розвиток синодальності в Українській Католицькій Церкві*, 36-37; Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*, 216.

⁴³ *Рішення і постанови останнього синоду УКЦеркви (30. I. – 12. II. 1983)*, 7.

⁴⁴ *Соборне послання Ієрархії Української Католицької Помісної Церкви всесечесним духовним отцям, преподобним ченцям і черницям і вірним мир і благословення // Патріархат 12 (1984) 5.*

⁴⁵ Ленцик В. *Нарис історії Української Церкви*, 478.

⁴⁶ Ленцик В. *Нарис історії Української Церкви*, 478; Вітаємо Блаженнішого патріарха Мирослава з піднесенням його до гідності кардинала, 3; Повідомлення. Патріарх Мирослав Іван Любачівський номінований кардиналом // *Патріархат 5 (1985) 26*; Лист до патріарха Мирослава Любачівського з нагоди його номінації до кардинальської гідності // *Патріархат 6 (1985) 20*; Маркусь В. «Патріархат – запорука тривання і пережиття сьогодинішнього лихоліття нашої Церкви» // *Патріархат 7-8 (1985) 26*; Слово папи Івана-Павла II, виголошене до українців 27 травня 1985 р. // *Патріархат 9 (1985) 5*; Верховний архиєпископ Мирослав Любачівський іменовані кардиналом // *Свобода 77 (25 квітня 1985) 1*; Знову маємо кардинала // *Свобода 79 (27 квітня 1985) 2*; Вітаємо кардинала! // *Свобода 97 (23 травня 1985) 2*; Свячення кардинала М. Любачівського мали широкий відгомін // *Свобода 102 (31 травня 1985) 1.*

⁴⁷ *Лист-подяка Святішому Отцеві Іванові Павлові II // Патріархат 6 (1985) 20.*

пам'ятають, вона жива й розвивається у катакомбах, і то вже сорок років після її насильної ліквідації»⁴⁸.

Ставши новим провідником Української Католицької Церкви, кардинал Мирослав почав візитувати вірних своєї Церкви по всьому світі, зокрема: Польща⁴⁹, Англія, Австралія⁵⁰, Австрія, Німеччина, Бразилія, Аргентина⁵¹, Бельгія⁵², Канада⁵³, Югославія⁵⁴, Ізраїль⁵⁵ та Сполучені Штати Америки⁵⁶.

Основним прагненням кардинала Мирослава Івана Любачівського було розвинути устрій УКЦ від синодального до патріаршого⁵⁷. На Синоді, який відбувся з 22 вересня до 5 жовтня 1985 року⁵⁸, Блаженніший Мирослав звернувся до папи Івана Павло II із проханням визнати патріархат для Української Католицької Церкви⁵⁹, тим самим продовжуючи справу його попередника Кир Йосифа Сліпого⁶⁰. У одному із своїх інтерв'ю, які відбувалися після Синоду, верховний архієпископ Любачівського сказав наступне: «Сам факт, що цей Папа, Іван Павло II, визнав нашій Церкві синодальний устрій, є дуже виразним кроком у сторону визнання всіх прав Української Католицької Церкви. [...] Хочу вірити що, не скриваючи труднощів, Святіший Отець бажає

⁴⁸ Вітаємо Блаженнішого патріарха Мирослава з піднесенням його до гідності кардинала, 3; Пор. Маркусъ. «Патріархат – запорука тривання і пережиття сьогоднішнього лихоліття нашої Церкви», 26.

⁴⁹ Владика Мирослав Любачівський відвідав Польщу // Свобода 112 (16 червня 1981) 1; Патріарх М. Любачівський відвідує Польщу, Югославію й Ізраїль // Свобода 237 (11 грудня 1987) 1.

⁵⁰ Патріарша візитація в Австралії // Церковний вісник 8 (13 квітень 1986) 4; Блаженніший патріарх Мирослав-Іван візитував Австралію // Патріархат 6 (1986) 4-5; Слово на прийнятті блаженнішого патріарха і кардинала Мирослава Любачівського (Український Народний Дім, Брізбен, 24.04.1986 р.) // Патріархат 9 (1986) 19-20; Проць В. Українська громада у Гамільтоні вітала патріарха Мирослава-Івана // Патріархат 9 (1986) 20-21.

⁵¹ Відвідини блаженнішого патріарха Мирослава Івана кардинала Любачівського в Аргентині // Патріархат 7-8 (1985) 29.

⁵² Димид М. Голова Української Католицької Церкви у Бельгії // Патріархат 9 (1989) 6-7.

⁵³ Патріарх Любачівський відвідав Оттаву // Свобода 134 (17 липня 1986) 1; Владика І. Любачівський відвідав Монреаль // Свобода 146 (2 серпня 1986) 3.

⁵⁴ Патріарх М. Любачівський відвідує Польщу, Югославію й Ізраїль, 1.

⁵⁵ Патріарх М. Любачівський відвідує Польщу, Югославію й Ізраїль, 1.

⁵⁶ Думки і спостереження з приводу першої візитації Патріарха Мирослава Івана, кардинала Любачівського // Патріархат 9 (1985) 7-10; Патріарша візитація в Австралії, 4; Ленчик В. Нарис історії Української Церкви, 478; Блаженніший патріарх Мирослав-Іван візитував Австралію, 4-5; Климовський Б. Слідами свого великого і світлої пам'яті попередника. Рефлексії, стимульовані патріаршими подорожжями Блаженнішого Отця нашого Мирослава-Івана // Патріархат 1 (1987) 11-12; Патріарх Мирослав відвідав Клівленд // Свобода 112 (14 червня 1985) 1.

⁵⁷ Бендик М. Еклезіологія Патріарха Мирослава Івана (Любачівського) // Богослов'я 65 (2001) 18.

⁵⁸ В Римі почався Синод ієрархії УКЦеркви // Свобода 186 (27 вересня 1985) 1.

⁵⁹ Слово патріарха Мирослава-Івана виголошене до Святішого Отця під час авдієнції українських владик, 5 жовтня 1985 року // Патріархат 11 (1985) 7-8.

⁶⁰ Дацько. Папа Іван Павло II і Українська Католицька Церква, 5; Интерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана з представниками радіо "Свобода" і "Вільна Європа" // Патріархат 2 (1986) 11.

нам визнати патріарший статус у Вселенській Церкві»⁶¹. Щоб досягнути цього, насамперед потрібно домагатися легалізації своєї Церкви на території України. «Одержавши відновлення і визнання нашої Церкви в Україні, ми знову матимемо свою територію, яка буде дальшим конкретним кроком в сторону повного завершення нашої Церкви патріархатом в Україні»⁶². Хоча Ватикан робив поступки у бік визнання патріархату для УКЦ, завжди на противагу ставала Російська Православна Церква (далі РПЦ), яка взагалі не хотіла визнавати існування українців католиків на території Української Радянської Соціалістичної Республіки. Саме тому в іншому інтерв'ю, для німецького видання *Оссерваторе Романо*, Блаженніший Мирослав Іван говорить наступне:

Наше відношення до Російської Православної Церкви не інакше, як і до інших християнських спільнот, чого ми так само очікуємо з боку Російської Православної Церкви та московського патріархату. Ми не розуміємо, як московський патріархат може говорити про якийсь екуменізм, коли він нам відмовляє будь-яке елементарне право на існування⁶³.

Незважаючи на опір РПЦ, глава УКЦ завжди намагався вести з ними діалог, не піддаючись на різного роду маніпуляції.

Іншим важливим пунктом у діяльності Кир Мирослава Івана було розвинути Український Католицький Університет (далі КУ) та підтримувати діяльність товариства «Свята Софія»⁶⁴. 17 лютого 1986 кардинал Мирослав підписує заклик до всього українського народу:

Я – Ваш Отець і Глава, наслідник двох велетнів нашої церкви у важких часах її лихоліття – одідичив враз із Вами цю велику й цінну спадщину. Маємо її розвивати, щоб вона сповнила своє післанництво і ціль, які поставили перед нами ці два мужі та їх численні предтечі в нашій історії. Маємо сповнити їхнє Завіщання, щоб та святиня науки росла, щоб те дерево української землі росло і було славою нашої Церкви у Вічному Місті, на славу Божу і добро наших душ і нашої України! [...]»⁶⁵.

⁶¹ *Інтерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана з представниками радіо "Свобода" і "Вільна Європа"*, 11; *Інтерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана // Церковний вісник* 4 (16 лютий 1986) 6.

⁶² *Дацько І. Папа Іван Павло II і Українська Католицька Церква*, 10; *Пор. Кардинал М. Любачівський закликає Ватикан визнати патріархат УКЦ // Свобода* 230 (3 грудня 1985) 1.

⁶³ *Два інтерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана // Церковний вісник* 3 (2 лютий 1986) 4.

⁶⁴ *Заклик Блаженнішого // Патріархат* 5 (1986) 11.

⁶⁵ *Заклик Блаженнішого*, 11.

Цими словами він просить про допомогу у розбудові УКУ⁶⁶ і завершення оздоблення мозаїкою собору Святої Софії в Римі⁶⁷.

З 24 вересня до 8 жовтня 1989 року у місті Римі проходить черговий синод УКЦ⁶⁸. Засідання проводилися кожного дня, два тижні поспіль, окрім неділь. Основною темою дискусій стала Церква в Україні, а саме її легалізація⁶⁹. У своєму слові, на відкритті синодальних нарад, блаженніший Мирослав Іван звертається до владик такими словами: «Маємо кріпку надію, що незадовго ця наша Церква втішатиметься повною релігійною свободою, що наші єпископи, священники і вірні вийдуть з підпілля, що зможуть зложити свій поклін Петрові в особі Святішого Отця і що втішатиметься всіми правами повноцінної церковної одиниці»⁷⁰. Особливістю цього Синоду стало те, що на нього були запрошені «владики Церкви-Матері з України»⁷¹. Проте не всі єпископи із території України змогли прибути. У листі до кардинала Мирослава Івана, митрополит Володимир Стернюк, написав, що «[...] я не можу прибути до Риму, де відбудеться Сесія Синоду, бо, подумавши розсудливо, треба мені залишитися у Львові, на терені Архиепархії»⁷². Натомість, владика Володимир повідомив, що запише відеоповідомлення, яке буде відправлене до Риму⁷³.

На закінчення синоду, блаженніший Мирослав Іван Любачівський звертається до папи із проханням, щоб він «[...] своїм найвищим авторитетом і словом заступився за нашу Церкву перед державними і церковними чинниками і щоб незадовго вона втішалася публічним визнанням і повною релігійною свободою [...]»⁷⁴.

⁶⁶ *Українська Церква в Римі (Звіт блаженнішого патріярха і кардинала Мирослава Івана) // Патріярхат 6 (1986) 12.*

⁶⁷ *Заклик Блаженнішого, 11.*

⁶⁸ *VI Синод Ієрархії Української Католицької Церкви // Патріярхат 10 (1989) 12; Лист владика В. Стернюка до патріярха Мирослава // Патріярхат 11 (1989) 6; В Римі починається Синод Єпископів // Свобода 180 (22 вересня 1989) 1.*

⁶⁹ *VI Синод Ієрархії Української Католицької Церкви, 12.*

⁷⁰ *Слово блаженнішого патріярха Мирослава-Івана з нагоди відкриття шостого звичайного Синоду Єпископів Української Католицької Церкви в Римі 24 вересня 1989 р. // Патріярхат 11 (1989) 5.*

⁷¹ *VI Синод Ієрархії Української Католицької Церкви, 13.*

⁷² *Лист владика В. Стернюка до патріярха Мирослава, 6.*

⁷³ *Лист владика В. Стернюка до патріярха Мирослава, 7.*

⁷⁴ *Слово блаженнішого патріярха Мирослава-Івана до папи Івана-Павла II – 5 жовтня 1989 р. // Патріярхат 12 (1989) 6; Пор. Владика надіються на легалізацію УКЦеркви в Україні // Свобода 189 (5 жовтня 1989) 1; Патріярх Любачівський надіється на легалізацію УКЦ в Україні // Свобода 225 (29 листопада 1989) 1.*

У своїй промові, на шостому Синоді Греко Католицької Церкви, папа Іван Павло II сказав, що при зустрічі, яка відбудеться 1 грудня 1989 року, із Президентом Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі СРСР) Михайлом Горбачовим⁷⁵, буде вимагати наступне:

- 1) Повна релігійна свобода;
- 2) Публічне визнання з боку цивільних властей;
- 3) Вільний доступ до місць богочитання;
- 4) Право організувати власну питому ієрархічну структуру;
- 5) Можливість підтримувати вільні зв'язки з їхніми громадами як у власній країні, так і за кордоном⁷⁶.

Наступного дня після зустрічі, а саме 2 грудня 1990 р. з'являється повідомлення про те, що греко-католикам на території УРСР дозволено офіційно реєструвати громади⁷⁷. З цієї нагоди кардинал Мирослав Іван Любачівський, закликає вірних, які знаходяться на території України «[...] здійснювати це право і почати чимскоріше реєструвати свої громади перед властями [...]»⁷⁸.

Ставши новим верховним архиєпископом для всіх українців-католиків, а в скорому часі кардиналом, Кир Мирослав Іван Любачівський отримує не лише владу, але й проблеми, які повинен вирішити. Труднощі полягали у діалозі, який провадився між Ватиканом і Російською Православною Церквою. Через це Українська Католицька Церква не могла домогтися того, чого прагнула, а саме визнання патріаршого устрою. Не забував блаженніший Мирослав Іван і про те, що започаткував Кир Йосиф Сліпий: розвиток Українського Католицького Університету та підтримку діяльності товариства «Свята Софія». Попри це все, важливо була також випрацювати і укласти статут і програми майбутніх засідань єпископату, оскільки після скликання Синоду Єпископів 1980 року, папою Іваном Павлом II, духовенство УКЦ могли скликати власні синоди, проте не без

⁷⁵ Пор. Заклик блаженнішого патріярха Мирослава-Івана // *Патріархат* 12 (1989) 7.

⁷⁶ Заява Блаженнішого Мирослава-Івана [з приводу зустрічі між папою Іваном-Павлом II та Михайлом Горбачовим 1 грудня 1989 року] // *Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008)*, Львів: Видавництво Українського Католицького Університету 2008, 3; *Заява Блаженнішого Мирослава-Івана // Патріархат* 1 (1990) 12.

⁷⁷ *Греко-католикам в Україні дозволено реєструватися. Блаженніший Мирослав-Іван закликає своїх вірних виходити з підпілля // Патріархат* 1 (1990) 4; *Заява ради в справах релігій при Раді Міністрів Української РСР // Патріархат* 1 (1990) 5.

⁷⁸ *Греко-католикам в Україні дозволено реєструватися. Блаженніший Мирослав-Іван закликає своїх вірних виходити з підпілля*, 4.

благословення Римського архиєрея. Ці статuti було затверджено у 1983 році на синоді Української Католицької Церкви. Іншим, не менш важливим, в історії УКЦ, став синод 1989 року, який був присвячений проблемі легалізації ГКЦ. У своїй промові, під час проведення цього Синоду Єпископів, Святіший Отець пообіцяв, що при зустрічі з Президентом СРСР буде вимагати легалізувати Греко-Католицьку Церкву в Україні.

РОЗДІЛ II.

ПРОЦЕС ВІДНОВЛЕННЯ СТРУКТУР УГКЦ КАРДИНАЛОМ МИРОСЛАВОМ ІВАНОМ ЛЮБАЧІВСЬКИМ В УКРАЇНІ

2.1 ПОВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНИ

Попри довгі роки переслідування та гоніння, Українська Греко-Католицька Церква на території України все ж змогла вистояти. Період з 1989 до 1990 років став переломним для Церкви, оскільки відбулася її легалізація в Україні. В цей час, насамперед, важливим було подбати про відновлення і розвиток структур УГКЦ, які були винищені після Львівського псевдособору. Зростала велика потреба у єпископах та священниках, які б змогли гідно провадити вірних, що поверталися із Православної Церкви разом із храмами. Створення семінарій, окрім всього іншого, стало важливим елементом розвитку, оскільки потрібно було думати про виховання наступного покоління священнослужителів. Проте, однією із головних проблем, було відновити єдність серед українського єпископату.

23 січня 1990 року, у храмі Переображення Господнього у Львові, відбувся собор Української Греко-Католицької Церкви⁷⁹. Там були присутні 6 єпископів та більше ніж 150 священників⁸⁰. Собор проголосив «[...] рішення Львівського псевдособору 1946 р. недійсним, легалізував Українську греко-католицьку церкву та поставив перед представниками світської влади вимогу повної

⁷⁹ Майороші М. «Спільні зусилля духовенства та вірних Галицької митрополії та Мукачівської єпархії за легалізацію ГКЦ в Україні» // *«Правда визволить»*: Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 25-ліття легалізації УГКЦ 6 листопада 2014, Жовква: Місіонер, 2014, с. 176; Процик І. «Боротьба Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію в другій половині 80-х рр. ХХ ст. як фактор демократизації суспільно-політичного життя України» // *Збірник наукових праць*, серія «Історія та географія», вип. 40, Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2011, с. 37; Мизак Н. «Боротьба “катакомбної” Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію пастирської діяльності у 1946-1989 рр.» // *Релігія та Соціум*, вип. 5, Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича 2011, с. 85; *До Світла Воскресіння крізь терни катакомб. Підпільна діяльність та легалізація Української Греко-Католицької Церкви*, Львів 2012, 76; *Як Українська Греко-Католицька Церква з підпілля виходила* // www.synod.ugcc.ua (16.04.2019); Галів М. *Ватиканська делегація у Москві і Синод матірньої Української Католицької Церкви у Львові* // *Патріархат* 3 (1990) 14.

⁸⁰ Пор. Ленчик В. *Нарис історії Української Церкви*. Львів 2003, 559; Процик І. «Боротьба Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію в другій половині 80-х рр. ХХ ст. як фактор демократизації суспільно-політичного життя України», с. 37; Майороші М. «Спільні зусилля духовенства та вірних Галицької митрополії та Мукачівської єпархії за легалізацію ГКЦ в Україні», с. 176; «Як Українська Греко-Католицька Церква з підпілля виходила»; Святоюрський В. *Миряни в Церкві на Україні й тут* // *Патріархат* 4 (1990) 17.

реабілітації УГКЦ, повернення всіх раніше забраних храмів і церковного майна, включаючи архів та бібліотеку митрополита А. Шептицького»⁸¹.

Через декілька місяців після собору в Україні, владика УКГЦ були запрошені на Надзвичайний синод українських католицьких єпископів⁸². Прибув до Риму і митрополит Володимир Стернюк з делегацією⁸³. У своєму слові владика Володимир сказав, що «[...] відгукнувшись на заклик Папи, ми прийшли, щоб сказати Вам, а через Вас усім людям на світі, що ми існуємо»⁸⁴.

19 серпня 1990 року, на свято Переображення Господнього, відбувається повернення собору Святого Юра, значима для УГКЦ подія⁸⁵. Через шість днів, в честь цього відбувається святкова вечеря, на яку були запрошені, зокрема, голова Львівської Обласної Ради В'ячеслав Чорновіл та завідувача Львівським обласним відділом народної освіти Ірина Калинець. Крім всіх вищезгаданих осіб, на цьому святі були також присутні члени комісії, яка відповідала за приготування до повернення Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського⁸⁶. Цього ж дня у газеті *За Вільну Україну* було надруковано повідомлення, в якому йшлося про те, що 30-го березня 1991 патріарх Мирослав Іван офіційно повернеться на батьківщину⁸⁷. Це повідомлення також було підтверджено владикою Володимиром Стернюком⁸⁸.

⁸¹ [Постанови Собору єпископів, духовенства та представників мирян Української Греко-Католицької Церкви, що відбувся дня січня 23 року Божого 1990 у Львові] // *Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008)*, Львів 2008, 7; Див. Додаток 1; Процик І. «Боротьба Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію в другій половині 80-х рр. XX ст. як фактор демократизації суспільно-політичного життя України», с. 37; Майороші М. «Спільні зусилля духовенства та вірних Галицької митрополії та Мукачівської єпархії за легалізацію ГКЦ в Україні», с. 176; *Як Українська Греко-Католицька Церква з підпілля виходила*.

⁸² *Надзвичайний Синод єпископів Української Католицької Церкви* // *Патріархат* 9 (1990) 20.

⁸³ Митрополита Володимира супроводжували владика Юліан Вороновський, Михайло Сабрига, Софрон Дмитерко, Павло Василик, Іриней Білик, Іван Семедій, Іван Маргітич та Іван Головач (*Надзвичайний Синод єпископів Української Католицької Церкви*, 20).

⁸⁴ *Промова владика Володимира Стернюка в соборі святої Софії 24 червня 1990 р. Б.* // *Патріархат* 9 (1990) 8; Пор. *Надзвичайний Синод єпископів Української Католицької Церкви*, 20.

⁸⁵ *Повернено митрополічу палату у Львові* // *Свобода* 235 (8 грудня 1990) 1; *Українські Католики у Львові святкують першу річницю повернення собору св. Юра* // *Патріархат* 10 (1991) 6; *Привіт Патріарха Мирослава-Івана* // *Патріархат* 10 (1990) 4-5; Галів М. *Три великі історичні події особливого значення для Українського народу* // *Патріархат* 10 (1990) 3; Гаюк В. (ред.) *Українська Греко-Католицька Церква*. Львів 1992, 100; *10-ліття повернення Собору св. Юра УГКЦ* // *Християнський голос* 20 (жовтень 2000) 1.

⁸⁶ *Повернено митрополічу палату у Львові*, 1.

⁸⁷ *Промова о. д-ра Івана Дацька, виголошена у митрополічій палаті у Львові 27 листопада 1990 р.* // *Патріархат* 1 (1991) 19.

⁸⁸ *Владика М. Любачівський повернеться в Україну* // *Свобода* 229 (30 грудня 1990) 1.

Проте перед тим, як відбудеться цей довгоочікуваний приїзд, папа Іван Павло II скликає Синод Української Греко-Католицької Церкви в Римі⁸⁹. Основними темами були: обговорення повороту кардинала Любачівського в Україну та те, які зміни варто запровадити у ієрархії⁹⁰. До Риму прибули всі владика з діаспори, крім єпископа Єроніма Химія (через хворобу) та семи єпископів із України, зокрема не зміг приїхати і митрополит Володимир Стернюк та два єпископи із Закарпаття, а саме Йосиф Головач і Іван Семедій⁹¹. Тривав Синод із 3 по 10 березня 1991 року. Ліву частку обговорень було присвячено саме питанню повернення Блаженнішого Мирослава Івана на свою батьківщину⁹². 10 березня, на закінчення сьомого Синоду Української Греко-Католицької Церкви, патріарх Мирослав Іван Любачівський виступив із заявою:

[...] Хоч ми і завершили тижневу працю тут, в Римі, для Єпископів Української Католицької Церкви є очевидним, що синод був початком більшої роботи, перед якою стоїть наша Церква. Разом з моїм поворотом в Україну [...] для нашої Церкви закінчиться час великого страждання й болю. В цей момент почнеться нова ера [...] Цим Синодом ми завершили тяжкий, але вже проминаючий період в історії нашої Церкви. В майбутньому всі Синоди відбуватимуться, згідно з церковним законом, на батьківщині. [...] Це новий початок для нашої улюбленої України і для нашої Української Католицької Церкви [...].⁹³

30 березня 1991 року відбувається друга після легалізації УГКЦ подія, а саме приїзд Блаженнішого кардинала Мирослава Івана Любачівського⁹⁴ 25 тисяч

⁸⁹ *Відбудеться Синод УКЦеркви // Свобода* 10 (16 січня 1991) 1; Мороз В. *Чверть століття тому: як Глава УГКЦ повернувся в Україну // Патріархат* 2 (2016) 8.

⁹⁰ За словами кардинала Мирослава Івана Любачівського «праця цього Синоду сприятиме тому, щоб це був останній Синод нашої Церкви поза межами України і що наш наступний синод відбуватиметься у Львові» (*Відбудеться Синод УКЦеркви*, 1); Смик Р. *Синод Помісної Української Греко-Католицької Церкви // Церковний вісник* 5 (3 березня 1991) 3; *Відбудеться Синод УКЦеркви*, 1; *Сьомий Синод Ієрархії Української Католицької Церкви // Церковний вісник* 5 (3 березня 1991) 6; *Зустріч із папою Іваном Павлом II // Церковний вісник* 7 (7 квітня 1991) 9; Мороз В. *Чверть століття тому: як Глава УГКЦ повернувся в Україну*, 8.

⁹¹ Смик Р. *Синод Помісної Української Греко-Католицької Церкви*, 3.

⁹² *Зустріч із папою Іваном Павлом II*, 9; Смик Р. *Синод Помісної Української Греко-Католицької Церкви*, 3.

⁹³ «Ми заклали міцні основи і базу для відродження нашої Церкви» // *Церковний вісник* 5 (3 березня 1991) 7; *Владика М. І. Любачівський радіє поворотом в Україну // Свобода* 34 (21 лютого 1991) 1.

⁹⁴ В переддень приїзду Мирослава Івана, до Львова мав відправитися літак, на борту якого мали бути польські єпископи, котрі хотіли привітати кардинала Любачівського із поверненням. Проте, якби цей літак прибув до місця призначення, число польських владик перевищувало б кількість єпископів УГКЦ і це, як наслідок могло викликати прикре враження на вірних. Саме тому за стараннями митрополита Володимира Стернюка, через польського консула, який знаходився у Львові вдалося стримати приїзд римо-католицького духовенства (Мончак І. *Яку Церкву зустріне папа в Україні // Свобода* 23 (8 червня 2001) 7); Пор. Ленчик В. *Нарис історії Української Церкви*, 560; Мельник І. *Сторіччя Мирослава Івана Любачівського // www.ichistory.org.ua* (29.06.2014); *Як Українська Греко-Католицька Церква з підпілля виходила; Раділа Україна з поворотом Патріярха Мирослава-Івана Любачівського на Києво-Галицький престіл на Святоюрській горі у Львові // Патріархат* 5 (1991) 12; *До Світла Воскресіння крізь терни катакомб. Підпільна діяльність та легалізація Української Греко-Католицької*

вірних зібралися біля собору святого Юра, для того, щоб привітати з поверненням на рідну землю свого духовного батька Мирослава Івана Любачівського⁹⁵. Висівши із літака, Блаженніший впав на коліна, «[...] поцілунком привітався з рідною землею»⁹⁶ та сказав: «обертається картка історії – настає час відродженні і воскресіння»⁹⁷. В'ячеслав Чорновол, який також був присутній, висловив щирі слова привітання з боку влади сказавши наступне: «Ми надіємось, що з Вашим прибуттям на рідну землю [...] Українська Греко-Католицька Церква, яка так багато зробила для українського народу, підніметься на вищий ступінь і зробить ще більше для торжества віри, торжества ідеї Української Самостійної Держави [...]»⁹⁸. У свою чергу папа Іван Павло II пише листа⁹⁹ з побажаннями для Кир Мирослава та його вірних:

В часі переслідування слідкував я, так як і бл. п. мої попередники, з невтомною й особливою журбою про Українську Католицьку Церкву, постійно домагаючись для неї прав на свободу і закликаючи на пошану. Тепер, за незбагненим промислом Божого Провидіння, з радістю вітаю цю Вашу подорож до Львова, дякуючи з глибини серця Богові нашому Отцеві за те, що її вчинив можливою¹⁰⁰.

Велика радість цього приїзду, ще більше скріплювала вірних в надії, що часи переслідувань і насильства більше не повернуться. У своїй промові, яку Блаженніший Мирослав Іван виголосив вже у Львові знаходимо наступні слова:

Церкви, 77; Верховний архієпископ Мирослав Іван кардинал Любачівський // www.risu.org.ua (03.01.2010); Стернюк В. «Я робив те, що міг. І більше на ніщо не дивився». Львів 2018, 95; Мельник І. Сторіччя Мирослава Івана Любачівського // zbruc.eu (24.06.2014); Інтерв'ю Галини Умблат з о. д-м І. Дацьком // Агенція Релігійної Інформації 42 (6 жовтень 1996) 5-6.

⁹⁵ *Львів урочисто вітав поворот владика М. І. Любачівського // Свобода 62 (3 квітня 1991) 1; Пор. Це була людина на сто відсотків духовна. Інтерв'ю з доктором Андрієм Сороковським, головою Українського патріархального товариства // Патріархат 2 (2016) 6.*

⁹⁶ У своєму інтерв'ю, яке Блаженніший Мирослав Іван Любачівський дав з нагоди третьої річниці повернення у 1994 році, він говорить наступне: «Я пам'ятаю свої почуття перед виїздом з Риму до України. Я був дуже щасливим, що повертаюся на Батьківщину, яку я ніколи не покидав за власним бажанням. [...] Я був дуже зворушений теплим прийомом, який я отримав [...]» (Інтерв'ю з його Блаженством Мирославом Іваном кардиналом Любачівським з нагоди третьої річниці його повернення в Україну // Мета 07 (6 квітня 1994) 1; Мирослав Іван кардинал Любачівський: Мене ніхто не тримає у «золотій клітці» // Вірую 9 (квітень 1994) 3; Інтерв'ю Патріярха Мирослава-Івана для преси з нагоди третьої річниці повороту в Україну // Патріархат 7-8 (1994) 4); *Львів урочисто вітав поворот владика М. І. Любачівського, 1; Це була людина на сто відсотків духовна. Інтерв'ю з доктором Андрієм Сороковським, головою Українського патріархального товариства, 6.*

⁹⁷ *Історичний Великдень в Україні 1991 // Церковний вісник 8 (21 квітня 1991) 1.*

⁹⁸ *«Ласкаво просимо додому!» // Церковний вісник 8 (21 квітня 1991) 7; Раділа Україна з поворотом Патріярха Мирослава-Івана Любачівського на Києво-Галицький престіл на Святоюрській горі у Львові // Патріархат 5 (1991) 13; Українська Греко-Католицька Церква, 118.*

⁹⁹ *Українська Греко-Католицька Церква, 118.*

¹⁰⁰ *Достойному Братові кардиналові Мирославі І. Любачівському, Верховному архієпископові Львівському для українців // Патріархат 5 (1991) 4.*

[...]У цій хвилині радості клонимо свої голови перед всіма нашими мучениками й ісповідниками, що стільки літ страждали й очікували цієї хвилини, яку ми сьогодні з таким зворушенням, піднесенням і радістю переживаємо. [...]Обертається картка історії, настає новий час, минули гіркі літа Голготи-мучеництва крові, настає час мучеництва життя, відродження й воскресіння. Ми скріплені почуттям, що з нами Бог, а де Бог, там і перемога добра, правди, справедливості й любови. [...]на цьому новому етапі нашої історії закликаю не лише всіх вірних Української Греко-католицької Церкви, але й весь український нарід до миру, терпимости, взаєморозуміння, пошани, єдності й любови¹⁰¹.

Цими словами Кир Мирослав Іван виражає свою велику радість, що він стоїть там, де кілька років тому бажав стояти. Окрім цього, він висловлює пошану всім, хто терпів за правду і власну віру в часи «[...]страшного диявольського комуністичного режиму, режиму, побудованого на крові мільйонів і мільйонів невинних людей різного стану і покликання»¹⁰², «[...] перед нашими мучениками й ісповідниками, на чолі з покійним Патріархом Йосифом кардиналом Сліпим, який разом з усім нашим єпископатом Галицької і Закарпатської церковних провінцій несли хрест мучеництва й ісповідництва [...]»¹⁰³.

У своїй промові перед Оперним театром у Львові, Блаженніший подякував також і митрополитові Володимирі Стернюку за те, що він очолив «[...] Церкву матір, ув'язнену, недобиту [...]»¹⁰⁴, попри утиски з боку влади, залишався відданим своїй Церкві та вірним, зберіг «[...] єрархічну єдність та апостольське наслідство [...]»¹⁰⁵ для Української Греко-Католицької Церкви¹⁰⁶.

Проте постало одне важливе питання, а саме, що буде далі із владикою Володимиром Стернюком. В часі підпілля він був місцезблостителем УГКЦ. Повернення до України Блаженнішого Мирослава Івана по суті означало, що

¹⁰¹ Слово Блаженнішого Мирослава-Івана на лєтовищі у Львові // Патріархат 6 (1991) 5; «Цілую цю землю, обнімаю всіх жителів цієї землі, нашої України» (Слово Блаженнішого Патріарха Мирослава-Івана на лєтовищі у Львові) // Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008), Львів: Видавництво Українського Католицького Університету 2008, 32-33; «Цілую цю землю, обнімаю всіх жителів цієї землі, нашої України» // Церковний вісник 8 (21 квітня 1991) 6, 15.

¹⁰² Думки до сучасних проблем УКЦеркви // Патріархат 6 (1992) 20.

¹⁰³ «Із сьогоднішнім днем вертається в Україну правда і справедливість» // Церковний вісник 8 (21 квітня 1991) 9.

¹⁰⁴ «Дороговказ для нашої праці буде завіцання Патріарха Йосифа: завершити наше церковне новонародження Патріархатом». Зі слова Патріарха Мирослава Івана перед Оперним театром у Львові // Церковний вісник 8 (21 квітня 1991) 11.

¹⁰⁵ «Дороговказ для нашої праці буде завіцання Патріарха Йосифа: завершити наше церковне новонародження Патріархатом». Зі слова Патріарха Мирослава Івана перед Оперним театром у Львові, 11.

¹⁰⁶ «Дороговказ для нашої праці буде завіцання Патріарха Йосифа: завершити наше церковне новонародження Патріархатом». Зі слова Патріарха Мирослава Івана перед Оперним театром у Львові, 11; Слово Блаженнішого Мирослава-Івана, виголошене перед Оперним театром у Львові // Патріархат 5 (1991) 5.

діяльність Кир Володимира, як голови Церкви припиняється¹⁰⁷. Зі слів отця Тараса Бублика, «[...] Уже в 1991 році йому гарно подякували і фактично відправили на спочинок. Окремі спогади допомагають нам зрозуміти, що він відчував деяку образу, адже ще мав силу та потребу в активному служінні Церкві задля її подальшої розбудови [...]»¹⁰⁸. Навколо цієї ситуації поширювалися чутки, що ніби то митрополита Володимира було зроблено велику кривду. Говорилося, що його взагалі «викинули» з митрополичої палати¹⁰⁹. У своїй статі, під назвою «До проблем Української Католицької Церкви», головний редактор журналу *Патріархат* Микола Галів, спростовує ці чутки і говорить наступні слова:

[...] Знаємо, що не може бути ніде двох голів, ні в державі, ні в Церкві, ні в жодній іншій організації чи інституції. З поворотом Патріарха Мирослава Любачівського справи у нашій Церкві ускладнились – зарисувались деякі непорозуміння між Владикою Володимиром Стернюком і Патріархом Мирославом Любачівським. Хто керує УКЦерквою? [...] Знаємо, що непорозуміння є людською слабкістю, якої треба уникати. Незаперечно правдою є те, що головою Помісної Української Католицької Церкви є Патріарх Мирослав-Іван, і йому треба повинуватись [...]»¹¹⁰

22 травня 1992 року у Львові знову проводиться певна акція. Хтось розповсюджує анонімні листівки, в яких говориться, що «[...] Наш Патріарх – митрополит Володимир Стернюк. Усі вірні УГКЦ запрошуються на молебень на площу св. Юра 23.5 в суботу о 9:00 [...]»¹¹¹. Не залишив без уваги ці листівки і Кир Мирослав Іван. У своїй заяві він сказав, що це є сплановані дії, які спрямовані на те, щоб спричинити розкол. «[...] Є ще багато елементів, яким хотілося б бачити нашу Українську Греко-католицьку Церкву розділеною та ослабленою [...]»¹¹². У свою чергу владика Володимир сказав, що немає ніякої

¹⁰⁷ Стернюк В. «Я робив те, що міг. І більше на ніщо не дивився», 95; Бублик Т. «Мені не потрібні отці, я не маю храмів. Мені потрібні мученики!». До 110-ліття від дня народження Володимира Стернюка // www.ichistory.org.ua (14.02.2017).

¹⁰⁸ Бублик. «Мені не потрібні отці, я не маю храмів. Мені потрібні мученики!». До 110-ліття від дня народження Володимира Стернюка. Овсяник Ю. Володимир Стернюк: «Бог не вимагає більше» // zbruc.eu (29.09.2017).

¹⁰⁹ Галів М. До проблем Української Католицької Церкви // *Патріархат* 10 (1991) 32.

¹¹⁰ Галів До проблем Української Католицької Церкви, 32.

¹¹¹ Заява з приводу розповсюдження у Львові листівок // *Патріархат* 7-8 (1992) 11; Комунікат від Його Високопреосвященства владика Володимира Стернюка // *Патріархат* 7-8 (1992) 11; Заява з приводу розповсюдження у Львові листівок // *Церковний вісник* 12 (21 червня 1992) 6.

¹¹² Заява з приводу розповсюдження у Львові листівок, 11.

причетності до такої акції «[...] Мого благословення на неї не було, і молебень на завтра я нікому не обіцяв служити. І такий молебень не відбудеться[...]»¹¹³.

Одразу після приїзду до України, Верховний архиєпископ Любачівський з ентузіазмом почав управління Церквою. Спершу він почав налагоджувати зв'язок із урядом України, відвідав Київ, де виступив із промовою перед Верховною Радою, в якій висловив свою підтримку у справі створення незалежної України та зустрівся із головою Верховної ради України, Леонідом Кравчуком¹¹⁴. На цій зустрічі Кир Мирослав висловив надію на те, що влада у скорому часі реабілітує УГКЦ¹¹⁵ та проведе реєстрацію статутів на республіканському рівні. І це відбулося 14 червня цього ж року. «Отримавши зареєстрований статут, УГКЦерква має усі справа, надані релігійним інституціям згідно з новим законом про свободу совісті, прийнятому Верховною Радою України 23-го квітня цього року»¹¹⁶. Окрім зустрічей, владика Любачівський, 26 травня, мав очолити Святу Літургію у храмі святого Андрія, проте вірні РПЦ (інша назва УПЦ) «[...] Так звані “дівичі-бабушки” з товариства “Руская Славянская Православная Церковь” в повній стадії звірячого ошаління вуличними криками [...]»¹¹⁷ зачинили двері і не допустили Кир Мирослава, хоча дозвіл було отримано від Київської Міської Ради¹¹⁸. Не мавши можливості служити у храмі Андрія, Блаженніший Мирослав Іван відправив Літургію у храмі святого Миколи Притиска¹¹⁹.

11 червня 1991 році у пресі з'являється наступне повідомлення: кардинал Мирослав Іван Любачівський повідомив про те, що остаточно залишається в

¹¹³ Комунікат від Його Високопреосвященства владика Володимира Стернюка, 11.

¹¹⁴ Кардинал М. І. Любачівський відбув зустріч з представниками влади // Свобода 101 (30 травня 1991) 1; Слово Патріарха Мирослава-Івана до народних депутатів Верховної ради України, 23 травня 1991 р. // Патріархат 9 (1991) 8.

¹¹⁵ Кравець В. Оптимістична трагедія глава Української Греко-Католицької Церкви блаженніший Патріарх Мирослав-Іван Любачівський, кардинал, відвідав Київ, де зустрівся з керівництвом Республіки // Патріархат 7-8 (1991) 9.

¹¹⁶ УГКЦеркву зареєстрували на республіканському рівні // Свобода 116 (20 червня 1991) 1.

¹¹⁷ Гіль З. Пародія Російського православ'я або Російське православ'я у практиці // Патріархат 9 (1991) 16.

¹¹⁸ Кардинал М. І. Любачівський відбув зустріч з представниками влади, 1; Гіль Пародія Російського православ'я або Російське православ'я у практиці, 16.

¹¹⁹ Рудницький Л. Об'єднані ненавистю // Патріархат 7-8 (1991) 20.

Україні¹²⁰: «[...] З волі Всемогучого Бога і з благословення Святішого Отця я остаюся на постійно у Львові, щоб служити нашій Українській Церкві і народові [...]»¹²¹. При цій радісній новині, Кир Мирослав заявив, що в скорому часі почнеться активна праця над реформами адміністративних структур УГКЦ¹²². Окрім цього, Блаженніший висловив своє бажання візитувати громади Львівської архієпархії та всієї України¹²³.

Поворотною для Української держави, а відтак і для Української Греко-Католицької Церкви став день виходу України із СРСР та проголошення незалежності¹²⁴. 25 серпня 1991 року, під час Святої Літургії, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський, у своїй проповіді, сказав наступні слова:

[...] Український Народ! Сповнилися твої вікові стремління та бажання [...] Українська Греко-Католицька Церква зносить подячні моління до Триєдиного Бога і радіє з усіма українцями в Батьківщині і на поселеннях [...] Закликаємо всіх наших вірних [...] до активної праці для здійснення нашої повноцінної і самостійної держави. Українська Греко-Католицька Церква, як у минулому, так і в майбутньому, завжди вірно служитиме українському народові [...]»¹²⁵.

Крім привітання, владики УГКЦ також звернулися із закликом до «[...] вірних, як рівнож до всіх людей доброї волі, які живуть на землі нашої Батьківщини України, однозначно заявити свою згоду на повну незалежність і самостійність України [...]»¹²⁶, водночас затвердивши, що Церква буде докладати всіх можливих зусиль, «для здійснення кращого майбуття українського народу та підтримуватиме всі його позитивні сили. [...] підтримуватиме кожночасну законну владу України так довго, як вона не виступає проти Закон Божого і основних прав людини»¹²⁷.

¹²⁰ Кардинал Любачівський заявив, що лишається на постійно у Львові // Патріархат 7-8 (1991) 7; Заява блаженнішого Мирослава-Івана // Патріархат 7-8 (1991) 7; Голова УГКЦ Церкви залишається в Україні // Свобода 113 (15 червня 1991) 1.

¹²¹ Заява блаженнішого Мирослава-Івана, 8. Голова УГКЦ Церкви залишається в Україні, 1.

¹²² Кардинал Любачівський заявив, що лишається на постійно у Львові, 7; Заява блаженнішого Мирослава-Івана, 8. Голова УГКЦ Церкви залишається в Україні, 1;

¹²³ Голова УГКЦ Церкви залишається в Україні, 1; Заява блаженнішого Мирослава-Івана, 8.

¹²⁴ Акт проголошення Незалежності України // Свобода 164 (28 серпня 1991) 1; Рух поставив свої вимоги до Верховної ради України // Свобода 164 (28 серпня 1991) 1.

¹²⁵ Заява Блаженнішого Верховного архієпископа і кардинала М. І. Любачівського з нагоди проголошення незалежності України // Свобода 164 (28 серпня 1991) 1.

¹²⁶ Звернення владик Української Греко-Католицької Церкви з нагоди референдуму 1 грудня 1991 року // Церковний вісник 22 (1 грудня 1991) 1.

¹²⁷ Звернення владик Української Греко-Католицької Церкви з нагоди референдуму 1 грудня 1991 року, 1.

Проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року посприяло «піднесенню престижу Української Католицької Церкви у міжнародному співтоваристві»¹²⁸. Доказом цього слугує те, що Римський престіл одразу визнав незалежність України і в скорому часі, а саме 28 березня 1992 р. призначив першого нунція¹²⁹.

2.2 РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗБУДОВА АДМІНІСТРАТИВНИХ СТРУКТУР ЄПАРХІЙ

Перший Синод Української Греко-Католицької Церкви на території України був скликаний Блаженнішим Мирославом Іваном Любачівським у 1992 році¹³⁰. Причиною цього стало введення нового канонічного права для Східних Церков¹³¹, згідно з яким, Глава УГКЦ може отримати однакові юридичні права, як на території України так і у діаспорі. Проте, таке рішення може ухвалити лише Синод єпископів, а опісля, папа має його підтвердити¹³². Перед владиками, які приїхали на Синод було поставлено кілька завдань, а саме вибрати Постійний Синод¹³³ єпископів, підтвердити межі єпархій, які вже існували на території України та подбати про створення нових єпархій¹³⁴ та екзархатів¹³⁵.

Напередодні цього Синоду, відбувається авантюрна подія з боку Апостольського престолу, яка напряду суперечить Кодексу Канонів Східних

¹²⁸ Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*. Львів 2008, 222.

¹²⁹ Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*, 222.

¹³⁰ Брошко О. *Скликання чергового Синоду Української Католицької Церкви // Патріархат* 2 (1992) 13; Галів М. *Побажання до Синоду Української Католицької Церкви // Патріархат* 2 (1992) 14; Галів М. *Перед черговим Синодом УГКЦ великі завдання, а ще більші сподівання // Патріархат* 4 (1992) 13; Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів // *Мета* 7 (24 травень 1992) 3; Умблат Г. «30 березня виповнилося три роки з часу повернення ...» // *Агенція Релігійної Інформації* 5 (25 квітень 1994) 2; *Розпочав роботу перший Синод Єпископів УГКЦ Церкви // Свобода* 97 (22 травень 1992) 1.

¹³¹ Чировські А. *Нове Канонічне Право // Патріархат* 5 (1992) 16.

¹³² Брошко. *Скликання чергового Синоду Української Католицької Церкви*, 13.

¹³³ Постійний синод – «[...] це група єпископів, яка діє від імені Патріаршого Синоду і є дорадчим органом для Глави Церкви» (*Постійний Синод // www.synod.ugcc.ua* (15.03.2021)). Згідно із Кодексом Канонів Східних Церков, Постійний синод має складатися із чотирьох єпископів: Трьох із них обирають на синоді, четвертого ж призначає сам глава (Брошко. *Скликання чергового Синоду Української Католицької Церкви*, 14); Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, 3; 17-го травня розпочав роботу перший Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів // *Церковний вісник* 11 (7 червень 1992) 3.

¹³⁴ Брошко. *Скликання чергового Синоду Української Католицької Церкви*, 13; Галів. *Побажання до Синоду Української Католицької Церкви*, 15; Владики УГКЦ *стремлять до визнання Патріархату // Свобода* 102 (30 травень 1992) 1; Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, 3; 17-го травня розпочав роботу перший Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, 3.

¹³⁵ Владики УГКЦ *стремлять до визнання Патріархату*, 1; Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, 3; 17-го травня розпочав роботу перший Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, 3.

Церков. Папа номінує отця Володимира Паску на єпископа-помічника у Філадельфії. Про це не знав ні глава УГКЦ Блаженніший Мирослав Іван Любачівський, ні Синод єпископів¹³⁶. Кандидатура була висунута самим митрополитом Філадельфійський Степаном Суликом і Ватикан, односторонньо її затвердив¹³⁷. Проблема полягала у тому, що згідно з новим Канонічним правом, є певна процедура обрання єпископів УГКЦ¹³⁸, проте в даному випадку вона була проігнорована. Ця подія дуже добре показує, що перше за все, єпископи з України та діаспори повинні прагнути до віднайдення колегіальності, щоб у майбутньому більше не виникало подібних ситуацій.

Відкриття Синоду¹³⁹ відбулося 17 травня Святою Літургією у соборі святого Юра, яку очолив Блаженніший кардинал Мирослав Іван Любачівський¹⁴⁰. У своїй проповіді, Кир Мирослав Іван роз'яснює вірним, що один Синод не зможе вирішити всі спірні питання, які постали у Церкві:

[...] Дехто вважає, що на сесіях цього першого Синоду повинні вирішитися всі спірні питання і дійти до повного упорядкування нашого церковного життя. До цього ми будемо стреміти, але з повним розумінням людської немочі та неабиякої складності церковної обстановки, спричиненої минулим лихоліттям. І Вас, Дорогі у Христі, просимо це розуміти¹⁴¹.

¹³⁶ Бутринський М. *Чергове порушення синодального устрою УГКЦеркви* // Патріархат 4 (1992) 10; Бутринський М. *Чергове порушення синодального устрою УГКЦеркви* // Церковний вісник 5 (1 березень 1992) 8; *Відкритий лист до папи Івана-Павла II* // Патріархат 4 (1992) 12; Калинич Л. *Ватикан не мінє становища до УКЦ* // Патріархат 9 (1993) 31.

¹³⁷ Бутринський М. *Чергове порушення синодального устрою УГКЦеркви*, 10; Бутринський М. *Чергове порушення синодального устрою УГКЦеркви*, 8; Калинич. *Ватикан не мінє становища до УКЦ*, 31.

¹³⁸ За межами України вибір кандидата на єпископа є наступною: 1) Синод Єпископів Патріаршої Церкви обирає трьох кандидатів; 2) патріарх подає список Апостольському престолу; 3) Римський архиєрей проголошує нового владика (Димид М. *Новий єпископ в США і метода його обрання* // Патріархат 6 (1992) 16.).

¹³⁹ На Синоді були присутні владика не тільки з території України, але й з діаспори, проте Іван Семедій та Йосиф Головач, єпископи із Закарпаття не прибули (*Список Ієрархів, які беруть участь у синоді* // Мета 7 (24 травень 1992) 3; *Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів*, 3; *17-го травня розпочав роботу перший Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів*, 3).

¹⁴⁰ *Порядок денний роботи Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 16-31 травня у Львові* // Мета 6 (17 травень 1992) 1; *17-го травня розпочав роботу перший Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів*, 3; *Щоденник Синоду* // Мета 8 (7 червень 1992) 5.

¹⁴¹ *Проповідь блаженнішого Мирослава Івана на Службі Божій з нагоди відкриття Синоду владик* // Мета 7 (24 травень 1992) 2; *Проповідь блаженнішого Мирослава Івана на Службі Божій з нагоди відкриття Синоду владик. Неділя. 17 травня 1992 р. Б.* // Церковний вісник 11 (7 червень 1992) 3; *Проповідь Блаженнішого Мирослава І. на службі Божій з нагоди Синоду владик* // Свобода 95 (20 травень 1992) 1; *Розпочав роботу перший Синод Єпископів УГКЦеркви*, 2.

Наступного дня, 18 травня розпочалося перше робоче засідання¹⁴², яке Кир Мирослав Іван відкрив своєю промовою, у якій закликав всіх присутніх владик, відкинувши свої власні амбіції, згуртуватися на благо майбутнього УГКЦ: «[...] Відкиньмо, Владики, всяке зівітчене сполітизоване намагання держати чи захопити владу. Відкиньмо старі прорахунки. Відкриймо серця і дозволюмо Господеві попровадити нами, щоб ми поставили тверді основи для нашої Церкви [...]»¹⁴³. Насамперед, для ієрархії УГКЦ, було важливо досягнути порозуміння, оскільки єпископи із діаспори та владика, які були на території України, в підпілля, мали власні бачення, які різнилися. Цими словами, Кир Мирослав, намагався підштовхнути єпископат до взаєморозуміння та колегіальності¹⁴⁴.

Одним із фундаментальних рішень Синоду 1992 року, стало обрання Постійного синоду¹⁴⁵. Головою став Блаженніший Мирослав Іван Любачівський. Туди також увійшли: Софрон Дмитерко (єпископ Івано-Франківської єпархії), Михайло Гринчишин (екзарх українців-католиків у Франції та країнах Бенілюксу), Іван Мартиняк (єпископ Перемишльської єпархії) та Іван Маргітич (єпископ Мукачівської єпархії). Заступниками¹⁴⁶ стали Михайло Сабрига, Василь Лостен, Михайло Кучмяк та Филімон Курчаба¹⁴⁷.

Важливим етапом відновлення структур УГКЦ стало реформування старих (до цього моменту, на території Галичини, було лише три греко-католицькі

¹⁴² *Порядок денний роботи Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 16-31 травня у Львові, 1; 17-го травня розпочав роботу перший синод Українських Греко-Католицьких Єпископів, 3; Щоденник Синоду, 5.*

¹⁴³ *Слово Блаженнішого Патріарха Мирослава Івана на першій робочій сесії Синоду Єпископів УГКЦ Церкви 18 травня 1992 р. // Церковний вісник 11 (7 червень 1992) 6; Слово Блаженнішого Мирослава Івана на першій робочій сесії Синоду Єпископів УГКЦ 18 травня 1992 р. // Мета 8 (7 червень 1992) 4; Слово Блаженнішого Мирослава Івана на першій робочій сесії Синоду Єпископів УГКЦ 18 травня 1992 р. // Патріархат 7-8 (1992) 5.*

¹⁴⁴ *Немет Т. М. Діяльність Синодів УГКЦ після виходу Церкви з підпілля (1990-2002 рр.) // Богослов'я 67 (2003) 96.*

¹⁴⁵ *Димид М. Шлях до завершення структури Української Греко-Католицької Церкви // Патріархат 11 (1992) 16.*

¹⁴⁶ *Згідно з Кодексом Канонів для Східних Церков, канон 115 § 3. У той самий час і спосіб слід призначити чотирьох, по змозі, Єпископів, які б у порядку, визначеному Синодом єпископів патріаршої Церкви, поперемінно заміняли членів постійного Синоду на випадок перешкоди (Кодекс Канонів Східних Церков. Львів 1995, 50).*

¹⁴⁷ *Пор. Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення // Патріархат 9 (1992) 4; Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви // Церковний вісник 15 (15 серпень 1993) 6.*

епархії¹⁴⁸) та утворення нових епархій¹⁴⁹ також говорилося і про створення екзархату¹⁵⁰ в країнах колишнього СРСР¹⁵¹. Саме це питання було поставлене перед єпископами, які зібралися в п'ятницю, 22 травня, у соборі святого Юра¹⁵². Оскільки планувалося створити нові епархії, потрібно було подбати про обрання кандидатур нових владик, які в майбутньому опікуватимуться новоствореними структурами¹⁵³. На закінчення Синоду, для схвалення, до Апостольської столиці було надіслано новий проект структур УГКЦ, який включав 7 епархій¹⁵⁴: Львівська архієпархія¹⁵⁵, Івано-Франківська епархія¹⁵⁶, Мукачівська епархія, Тернопільська епархія, Коломийсько-Чернівецька епархія, Самбірсько-Дрогобицька епархія та Чернігівсько-Вишгородська епархія¹⁵⁷. Проте

¹⁴⁸ Другий тиждень роботи Синоду триває // Церковний вісник 12 (21 червень 1992) 7; Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату, 1; Дацько І. Сучасний стан Української Греко-Католицької Церкви в Україні // Церковний вісник 2 (17 січень 1993) 4.

¹⁴⁹ Щоденник Синоду, 5; Брошко. Скликання чергового Синоду Української Католицької Церкви, 13; Другий тиждень роботи Синоду триває, 7; Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату, 1.

¹⁵⁰ Згідно із Кодексом Канонів Східних Церков, Канон 311 §1: Екзархія є частиною Божого народу, з якої через особливі обставини не утворено епархії і яка, окреслена територіально або на іншій підставі, довіряється для пастирської опіки Екзархові (Кодекс Канонів Східних Церков. Львів 1995, 103; Другий тиждень роботи Синоду триває, 7; Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату, 1; Танасійчук А. Канонічне право Східних Католицьких Церков. Львів 2019, 338).

¹⁵¹ Другий тиждень роботи Синоду триває, 7; Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату, 1.

¹⁵² Порядок денний роботи Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 16-31 травня у Львові, 1; Другий тиждень роботи Синоду триває, 7; Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату, 1.

¹⁵³ Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату, 1; Другий тиждень роботи Синоду триває, 7; Щоденник Синоду, 5.

¹⁵⁴ «[...] поділено Львівську архидієцезію на Тернопільську і Львівську [...] Зі залишків Перемиської епархії створено Самбірсько-Дрогобицьку дієцезію. Івано-Франківську дієцезію поділено і створено з неї ще Коломийсько-Чернівецьку дієцезію, з осідком в Коломиї. Крім цього для нашого Єпископа в Києві, який буде наче зв'язковим для нашого Патріарха, рішено створити дієцезію Чернівецько-Вишгородську. Відносно Польщі – Синод вирішив просити Папу, щоб створив для українців в північній Польщі екзархат, а єпископат Перемиський підніс до архидієцезії і підпорядкував безпосередньо Римові [...]» (Зі залі нарад Синоду // Церковний вісник 13 (19 липень 1992) 8); Синод УГКЦ створив сім епархій в Україні // Свобода 116 (19 червень 1992) 1; Потуна О. Синод, що став історичним // Мета 8 (7 червень 1992) 5.

¹⁵⁵ До складу епархії ввійшли: Львівський, Буський, Городоцький, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Кам'яно-Буський, Миколаївський, Перемишлянський, Пустомитівський, Стрийський і Яворівський деканати. Окрім цього, зважаючи на історичний статус Львівської архієпархії, до неї також ввійшли Галич і Кринос (Івано-Франківська область). Осідок – місто Львів (763 парафій та 279 священників) (Нові епархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви, 7; Призначено нові епархії та ординарії для УГКЦ // Мета 15 (8 серпень 1993) 1).

¹⁵⁶ До складу епархії ввійшли: Івано-Франківський, Богородчанський, Галицький (окрім Галича та Крилоса), Долинський, Калущський, Рогатинський, Рожнятинський та Тисьменницький деканати. Осідок – місто Івано-Франківськ (379 парафій та 204 священники) (Нові епархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви, 7; Призначено нові епархії та ординарії для УГКЦ, 1).

¹⁵⁷ Однак у зв'язку із тим, що на той час, Апостольський престіл, обмежив територію УГКЦ у межах Галичини і Буковини, Ватикан не схвалив утворення Чернігівсько-Вишгородської епархії (Синод УГКЦ Церкви, що відбувся у лютому 1994 р., є кроком уперед // Патріархат 4 (1994) 9); Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення, 6; Призначено нові епархії та ординарії для УГКЦ, 1.

Апостольський престіл, крім вже існуючих¹⁵⁸, потвердив лише чотири нові єпархії¹⁵⁹, а саме: Тернопільську¹⁶⁰, Зборівську¹⁶¹, Коломийсько-Чернівецьку¹⁶² та Самбірсько-Дрогобицьку¹⁶³. Відповідно для кожної, структурної одиниці, було іменовано єпископа. Єпархом Тернопільським став владика Михайло Сабрига, який був помічником для Львівської архієпархії¹⁶⁴. Єпархом Зборівським став отець Михайло Колтун, який був вікарієм Львівської провінції отців редемптористів¹⁶⁵. Важливим є те, що о. Михайло став першим, за довгий час, офіційно висвяченим єпископом Української Греко-Католицької Церкви на території України¹⁶⁶. За словами ієрархії, ця подія стала ще одним кроком до нормалізації ситуації в УГКЦ¹⁶⁷. Для Коломийсько-Чернівецької єпархії, було

¹⁵⁸ На той час, в межах України, вже існувало три єпархії: Львівська, Івано-Франківська та Мукачівська (не входила до складу УГКЦ) (*Другий тиждень роботи Синоду триває*, 7; *Владика УГКЦ стремлять до визнання Патріархату*, 1).

¹⁵⁹ Умблат. «30 березня виповнилося три роки з часу повернення ...», 2; *Напередодні Синоду // Мета 4* (20 лютий 1994) 1; Галів М. *Ми за тверді християнські основи Апостольської столиці (на маргінесі інтерв'ю Антоніо Франко // Патріархат 9* (1993) 25.

¹⁶⁰ До складу єпархії ввійшли: Тернопільський, Борщівський, Буцацький, Гусятинський, Заліщицький, Збаражський, Монастирський, Підволочиський, Терехівський та Чортківський деканати. Осідок – місто Тернопіль (268 парафій та 148 священників) (*Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 7-8; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1).

¹⁶¹ До складу єпархії ввійшли: Бродівський, Радехівський, Сокальський (Львівська область), Зборівський, Бережанський, Козівський та Кременецький (Тернопільська область) деканати. Осідок – місто Зборів (381 парафія та 96 священників) (*Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1).

¹⁶² До складу єпархії ввійшли: Коломийський, Верховинський, Городенський, Косівський, Надвірнянський, Святинський, Тлумацький деканати та Чернівецька область. Осідок – місто Коломия (258 парафій та 132 священники) (*Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1).

¹⁶³ До складу єпархії ввійшли: Дрогобицький, Мостиський, Самбірський, Сколівський, Старо-Самбірський та Турківський деканати. Осідок – Дрогобич (370 парафій та 123 священники) (*Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1); Владика П. Василик очолив нову єпархію // *Свобода 215* (11 листопад 1993) 1; *Єпископ Юліан Вороновський призначений Ординарієм Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦеркви // Церковний вісник 8* (17 квітень 1994) 8.

¹⁶⁴ *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви // Патріархат 9* (1993) 6; *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1.

¹⁶⁵ *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 6; *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1; *Зборів – єпископське місто // Мета 17* (3 жовтень 1993) 1; *Проповідь Блаженнішого Патріарха Мирослава Івана Любачівського на хіротонії владика Михайла Колтуна // Мета 17* (3 жовтень 1993) 2; *Проповідь Блаженнішого Патріарха Мирослава Івана Любачівського на хіротонії владика Михайла Колтуна. Львів, 10 вересня 1993 р. // Церковний вісник 18* (3 жовтень 1993) 4.

¹⁶⁶ Останнім офіційно висвяченим владикою був Микита Будка (*Перше відкрите свячення єпископа Української Греко-Католицької Церкви на території України. Отець Михайло Колтун висвячений єпископом Зборова // Мета 17* (3 жовтень 1993) 1); *Перше відкрите свячення єпископа Української Греко-Католицької Церкви на території України. Отець Михайло Колтун висвячений єпископом Зборова*, 1; Умблат. «30 березня виповнилося три роки з часу повернення ...», 2.

¹⁶⁷ *Перше відкрите свячення єпископа Української Греко-Католицької Церкви на території України. Отець Михайло Колтун висвячений єпископом Зборова*, 1.

призначено владика Петра Василика¹⁶⁸, який до цього часу виконував уряд помічника Івано-Франківського¹⁶⁹. Встановлення єпархії та інсталяція Кир Петра відбулася 31 жовтня 1993 року¹⁷⁰. Єпископ Юліан Вороновський став єпархіальним адміністратором¹⁷¹ Самбірсько-Дрогобицької єпархії¹⁷², яка була офіційно утворена 12 липня 1993 р. Після Синоду єпископів УГКЦ, на чолі із Блаженнішим Мирославом Іваном, 1994 року¹⁷³, Кир Юліан вводиться на престіл вже, як єпарх¹⁷⁴. Цього ж року було призначено двох єпископів-помічників для Львівської архієпархії. Ними стали отець Юліан Ѓбур та отець Василь Ігор Медвіт¹⁷⁵. 7 липня 1994 р. глава УГКЦ Мирослав Іван здійснив обряд хіротонії владика Юліана¹⁷⁶. У своїй проповіді в честь цього свята, Блаженніший сказав, що «[...] хіротонія є вже ознакою, що наша Церква справді починає жити нормальним життям [...]»¹⁷⁷. Через декілька днів висвячують на єпископа і о. Василя¹⁷⁸.

¹⁶⁸ Мизак Н. – Яремчук А. *Нарис історії УГКЦ на Буковині*. Львів-Чернівці 2021, 49.

¹⁶⁹ *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 6; *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Владика П. Василик очолив нову єпархію*, 1; *Призначено нові єпархії та ординарії для УГКЦ*, 1; *Українська Греко-Католицька Церква Львівська архієпархія встановлення Коломийсько-Чернівецької єпархії Української Греко-Католицької Церкви*. *Інсталяція єпископа УГКЦ Павла Василика // Церковний вісник* 2 (14 листопад 1993) 2.

¹⁷⁰ *Владика П. Василик очолив нову єпархію*, 1; *Українська Греко-Католицька Церква Львівська архієпархія встановлення Коломийсько-Чернівецької єпархії Української Греко-Католицької Церкви*. *Інсталяція єпископа УГКЦ Павла Василика*, 2.

¹⁷¹ Оскільки єпархіальний престіл Самбірсько-Дрогобицької єпархії був вакантним, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський, порадившись із Постійним синодом, тимчасово призначив єпархіального адміністратора (*Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 6).

¹⁷² *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 6; *Нові єпархії та ординарії призначено для Української Греко-Католицької Церкви*, 8; *Єпископ Юліан Вороновський призначений Ординарієм Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ Церкви*, 8.

¹⁷³ *У Львові розпочав працю Синод УГКЦ // Свобода* 35 (23 лютий 1994) 1.

¹⁷⁴ *Єпископ Юліан Вороновський призначений Ординарієм Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ Церкви*, 8; *Умблат Г. «Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви, який проходив у Львові з 20-го по 27 лютого ...» // Агенція Релігійної Інформації* 6 (3 травень 1994) 2; *Інсталяція єпископа УГКЦ Церкви Юліана Вороновського // Церковний вісник* 18 (15 травень 1994) 4.

¹⁷⁵ *Призначені два єпископи-помічники для Львівської Архієпархії УГКЦ // Церковний вісник* 18 (15 травень 1994) 4; *Умблат Г. Прес-конференція у митрополичих Палатах Львівської архієпархії Української Греко-Католицької Церкви // Агенція Релігійної Інформації* 27 (26 вересень 1994) 2; *Проповідь Блаженнішого Патріарха Мирослава Івана кардинала Любачівського на хіротонії владика Юліана Ѓбура // Мета* 14 (13 липень 1994) 1; *Умблат Г. «Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви ...» // Агенція Релігійної Інформації* 7 (9 травень 1994) 8.

¹⁷⁶ *Владика Юліан Ѓбур – єпископ-помічник Львівської Архієпархії // Мета* 14 (13 липень 1994) 1.

¹⁷⁷ *Проповідь Блаженнішого Патріарха Мирослава Івана кардинала Любачівського на хіротонії владика Юліана Ѓбура*, 1.

¹⁷⁸ *Хіротонія владика-номінанта Василя Ігоря Медвіта // Мета* 15 (27 липень 1994) 1; *Проповідь Блаженнішого Патріарха Мирослава Івана кардинала Любачівського на хіротонії владика Василя Ігоря Медвіта // Мета* 15 (27 липень 1994) 2.

19 квітня 1995 року, у пресі з'являється повідомлення про те, що «Блаженніший Мирослав Іван Любачівський [...] проголосив про призначення ієромонаха Рафаїла Турконяка візитатором¹⁷⁹ для вірних Греко-Католицької Церкви в Києві та Східній Україні»¹⁸⁰. На цей час у Києві вже налічувалося близько 30 тисяч греко-католиків, а на території Східної України приблизно 300 тисяч вірних, 76 спільнот та 34 священники, які ними опікувалися¹⁸¹. Бачивши, що кількість греко-католиків на території Східної України та у Києві невпинно збільшується, постало питання, як УГКЦ може подбати про своїх вірних у цій місцевості. Це питання було вирішене 2 квітня 1996 року. За згодою папи Івана Павла II було утворено Києво-Вишгородський екзархат¹⁸². Екзархом призначено владика Любомира Гузара¹⁸³. За словами Кир Мирослава Івана Любачівського, в «[...] особі Преосвященного Владика Любомира вірні нашої Церкви в Києві та Східній Україні отримають мудрого та второпного духовного провідника і пастиря [...]»¹⁸⁴. В цей же день владика Любачівський, відповідно із схваленням

¹⁷⁹ Згідно Кодексу Канонів Східних Церков, Канон 148 – § 1. Патріярх має право й обов'язок щодо вірних, які перебувають поза межами території очолюваної ним Церкви, збирати потрібні відомості також через Візитатора, висланого ним за згодою Апостольського Престолу (*Кодекс Канонів Східних Церков*. Львів 1995, 58).

¹⁸⁰ *Візитатор для вірних УГКЦ в Києві і східній Україні* // *Нова Зоря* 10 (травень 1995) 2.

¹⁸¹ *Візитатор для вірних УГКЦ в Києві і східній Україні*, 2.

¹⁸² «Екзархат Києва-Вишгорода було створено, щоб задовольнити душпастирські потреби багатьох вірних УГКЦ, які в даний час проживають в Києві та інших областях України. Налічується близько 600 тисяч католиків Візантійського обряду (греко-католиків), які проживають в областях поза Західною Україною. Існує майже 80 громад Української Греко-Католицької Церкви в Східній Україні, включаючи такі міста як Київ, Вишгород, Охтирка, Суми, Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг, Луганськ, Харків, Полтава, Донецьк, Миколаїв, Одеса, Херсон, Ялта, Севастополь, Кам'янець-Подільський, Первомайськ, Хмельницький, Вінниця, Житомир, Володимир Волинський, Рівне, Сарпи, Дубно, Луцьк [...] їх обслуговують 34 священники та 12 монахинь» (*Владика Любомира Гузара призначено Київсько-Вишгородським екзархом, а владика Івана Хому – апокрізіарієм-прокуратором глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі* // *Мета* 7 (3 квітень 1996) 1); *Владика Любомира Гузара призначено Київсько-Вишгородським екзархом, а владика Івана Хому – апокрізіарієм-прокуратором глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі*, 1; *Інтронізація владика Любомира Гузара* // *Мета* 12 (14 червень 1996) 1.

¹⁸³ *Владика Любомира Гузара призначено Київсько-Вишгородським екзархом, а владика Івана Хому – апокрізіарієм-прокуратором глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі*, 1; *Інтронізація владика Любомира Гузара*, 1; *Проповідь Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського, виголошена в Переображенській церкві у Львові, 7 квітня 1996 р.* // *Церковний вісник* 14 (14 липень 1996) 5.

¹⁸⁴ *Владика Любомира Гузара призначено Київсько-Вишгородським екзархом, а владика Івана Хому – апокрізіарієм-прокуратором глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі*, 1.

папи, призначив єпископа Івана Хому апокризіарієм-прокуратором¹⁸⁵ глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі¹⁸⁶.

Починаючи ще з 1993 року, патріарх Мирослав Іван висловлює бажання побудови патріаршого собору у Києві, оскільки, за його словами: «[...] логічно й нормально, що юрисдикція УКЦеркви розтягається на цілу територію української держави і на територію, де живуть вірні нашої Церкви. Це право нашої Помісної УКЦеркви»¹⁸⁷. Вже 18 липня 1993 року мало відбутися посвячення площі, під будівництво, проте цього не сталося. Група «[...] прихожан Православної Церкви, підпорядкованої Московському Патріархатові [...]»¹⁸⁸ не допустили главу УГКЦ і тих, хто зібрався на це дійство до церкви-музею святого Кирила, щоб відслужити Літургію¹⁸⁹. Надалі, впродовж декількох років, питання собору активно не піднімалося. Проте процес не припинявся. 28 серпня 1996 р. голова Київської міської адміністрації, Омельченко Олександр, запевнив, що готуються документи про надання Українській Греко-Католицькій Церкві території під будівництво¹⁹⁰. І вже у 1997 році, влада міста Києва «[...] додала до диспозиції¹⁹¹ Української Греко-Католицької Церкви ділянку під будову величавого храму»¹⁹².

З 16 по 25 листопада 1995р. у Римі проходить черговий Синод Української Греко-Католицької Церкви. Головував Блаженніший Мирослав Іван

¹⁸⁵ Апокризіарій або Прокуратор – офіційний представник глави помісної Церкви при Римському Апостольському престолі. Прокуратора призначає глава помісної Церкви за попередньою згодою Римського архиєрея (*Владика Любомира Гузара призначено Київсько-Вишгородським екзархом, а владика Івана Хому – апокризіарієм-прокуратором глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі, 1*).

¹⁸⁶ Владика Любомира Гузара призначено Київсько-Вишгородським екзархом, а владика Івана Хому – апокризіарієм-прокуратором глави УГКЦ при Римському Апостольському престолі, 1; *Проповідь Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського, виголошена в Переображенській церкві у Львові, 7 квітня 1996 р., 5*.

¹⁸⁷ Патріарх Мирослав-Іван Любачівський подав плян побудування патріаршого собору у столиці України - Києві // *Патріархат* 6 (1993) 4.

¹⁸⁸ Воскобійняк М. Гідне місце для патріаршого грекокатолицького собору в столиці України // *Патріархат* 9 (1993) 11.

¹⁸⁹ Воскобійняк. Гідне місце для патріаршого грекокатолицького собору в столиці України, 11.

¹⁹⁰ Галів М. Мер Києва про надання земельної ділянки під будівництво храму УГКЦ // *Агенція Релігійної Інформації* 49 (30 серпень 1996) 3.

¹⁹¹ Диспозиція (лат. *dispositio*, від *dispono* - розташовую, розміщую) - центральна частина правової норми, яка зазначає права або обов'язки суб'єктів, передбачає дозволену, обов'язкову і заборонену поведінку особи (*Диспозиція* // www.ips.ligazakon.net (14.05.2007)).

¹⁹² Храм у Києві. Пам'ятник вдячності Богородиці. Звернення Глави Української Католицької Церкви // *Церковний вісник* 20 (26 жовтень 1997) 11; *Храм у Києві - пам'ятник вдячності Богородиці* // *Християнський голос* 16 (31 серпень 1997) 11.

Любачівський. Основною метою, була підготовка до Патріаршого Собору, який мав відбутися через рік¹⁹³. Окрім цього, було вирішено призначити коад'ютора для Івано-Франківської єпархії. За схваленням і благословенням папи Івана Павла II, ним став ректор Івано-Франківського богословського катехитичного духовного інституту отець доктор Софрон Мудрий¹⁹⁴.

Всі Синоди, які відбувалися із 1990 по 1995 роки в основному акцентували увагу на внутрішній реорганізації Церкви. Починаючи від 1996 року, у житті Української Греко-Католицької Церкви починається наступний етап синодальності. Ознаменований він був Собором¹⁹⁵ УГКЦ, на якому обговорювалися питання, які стосувалися багатьох сфер церковного життя, зокрема катехизація, богословська освіта та пастирство¹⁹⁶. 28 липня 1996 року, Преосвященніший Мирослав Іван видає декрет, згідно з яким, скликає Собор Української Греко-Католицької Церкви. Хоча він¹⁹⁷ виконував лише дорадчу

¹⁹³ Умблат Г. *Синод Єпископів УГКЦ проходитьиме з 16 по 25 листопада у Римі* // Агенція Релігійної Інформації 45 (03 листопад 1995) 2; Умблат Г. *Розпочав роботу Синод Єпископів УГКЦ* // Агенція Релігійної Інформації 47 (17 листопад 1995) 2; Умблат Г. *Робота Синоду Єпископів УГКЦ триває* // Агенція Релігійної Інформації 48 (24 листопад 1995) 2.

¹⁹⁴ Калинець Л. *Проголошено нового єпископа УГКЦ* // Мета 5-6 (15 березень 1996) 1; Галів М. *Вітаємо новопоставленого владику Софрона Мудрого, ЧСВВ* // Патріархат 6 (1996) 7; *Хіротонія владики Софрона Мудрого* // Мета 10-11 (31 травень 1996) 3.

¹⁹⁵ Український вислів “собор” і грецький “синод” означають одне і те ж саме – збори. Проте у сучасній термінології їм надається відмінне значення. (Мончак І. *Чи відбудеться Собор УГКЦ у 400-річчя Берестейського договору* // Патріархат 12 (1995) 12); Згідно із Кодексом Канонів Східних Церков, канон 140: собор – це зібрання всієї самоуправної Церкви для полагодження справ більшої ваги, особливо для належного укладення форм і способів душпастирювання, а також церковної дисципліни відповідно до існуючих обставин часу. А канон 143: на собор треба скликати всіх єпископів, голів чернечих об'єднань, ректорів католицьких університетів і духовних семінарій, а з кожної єпархії має бути делегований один священник, один чернець і два миряни (Мончак. *Чи відбудеться Собор УГКЦ у 400-річчя Берестейського договору*, 12; *Кодекс Канонів Східних Церков*, 55; *Статуту для першого Собору Всесвітньої Католицької Церкви 1996* // Львівські Архиепархіальні Відомості 8 (1995) 13-14); Згідно із Кодексом Канонів Східних Церков, канон 102: на Синод єпископів патріаршої Церкви мають бути скликані всі висвячені Єпископи цієї Церкви і тільки вони, де б не були поставлені [...] (*Кодекс Канонів Східних Церков*, 47); Патріарший Собор – це дорадче консультативне тіло, яке збирається через декілька років, щоб дораджувати єпископам (Войтишин Ю. *Перший Патріарший Греко-Католицький Собор у Львові* // Свобода 216 (12 листопад 1996) 2).

¹⁹⁶ Немет. *Діяльність Синодів УГКЦ після виходу Церкви з підпілля (1990-2002 рр.)*, 96.

¹⁹⁷ На Соборі не обійшлося і без інцидентів. Коли обговорювався текст повідомлення, яке мали надіслати папі Римському і голосували за нього, виявилось, що його надіслали швидше. Гостро на цей факт відреагував єпископ Мукачівський Іван Маргітич, який сказав: «То чому тоді питати нашої думки?!». Проте, на щастя це ніяк не вплинуло на подальші обговорення (Мариневич М. *Перша сесія Собору УГКЦ: успішний початок і добрі перспективи* // Патріархат 12 (1996) 16).

функцію¹⁹⁸, проте на ньому було представлено звіти, про те, в якому стані перебувають реформовані єпархії¹⁹⁹.

Першою була представлена Львівська архієпархія, яка на той час нараховувала вже близько 1 607 008 вірних і займала площу у 10 900 квадратних кілометрів. Душпастирювало 4 єпископи²⁰⁰ та 460 священників, які опікувалися 670 парафіями²⁰¹.

За словами єпископа Михаїла Сабриги, який був єпархом Тернопільським, на той момент, територія єпархії становила 8 600 квадратних кілометрів і налічувала 592 000 вірних, які утворювали 525 громад. Ними опікувалися 226 священників²⁰².

Стан Зборівської єпархії був представлений наступним чином: 374 279 вірних, 380 парафій, у яких душпастирює 162 священники²⁰³.

За словами правлячого єпарха Івано-Франківського, Софрона Дмитерка, територія єпархії становить 7 200 кілометрів. На ній проживає 550 000 вірних, які утворюють 224 громади. Опікуються ними 250 священників²⁰⁴.

¹⁹⁸ Собор УГКЦ є дорадчим органом всієї Церкви, який вивчає певні питання та проблеми і дає поради. Пропозиції Собору стають законом тільки після того, як вони будуть прийняті Синодом єпископів і потверджені Верховним архиєпископом (*Статуту для першого Собору Всесвітньої Католицької Церкви 1996*, 13); *Розпочався Собор Української Греко-Католицької Церкви // Львівські Архієпархіальні Відомості 4* (1996) 22; Галів. *Думки навколо Патріаршого Собору УКЦеркви // Патріархат*, 16.

¹⁹⁹ *Хроніка Собору Української Греко-Католицької Церкви (Львів, 6-10 жовтня 1996 року Божого) // Нова Зоря 30-31 (жовтень 1996) 3*; «*Нова Євангелізація*» // *Благовіст 10* (1996) 3; Умблат Г. *Собор УГКЦ на першій пленарній сесії Собору // Агенція Релігійної Інформації 43* (7 жовтень 1996) 3; *Собор УГКЦ: звіти єпархій та чернечих згромаджень // Агенція Релігійної Інформації 45* (9 жовтень 1996) 2. Умблат Г. *Собор УГКЦ: звіти єпархій // Агенція Релігійної Інформації 44* (8 жовтень 1996) 1; «*Великий є Бог і велике ім'я Його!*». Слово на Свято-Покровському празнику, в неділю 20 жовтня 1996 // *Церковний вісник 20* (27 жовтень 1996) 3; Войтишин Ю. *Перший Патріарший Греко-Католицький Собор у Львові, 2*; Мариневич. *Перша сесія Собору УГКЦ: успішний початок і добрі перспективи*, 16.

²⁰⁰ Блаженніший Мирослав Іван Любачівський, Володимир Стернюк – емерит, Юліан Ѓбур і Василь Ігор Медвіт – єпископи-помічники (Львівська архієпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 4).

²⁰¹ Львівська архієпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, 4; *Структура Української Греко-Католицької Церкви // Церковний вісник 20* (27 жовтень 1996) 10.

²⁰² Тернопільська єпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 14-15; *Структура Української Греко-Католицької Церкви*, 10.

²⁰³ Зборівська єпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 20; Умблат Г. *Собор УГКЦ: звіти єпархій*, 1; *Структура Української Греко-Католицької Церкви*, 10.

²⁰⁴ Івано-Франківська єпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 28; Умблат Г. *Собор УГКЦ: звіти єпархій*, 1; *Структура Української Греко-Католицької Церкви*, 10.

У своєму звіті, владика Павло Василик, який представляв Коломийсько-Чернівецьку єпархію, подав наступні дані: територія становить 14 800 кв. км. На ній проживають 1 450 000 людей, з яких 500 000 греко-католиків. Зареєстровано 230 громад, які обслуговують 154 священники²⁰⁵.

Мукачівська єпархія на час собору включала 264 громади, якими опікувалися 132 священники. Проте, за словами отця Юрія Сабова, який представляв звіт, «[...] це лише чверть того, що єпархія мала до 1944 року»²⁰⁶.

Владика Любомир Гузар, звітуючи про стан Києво-Вишгородського екзархату, подав наступні дані: територія – 533 700 кв. км. Існує понад 100 громад, проте лише 74 є офіційно зареєстрованими. Працює 54 священники. Говорячи про вірних, Кир Любомир говорить, що про точну кількість греко-католиків на цій території невідомо, проте припускається, що їх близько 600 000²⁰⁷.

На Синоді єпископів, який відбувся зразу після закінчення Собору, патріарх Мирослав Іван Любачівський, виніс на розгляд питання про призначення помічника для глави УГКЦ²⁰⁸. Ним став владика Любомир Гузар, який виконував служіння, як екзарх Києво-Вишгородський. Ставши заступником Блаженнішого, Кир Любомир був змушений покинути Київ і

²⁰⁵ Коломийсько-Чернівецька єпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 33; Умблат Г. *Собор УГКЦ: звіти єпархій*, 1; *Структура Української Греко-Католицької Церкви*, 10.

²⁰⁶ Мукачівська єпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 37; Умблат Г. *Собор УГКЦ: звіти єпархій*, 1; *Структура Української Греко-Католицької Церкви*, 11.

²⁰⁷ Києво-Вишгородський екзархат // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, Львів: Свічадо 1998, 39; Умблат Г. *Собор УГКЦ: звіти єпархій*, 1; Владика Любомир Гузар про стан Києво-Вишгородського Екзархату // *Агенція Релігійної Інформації* 44 (8 жовтень 1996) 5-6; Гузар Л. *Стан Києво-Вишгородської екзархії, сесія 1-а, 1996. Інформаційний звіт виголошений на Патріаршому Соборі, жовтень 1996 // Патріархат* 1 (1997) 9; *Структура Української Греко-Католицької Церкви*, 11.

²⁰⁸ Умблат Г. *Розпочав роботу Синод Єпископів УГКЦ // Агенція Релігійної Інформації* 48 (18 жовтень 1996) 2; *На Синоді Єпископів УГКЦ обрано єпископа-помічника для ведення справ УГКЦ та Львівської архієпархії УГКЦ // Церковний вісник* 23 (8 грудень 1996) 6; *Завершив роботу Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви Львів, 22 жовтня 1996 р. // Церковний вісник* 21 (10 листопад 1996) 5; *Закінчив роботу Синод Єпископів УГКЦ // Агенція Релігійної Інформації* 49 (25 жовтень 1996) 2.

переїхати назад до Львова²⁰⁹. Єпископ Михайло Колтун був призначений замість владики Гузара, щоб опікувати Києво-Вишгородський екзархат²¹⁰.

2.3 ПРОБЛЕМА ПРИЄДНАННЯ МУКАЧІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ ДО УГКЦ НА ПОЧ. 1990-Х Р.

1991 рік ознаменований багатьма важливими подіями для Української Греко-Католицької Церкви. Проте не обійшлося і без негативних ситуацій. Ставши новим ординарієм, владики Іван Семедій²¹¹ спільно із помічником єпископом Йосифом Головачем²¹², почали виступати проти приєднання Закарпатської єпархії до складу Галицької митрополії²¹³. На противагу їм виступав єпископ-помічник Іван Маргітич, який висловлював свою проукраїнську позицію. Він визнавав верховенство митрополита Володимира Стернюка і завжди брав участь у заходах за легалізацію УГКЦ²¹⁴.

Напередодні Синоду єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1991 року, який приходив у Римі, два закарпатські владики почали збирати підписи під документом, який засвідчував, що вони не належать до УГКЦ. В пізнішому часі він були надісланий до папи²¹⁵. У свою чергу єпископ Іван

²⁰⁹ Галів. *Думки навколо Патріаршого Собору УКЦеркви* // *Патріархат*, 17; Умблат Г. *Призначено нового єпископа-помічника Глави УГКЦ для ведення справ Церкви* // *Агенція Релігійної Інформації* 48 (18 жовтень 1996) 2; *Завершив роботу Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви Львів, 22 жовтня 1996 р.*, 5; *Закінчив роботу Синод Єпископів УГКЦ* // *Агенція Релігійної Інформації* 49 (25 жовтень 1996) 2; *Синод Єпископів УГКЦ: прийнято важливі рішення* // *Мета* 1 (січень 1997) 2.

²¹⁰ Галів. *Думки навколо Патріаршого Собору УКЦеркви* // *Патріархат*, 17; Умблат Г. *Владика Михайл Колтун – новий екзарх Києво-Вишгородського екзархату УГКЦ* // *Агенція Релігійної Інформації* 52 (15 листопад 1996) 2; Умблат Г. *Інсталяція нового Києво-Вишгородського екзарха УГКЦ* // *Агенція Релігійної Інформації* 57 (20 грудень 1996) 2; *Інсталяція нового Києво-Вишгородського екзарха УГКЦ* // *Церковний вісник* 6 (16 березень 1997) 8; *Інтронізація нового екзарха Києво-Вишгородського* // *Мета* 1 (січень 1997) 2.

²¹¹ Народився 26 червня 1921 р. у Малій Копені, Виноградів. 6 липня 1947 року поставлений у сан ієрея в Ужгороді єпископом Теодором Ромжею. На єпископа висвячений 24 серпня 1978 року. З 1978 по 1983 рр. – єпископ-помічник Мукачівської єпархії. З 1983 року – Єпарх цієї ж єпархії (Блажейовський Д. *Ієрархія Київської Церкви (861-1196)*. Львів 1996, 334).

²¹² За словами єпископа Йосифа, він більше маляр, ніж українець-русин (*Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі* // *Церковний вісник* 5 (3 березень 1996) 8)

²¹³ *Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 8; *Ще про сепаратистські дії єп. Семедія в Ужгороді* // *Патріархат* 5 (1991) 19; Мартиненко Г. *Про розкол Греко-Католицької єпархії на Закарпатті* // *Патріархат* 1 (1993) 18; *Заява української інтелігенції Закарпаття* // *Патріархат* 2 (1993) 16; Кузик Д. *Завваги до сучасної ситуації Української Католицької Церкви* // *Патріархат* 9 (1993) 29.

²¹⁴ *Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 8; Пор. *Заява української інтелігенції Закарпаття*, 16.

²¹⁵ Див. Додаток №2; *Думки і факти до ситуації на релігійно-церковному полі на Закарпатті* // *Патріархат* 7-8 (1991) 15.

Маргітич збирав підписи під петицією про включення Мукачівської єпархії в склад Київської митрополії²¹⁶. Цей документ він власноруч привіз на Синод владик²¹⁷. Окрім цього, владика повідомив ієрархію про дії єпископа Семедія та його помічника²¹⁸. Після цієї несподіваної новини єпископи від імені Синоду відправили до папи Івана Павла II два листи. Перший - прохання про відновлення єдності:

[...] Ми усильно прохаємо Вашу Святість, щоб Вашим найвищим авторитетом у Христовій Церкві Ви допомогли відновити в Українській Греко-Католицькій Церкві її єдність, яка панувала в Київській Русі в самих початках її християнства та в минулому столітті, прилученням до території Києво-Галицького Патріархату існуючі єпархії Мукачівсько-Ужгородську і Перемиську [...] ²¹⁹.

Другий лист стосувався лише Пряшівської єпархія, яка також опинилася у скрутному становищі²²⁰.

15 січня цього ж року єпископ Семедій пише листа до папи, в якому сказано, що «[...] єпископи Львівської Митрополії на чолі з Емініцією кардиналом Мирославом-Іваном Любачівським намагались під тиском здобути від нас нашої згоди на приєднання Мукачівської єпархії до Львівської Митрополії [...]»²²¹. За словами єпископа Івана, він і його помічник не могли цього допустити, оскільки їхня згода «[...] могла стати причиною непередбачених наслідків, які негативно вплинули б на спасіння людських душ [...]»²²². Проте, які саме «непередбачувані наслідки» замовчується. Закінчуючи

²¹⁶ У своєму посланні, під назвою *Єдність віри й народу* владика Іван Маргітич каже, що «[...] Деякі з підписаних священників проливали крокодилячі сльози, що вони тому підписали, бо їм давалося відчуття важності “реверенції і обідієнції” (пошани і послуху). [...] незаконно підписалися і окремі священники проти волі народу, бо воля народу цілковито інша. Ні один релігійно і національно свідомий священник не підписався. Підписалися головню мадяромовні “русини” і так звані “самобутні русини”, протиукраїнці (*Думки і факти до ситуації на релігійно-церковному полі на Закарпатті*, 14).

²¹⁷ Єпископи Іван Семедій та Йосиф Головач проігнорували запрошення на Синод Єпископів УГКЦ у Римі, сказавши, що перший захворів, а в другого померла мама (проте вона померла за місяць до Синоду) (*Ще про сепаратистські дії єп. Семедія в Ужгороді*, 19; *Думки і факти до ситуації на релігійно-церковному полі на Закарпатті*, 14). Крім цього, вони старалися завадити владіці Івану Маргітичу прибути до Риму також (перешкождали отримати візу в радянських органах), але їм зробити цього не вдалося (*Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 8; *Думки і факти до ситуації на релігійно-церковному полі на Закарпатті*, 14); *Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 8.

²¹⁸ *Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 8.

²¹⁹ *Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 9.

²²⁰ *Греко-Католицька Церква на Закарпатті на Синоді владик у Римі*, 9.

²²¹ *Ще про сепаратистські дії єп. Семедія в Ужгороді*, 19; *Пор. Спільний лист священників на чолі з єп. Іваном Маргітичем // Патріархат* 3 (1993) 17; *До проблем Закарпаття // Патріархат* 4 (1993) 19.

²²² *Ще про сепаратистські дії єп. Семедія в Ужгороді*, 19.

лист, владика пише, що «Наша Мукачівська єпархія протягом століть була “Еклезія суї юріс” (єпархія безпосереднього підпорядкування Римському Апостольському престолу) статус якої хочемо зберегти і надалі»²²³. Проте, за словами священників та єпископа Івана Маргітича, які вони висловили у листі до Римського архиєрея, владика І. Семедій подає неправдиві факти, а саме:

[...] Не відповідає дійсності твердження, що Мукачівська єпархія віками належала прямо до Римського Престолу, що ніби віками вона була “суї-юріс”. [...] Є історичною дійсністю, що Русь-Рутенія-Україна є одне і те саме. Так само є етнографічною дійсністю, що русини-рутени є українці так само, як волохи є румуни. [...] Є безпідставним і грубо тенденційним твердження, що закарпатських греко-католиків тому не можна приєднувати до греко-католиків інших областей України, бо Закарпаття багатонаціональне [...]²²⁴.

Після повернення Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського до України, відбулася зустріч єпископів у соборі св. Юра. Обоє Закарпатських владик, знову ж таки, проігнорували запрошення аргументуючи це тим, що вони перебувають за кордоном, присутнім був єпископ Іван Маргітич²²⁵. Не брали вони участі і у подальших Синодах²²⁶. На запитання про те, чому владика Семедій не був присутній на Синоді 1992 р., він відповів, що «[...] не визнає Любачівського і приєднуватись до Митрополії не буде».²²⁷

З 9 по 10 серпня 1992 відбулася зустріч владик Мукачівської єпархії із Апостольським Нунцієм Антоніо Франко²²⁸, на якій представник папи висловив певні зауваги, щодо ситуації, яка сталася. Зокрема він наголошує на тому, що «[...] Апостольська Столиця хоче вислухати побажання вірників і знайти відповідь, яка буде респектувати законні права одних і других²²⁹. Щоб це можна здійснити, перш за все треба створити мир і злагоду між групами»²³⁰. Після цієї

²²³ Ще про сепаратистські дії єп. Семедія в Ужгороді, 19.

²²⁴ Спільний лист священників на чолі з єп. Іваном Маргітичем, 17-18.

²²⁵ Галів М. Від Ватикану вимагаємо тільки справедливості // Патріархат 11 (1992) 7; Зустріч українських єпископів // Церковний вісник 22 (1 грудень 1991) 8; Галів М. Биймо в дзвін, щоб не було запізно. До проблем УГКЦ Церкви на Закарпатті // Патріархат 2 (1993) 7.

²²⁶ Галів. Від Ватикану вимагаємо тільки справедливості, 7; Мартиненко. Про розкол Греко-Католицької єпархії на Закарпатті, 18.

²²⁷ Мартиненко. Про розкол Греко-Католицької єпархії на Закарпатті, 18.

²²⁸ Прес-комюніке єпископів єпархії Мукачівської // Патріархат 11 (1992) 8.

²²⁹ На території Мукачівської єпархії живуть дві групи вірних: одні визнають себе українцями, а інші – русинами. Крім цього там, також, проживають угорці, румуни, словаки, цигани та інші (Прес-комюніке єпископів єпархії Мукачівської, 8).

²³⁰ Прес-комюніке єпископів єпархії Мукачівської, 8; Пор. Єдина можлива відповідь // Патріархат 6 (1993) 14.

зустрічі у пресі з'явилася *Заява Закарпатських Греко-Католицьких священників і студентів*, під якою підписалися 34 особи, які виступали за приєднання до Львівської митрополії²³¹. Основний наголос, у цьому повідомленні, ставиться на поширенні фальшивої інформації:

[...] ми з повною свідомістю заявляємо перед Богом і перед світом, що в Мукачівській Епархії до цього часу між вірними не було і немає такої ситуації і такого напруження, які могли би спричинити Святішому Отцю біль і зажуреність. Ці почуття Святішого Отця могла визвати тільки фальшива інформація з боку авторитетних представників Мукачівської Епархії, а також з боку авторитетних представників, які підтримували і допомагали просуванню такої фальшивої інформації. Наприклад єпископ сусідньої угорської²³² греко-католицької епархії перекладав на італійську мову таку інформацію. [...] У цій компанії фальшивої інформації звальюються всякі гріхи, в тому числі й напруження ситуації, на священників, а зокрема на єпископа Маргітича, які виступають за церковну єдність закарпатських греко-католиків з усіма греко-католиками [...]²³³.

За їхніми словами, неправдива інформація є небезпечною сама, по собі, а коли її поширюють авторитетні особи, то це вдвічі небезпечно²³⁴. На зустрічі Мукачівських єпископів із Антоніо Франко було наголошено на тому, щоб припинити «[...] взаємні клеми, оскарження, застрашення і тому подібні міжусобиці [...]»²³⁵. Проте зі сторони Закарпатських владик фальшиві повідомлення поширювалися і надалі²³⁶. Відтак продовжуючи свою антиукраїнську політику єпископ-ординарій Іван Семедій видає розпорядження, згідно з яким семеро священників²³⁷, які були висвячені для Мукачівської епархії у Львові, піддані великій екскомуніції²³⁸. Після цього ситуація на Закарпатті ще

²³¹ *Заява Закарпатських Греко-Католицьких священників і студентів // Патріархат 2 (1993) 8.*

²³² Сілярд Керестеж є цим єпископом сусідньої греко-католицької епархії. Він допомагав, владиці Семедію, перекладати листи до папи та до Ниредгази (осідок мадярської Церкви) (Галів. *Биймо в дзвін, щоб не було запізно. До проблем УГКЦеркви на Закарпатті*, 7; *Заява Закарпатських Греко-Католицьких священників і студентів*, 13; *Спільний лист священників на чолі з єп. Іваном Маргітичем*, 17).

²³³ *Заява Закарпатських Греко-Католицьких священників і студентів*, 8.

²³⁴ *Заява Закарпатських Греко-Католицьких священників і студентів*, 8.

²³⁵ *Прес-комюніке єпископів епархії Мукачівської*, 8.

²³⁶ *Заява Закарпатських Греко-Католицьких священників і студентів*, 8.

²³⁷ «[...] кандидати на священників (Шелемба Михайло, Бляшин Василь, Омбруш Йосиф, Данилаш Василь, Звонарь Юрій, Маргітич Олекса, Райчинець Василь), що висвячені у Львові 14.09.1992 року без відома і дозволу єпископа-ординарія Мукачівської греко-католицької епархії, не можуть виконувати священнічі функції, бо згідно 1383 канону латинського Кодексу і 1459 канону Східнього Кодексу всі вони є екскомуніковані, респективно супендовані (*Управління Мукачівської греко-католицької епархії. Розпорядження священникам, семінаристам Мукачівської греко-католицької епархії // Патріархат 2 (1993) 17; Пор. Преосвященному Антонію Франко, папському Нунцію // Патріархат 2 (1993) 14.*)

²³⁸ Згідно з Кодексом Канонів Східних Церков, канон 1434, § 1: Велика екскомуніка забороняє, крім того усього, про що мовиться в кан. 1431, § 1, приймати інші святі тайни, уділяти святі тайни і сакраменталії, виконувати будь-які уряди, служінь або завдання, здійснювати акти управління, які, якщо однак здійснюються, є недійсні на

більше загострилася. Саме тому, Святіший Отець, прислав свого представника, Франческа Колосуоно²³⁹, щоб вирішити «[...] в чому справа, що є причиною того, що ординарій єпархії не дає їм дозволу на виконання священничих обов'язків в місцевості, де вони народилися і де є велика потреба священників [...]»²⁴⁰. За словами професора богослов'я отця Елемира Ортутая ці семеро священників цілком підготовлені, щоб прийняти священство²⁴¹. Проте владика Семедій мав власну думку. Тому боротьба між двома групами продовжувалася. Та частина, яка підтримувала єпископа Івана Маргітича, почала підписувати акти відкритої непокори єпарху Івану Семедію, у свою чергу священники гуртували вірних і надсилали петиції до Риму²⁴² також було проведено відкритий плебісцит²⁴³, за результатами якого, 54 із 77 громад проголосували за об'єднання²⁴⁴. Через те, що протести, як з одної так і з іншої сторони не припинялися, Апостольський престіл поручив папському нунцію, Антонію Франко провести ще одну візитацію. Під час цього було зазначено, що задля віднайдення порозуміння потрібно зробити наступне: 1) для Мукачівської єпархії, збережено *статус кво*²⁴⁵; 2) Єпископи-помічники отримують певні повноваження: єпископ Іван Маргітич стає синкелом для вірних, які виступають за приєднання до УГКЦ, а владика Головач – відповідатиме за вірних, які прагнуть підпорядковуватися на пряму Риму; 3) Священники, на яких було накладено екскомуніку, допускаються до служіння.

підставі самого права (*Кодекс Канонів Східних Церков*. Львів 1995, 353); *Спільний лист священників на чолі з єп. Іваном Маргітичем*, 19.

²³⁹ *Єдина можлива відповідь*, 13.

²⁴⁰ *Преосвященному Антонію Франко, папському Нунцію*, 14; *Спільний лист священників на чолі з єп. Іваном Маргітичем*, 18.

²⁴¹ *Спільний лист священників на чолі з єп. Іваном Маргітичем*, 19; *Преосвященному Антонію Франко, папському Нунцію*, 14-15.

²⁴² Див. Додаток №3; Як приклад може послужити зібрання села Боржавське, Виноградівського району, Закарпатської області. Вірні висловили бажання «[...] мати святу церковну єдність з Римським Престолом в ієрархічній структурі з Києво-Галицькою Митрополією [...] Під час голосування всі присутні підняли руки за святу церковну єдність зі всіма греко-католиками, що у всій Україні. Проти цієї єдності руку ніхто не піднімав» (*Протокол загальних зборів греко-католиків церковної громади села Боржавське Виноградівського району Закарпатської області // Патріархат* 6 (1993) 31); Маркус В. *Релігійні відносини на Закарпатті // Патріархат* 7-8 (1993) 16.

²⁴³ Плебісцит - всенародне голосування з найважливіших питань державного життя; референдум (*Плебісцит // www.slovnyk.ua* (05.03.2021)).

²⁴⁴ Масляник О. *Ще раз про SUI JURIS // www.risu.org.ua* (28.01.2021).

²⁴⁵ «[...] з юридичної точки зору, вона залишається непідпорядкованою Львівській архиєпархії, ані якійсь іншій митрополії за межами України. Тимчасово Мукачівська єпархія залишається підпорядкованою тільки Апостольському Престолові [...]» (*Єдина можлива відповідь*, 14).

За словами візитатора, це лише тимчасовий розв'язок²⁴⁶. Проте настрої у суспільстві не змінилися і після цих нововведень. Та група, що хотіла з'єднатися з УГКЦ тепер висловлювала тотальний протест Апостольському престолу, оскільки, за їхніми словами «[...] Ватиканові, мабуть, вигідно саме на нашій Церкві стосувати засаду: “Діли і пануй”»²⁴⁷. Оскільки Рим, піддався на провокації з боку владики Семедія²⁴⁸ та тих, що його приховано підтримували, проукраїнська сторона почала висловлювати недовіру та гостру критику у бік Римського престолу²⁴⁹.

Оскільки, через дії єпископів Івана Семедія та Йосифа Головача, та поступок з боку Ватикану, не було можливості об'єднання Мукачівської єпархії із Українською Греко-Католицькою Церквою, Синод єпископів, який був зібраний 1994 року прийняв наступне рішення:

[...] Просити Апостольську Столицю поділити Мукачівську Єпархію, створюючи нову з осідком в Хусті, а тоді створити Мукачівську митрополію, щоб зберегти притаманні Закарпаттю специфічні обрядові риси. Нова митрополія окремим Папським декретом була б приєднана до Львівського Верховного Архиепископства, щоб так зберегти єдність нашої Церкви [...]»²⁵⁰.

Цей проект був навіть підтриманий Ватиканом, проте владики Семедій і надалі дестабілізував ситуацію, подаючи недостовірну інформацію, через що, процес був призупинений²⁵¹. Щоб досягнути певного компромісу, єпархії було надано статус *sui iuris* (свого права)²⁵². Проблему посилював і той аспект, що, за словами

²⁴⁶ Маркусь. *Релігійні відносини на Закарпатті*, 16.

²⁴⁷ Гоцький В. *Лист-відгук на інтерв'ю Апостольського нунція А. Франко // Патріархат* 10 (1993) 28.

²⁴⁸ 5 вересня 1996 року у пресі з'являється заява-протест управління Мукачівської єпархії, у якому говориться, що єпископи Львівської та Івано-Франківської єпархії, без дозволу висвячували ієреїв впродовж 1995-1996 років. Керуючись Кодексом Канонів для Східних Церков, владики Іван Семедій, говорить про порушення канону 147, згідно з яким священників має право святити лише єпарх тієї єпархії, до якої належатиме ієрей (Умблат Г. *Заява-протест управління Мукачівської греко-католицької єпархії // Агенція Релігійної Інформації* 37 (6 вересень 1996) 2).

²⁴⁹ Гоцький. *Лист-відгук на інтерв'ю Апостольського нунція А. Франко*, 28.

²⁵⁰ Масляник. *Ще раз про SUI JURIS*; Пор. Галів М. *Наші думки синодальним отцям УКЦеркви до уваги // Патріархат* 11 (1993) 3.

²⁵¹ Масляник. *Ще раз про SUI JURIS*; Священному Всеукраїнському Церковному Собору Української Греко-Католицької Церкви // *Патріархат* 1 (1997) 11.

²⁵² Масляник. *Ще раз про SUI JURIS*; Мукачівська єпархія // *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія*, 37.

А. Франко, який висловлював офіційну позицію Римського престолу, Мукачівська єпархія, не знаходилася на території УГКЦ²⁵³.

25 березня 1995 р. папа видає два листи. Один із них адресується Блаженнішому патріарху Мирослава Івану кардиналу Любачівському, в честь 400-ліття Берестейської Унії, а інший єпископу Мукачівському, Івану Семедію, у зв'язку із 350-літтям Ужгородської Унії²⁵⁴. І тут постає питання: чи через те, що Львівська і Перемиська єпархії прийняли унію пізніше, означає, що їх варто вважати окремою одиницею? За словами Римського архиєрея, які подані у листі, святкування річниці уній має бути «[...] початком і поштовхом до єдності [...]»²⁵⁵. Проте наявність цих двох листів свідчить про щось інше, як можна писати про єдність Церкви і в це й же час розділяти її²⁵⁶.

Переїзд Верховного архиєпископа із Риму до Львова засвідчив існування повноцінної Церкви на Україні. Кардинал Мирослав розумів, що утворення єпархії та структур Церкви полягало у засвідченні Ватикану одноголосним рішенням єпископату, між яким не існувало жодного розуміння та єдності. Присутність Глави УГКЦ дала змогу згуртувати єпископів на Україні та тих, що служили в діаспорі. З проблем, які стояли перед владиками було ще включення до УГКЦ Закарпатської єпархії. Єпископи домагались у Ватикану приєднання Мукачівської єпархії, на що Апостольський престіл «зробив вигляд», що підтримав це звернення, однак надав єпархії статус «Церкви свого права». Це

²⁵³ Питання території було поставлено, ще на Синоді Єпископів УГКЦ 1992 року. Синод постановив, що Українська Греко-Католицька Церква включає сучасні політичні кордони Української держави та єпархії, які входили до складу Київської та Галицької Митрополій (*Матеріали до вивчення території Української Греко-Католицької Церкви // Патріархат* 1 (1995) 18). Проте Конгрегація для Східних Церков висловила слова протесту, оскільки вони вважають, що коли відбувся поділ Київської Церкви на два незалежні митрополітичні престоли і не факт, що юрисдикція Київського митрополита перейшла до Галицького. Навіть більше, Конгрегація вважає, що Київська митрополія є мертвою. Саме цим, Ватикан, підкріплює свої слова, що юрисдикція УГКЦ обмежується лише Галицькою Митрополією. Що не відповідає баченню ієрархії Української Греко-Католицької Церкви (*Матеріали до вивчення території Української Греко-Католицької Церкви // Патріархат* 4 (1995) 13; Пор. Галів М. *Чи слово архиєпископа А. Франко є в дусі Христової Церкви чи політики?* // *Патріархат* 6 (1994) 20; *Секретне слово апостольського нунція архиєпископа Антоніо Франко // Патріархат* 6 (1994) 23; *Слово Апостольського нунція архиєпископа Антоніо Франко. Синод владик Української Греко-Католицької Церкви Львів, 1994 р. // Церковний вісник* 13 (26 червень 1994) 7-8).

²⁵⁴ Два листи – й що далі? // *Церковний вісник* 22 (23 липень 1995) 1; Галів М. *Не хочеться вірити – Ватикан роз'єднує УКЦеркву // Патріархат* 7-8 (1995) 7.

²⁵⁵ Два листи – й що далі?, 1.

²⁵⁶ Два листи – й що далі?, 1-2; Пор. Галів М. *Не хочеться вірити – Ватикан роз'єднує УКЦеркву*, 7.

показувало, що Рим не бажає плідного розвитку УГКЦ як Помісної Церкви. Однак, єпископи не брали це до уваги. Єпископат перейнявся проблемою розвитку структур Церкви та утворення нових єпархій, так як чисельність духовенства активно зростала, тому постала проблема територій єпархій, які були великих масштабів. На що вже Апостольський престіл був змушений «поступитися», однак все ж не утворивши стільки єпархій, скільки бажали українські владика. Великим досягнення ієрархії було розширення юрисдикції УГКЦ на усю територію України з утворенням Києво-Вишгородського екзархату та визнання Ватиканом таємних свячень єпископів.

РОЗДІЛ ІІІ. РОЛЬ ЄПИСКОПАТУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УГКЦ

3.1 ВКЛАД КАРДИНАЛА МИРОСЛАВА У ВІДНОВЛЕННІ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НА СИНОДАХ

Вийшовши з підпілля, перед УГКЦ стояла проблема освідченого духовенства, яке в подальшому старатиметься підтримувати та розвивати Церкву на відповідному рівні. Під час підпілля, як таких семінарій не було і відповідно після легалізації Церкви, кількість священників та єпископів була критично малою. Саме тому церковній ієрархії, насамперед, було потрібно задуматися над вихованням нового покоління священнослужителів. Проблема полягала у поверненні семінарійного майна, яке після кількох десятиріч, перейшло у власність держави. Проте це була лише одна із проблем, які потрібно було вирішити. Через повернення священників із православ'я та боротьби за храми, відносини між церковними конфесіями помітно погіршилися. Тому, греко-католицькому єпископату, було потрібно знайти метод, для вирішення цього конфлікту. Попри це, варто було подбати і про світове визнання Української Греко-Католицької Церкви, та висловити власну позицію щодо екуменічного діалогу, який активно проводився в цей час між Католицькою та Православними Церквами.

У часи катакомбної Церкви семінарії були зачинені, проте відбувалося таємне навчання у малих групах, по 3 – 5 людини і тривало впродовж 3 – 4 років²⁵⁷. В основному, формуванням кандидатів, керував владика Володимир Стернюк²⁵⁸. В часи, коли СРСР вже було на межі розпаду, навчання проводилося вже більш активно і для більшої кількості людей (10 – 15). У серпні 1990 р. відбувся набір студентів для навчання у Львівській Духовній семінарії²⁵⁹. Всього було прийнято 296 кандидатів²⁶⁰.

²⁵⁷ Львівська Вища Духовна Семінарія Святого Духа УГКЦ. *Коротка історична довідка* // Львівські Архиепархіальні Відомості 59 (1995) 45.

²⁵⁸ Дудич О. *Львівська Духовна Семінарія святого Духа Української Греко-Католицької Церкви відзначила 5-річчя своєї діяльності* // Агенція Релігійної Інформації 47 (17 листопад 1995) 4.

²⁵⁹ Львівська Вища Духовна Семінарія Святого Духа УГКЦ. *Коротка історична довідка*, 45.

²⁶⁰ Пристай М. *Львівська Греко-Католицька Духовна семінарія у Рудно 1990 – 2006*. Львів – Рудно 2006, 7.

23 вересня 1991 року відбувається насправді грандіозна подія. З благословення Мирослава Івана Любачівського було відкрито ліцей імені Климентія Шептицького²⁶¹. Важливість цієї установи полягала у тому, що це була перша українська школа, яка робила основний акцент на християнських цінностях²⁶². На відміну від усіх загальноосвітніх шкіл, які працювали у перші роки незалежності України, ліцей ім. Климентія мав статус приватного навчального закладу, що давало можливість впроваджувати і виховувати в учнях християнські цінності²⁶³.

Незадовго після цього, 7 листопада 1991 року, Кир Мирослав Іван відкриває²⁶⁴ Духовну семінарію у селищі Рудно, яке знаходилося біля Львова²⁶⁵. Першим ректором стає владика Юліан Вороновський, віце-ректором – отець Олександр Кенез, а проректором отець Іван Терлецький²⁶⁶. Освятив приміщення під семінарію сам Глава Української Греко-Католицької Церкви, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський. Був присутній і владика Володимир Стернюк, адже це була його мрія, «його дитина»²⁶⁷. В цей же час були різні бачення, щодо місця, яке обрали для семінарії. За словами Кир Володимира,

²⁶¹ На момент офіційного відкриття, у ліцеї функціонували 5 класів, в яких навчалося 135 дітей (). Духовну опіку взяли на себе Отці Студити. Першим директором була Марія Кобилецька, яка займала цю посаду у період з 1991 по 1998 роки (*Історія закладу* // www.sdb-school.org.ua (19.09.2021)).

²⁶² Процак Х. *З нагоди 25-річчя НВК «Школа-гімназія I-III ступенів імені Блаженнішого Климентія та Андрея Шептицьких» отцю Петру Майбі вручено Почесний знак св. Юрія* // www.city-adm.lviv.ua (19.09.2021).

²⁶³ *Історія закладу* // www.sdb-school.org.ua (28.01.2017).

²⁶⁴ За словами віце-ректора отця Олександра Кенеза, це відкриття було вже юридичним і канонічним (Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному* // *Патріархат* 2 (1992) 12).

²⁶⁵ Вовк Б. *Не покладати рук у винограднику Господньому ... Офіційно відкрито Львівську Духовну Семінарію УГКЦеркви* // *Церковний вісник* 23 (15 грудня 1991) 6; *Слово Блаженнішого Мирослава-Івана у духовній семінарії в Рудні. 7 листопада 1991 р.* // *Патріархат* 2 (1992) 10; Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному*, 12; *Львівська Вища Духовна Семінарія Святого Духа УГКЦ. Коротка історична довідка*, 45.

²⁶⁶ До 1991 року ректором семінарії був владика Филімон Курчаба, а віце-ректором був отець Володимир Чучман (Пристай М. *Львівська Греко-Католицька Духовна семінарія у Рудно 1990 – 2006*, 13 - 15); Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному*, 12; Вовк Б. *Не покладати рук у винограднику Господньому ... Офіційно відкрито Львівську Духовну Семінарію УГКЦеркви*, 6.

²⁶⁷ Вовк Б. *Не покладати рук у винограднику Господньому ... Офіційно відкрито Львівську Духовну Семінарію УГКЦеркви*, 6.

місце, яке стало *alma mater*²⁶⁸ для майбутніх священників, лише недавно було санаторієм для дітей, який називався *Гренада*²⁶⁹:

[...] Коли комуністи посилали сюди своїх дітей на лікування, то вони не посилали їх на смерть, а на здоров'я. [...] Вони тим способом потвердили, що тут нема жодної радіації, що тут є добра вода, що тут може існувати семінарія, яка сьогодні, як ви бачите, дала свої прекрасні наслідки [...]²⁷⁰.

Територія, яка була надана під семінарію, не була ідеальною, проте завдяки зусиллям ректорату та питомців²⁷¹ все було відремонтовано²⁷². Іконостас для каплиці та хрест, який освятив Кир Мирослав Іван, було виготовлено самими семінаристами²⁷³. У своїй промові, під час відкриття та освячення духовної семінарії, владика Мирослав Іван настановляє вихованців, говорячи, що за ними буде майбутнє УГКЦ, саме тому варто старанно віднестися до навчання:

[...] такими, як Ви будете питомцями сьогодні, такими будете священниками завтра, і такою буде наша Церква. [...] Ваші Владика – мої співбрати в єпископській служінні, чекають на це, щоб Ви перебрали свою частину відповідальності за долю нашої Церкви. Пам'ятаймо завжди, що чим більша відповідальність у Церкві, тим більше її служіння [...]²⁷⁴.

Через кілька років, за ініціативи отця Василя Мендруня, який був протоігуменом монастиря чину Василя Великого, було створено чотири малі семінарії²⁷⁵ у Жовкві, Червонограді, Брюховичах та Бучачі²⁷⁶. У серпні 1994 року на базі семінарії, яка знаходилась у Рудно, також відновили і Львівську Богословську Академію (далі ЛБА)²⁷⁷.

²⁶⁸ Альма-матер: 1) старовинна студентська назва університету (який дає “поживу для розуму”); 2) місце, де хтось виховувався, набув професійних навичок (*Великий тлумачний словник сучасної мови* // www.slovnuk.me (12.02.2021)).

²⁶⁹ Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному*, 12; *Львівська Вища Духовна Семінарія Святого Духа УГКЦ. Коротка історична довідка*, 45; Пристай М. *Львівська Греко-Католицька Духовна семінарія у Рудно 1990 – 2006*, 26.

²⁷⁰ Вовк *Не покладати рук у винограднику Господньому ... Офіційно відкрито Львівську Духовну Семінарію УГКЦеркви*, 6

²⁷¹ Питомець – вихованець (*Словник з творів Івана Франка* // www.slovnuk.me (12.02.2021)).

²⁷² Пристай М. *Львівська Греко-Католицька Духовна семінарія у Рудно 1990 – 2006*, 29 - 32.

²⁷³ Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному*, 13.

²⁷⁴ *Слово Блаженнішого Мирослава-Івана у духовній семінарії в Рудні. 7 листопада 1991 р.* // *Патріархат* 2 (1992) 12.

²⁷⁵ До малої семінарії міг поступити хлопець, який мав неповну середню освіту, тобто навчався у 10 або 11 класі, показував хороші результати у навчанні, мав рекомендацію від священника. Учні жили у монастирях отців василіан. Крім звичайної шкільної програми, вони вивчали історію Церкви, церковний спів, катехизм та основи літургії (*Відкрито чотири нові малі семінарії УГКЦ* // *Агенція Релігійної Інформації* 48 (24 листопад 1995) 9).

²⁷⁶ *Відкрито чотири нові малі семінарії УГКЦ*, 9.

²⁷⁷ *Львівська Вища Духовна Семінарія Святого Духа УГКЦ. Коротка історична довідка*, 45; *Львівська Богословська Академія* // *Мета* 10-11 (14 травень 1994) 1; *Львівська Богословська Академія успішно розпочала другий рік навчання* // *Патріархат* 10 (1995) 5.

18 червня 1993 р. кардинал Мирослав Іван Любачівський створює комісію, яка має за мету відродити ЛБА²⁷⁸. Перед ними було поставлено декілька завдань, зокрема знайти приміщення, де буде проводитися навчання, юридично оформити бібліотеку та опрацювати програму, за якою будуть навчатися майбутні студенти²⁷⁹. Вже 1 вересня 1994 глава УГКЦ кардинал Мирослав Іван видає Грамоту, згідно з якою діяльність Богословської Академії²⁸⁰ офіційно відновлено²⁸¹. На перший курс було зараховано 125 осіб²⁸². Виконуючим обов'язки ректора, було призначено отця Михайла Димида²⁸³. У промові, яка була проголошена на урочистому відкритті, Кир Мирослав Іван наголошує, що випускники «[...] філософи і богослови Академії покликані будувати мости через конфесійні, ідеологічні і світоглядні провалля, які прошили нашу рідну землю. [...] Академія має бути тим каталізатором, який допоможе нашій Церкві не лише відроджуватися, але стати підтримкою і прикладом для ширшого світу [...]»²⁸⁴. Особливістю ЛБА стає активна екуменічна діяльність. Студентами можуть стати не тільки греко-католики, але й православні та римо-католики. Окрім цього, глава Української Православної Церкви (далі УАПЦ) Димитрій Ярема висловлює свою підтримку та високо оцінює діяльність академії²⁸⁵.

²⁷⁸ Створено комісію з відновлення Богословської академії // Мета 13 (11 липень 1993) 7; Відзначення 210-ліття Львівської Богословської Академії // Мета 20 (14 листопад 1993) 2; Інтерв'ю Андрія Яніва з доктором східного церковного права Михайлом Димидом // Агенція Релігійної Інформації 18 (25 липень 1994) 17.

²⁷⁹ Створено комісію з відновлення Богословської академії, 7.

²⁸⁰ Зі слів приймальної комісії ЛБА: «[...] Корупція сьогодні є чи не найбільшою перепоною до політичного і економічного розвитку як духовного, так і інтелектуального відродження в Україні. Богословська академія ставитиме акцент на духовний розвиток студентів, тому під час іспиту звертатиметься увага на характер конкурсантів. Списування, користування шпаргалками і будь-яка неетична поведінка, яка підриватиме об'єктивність і справедливість безапеляційного виключення з конкурсу. Винятків не буде ні для кого» (Львівська Богословська Академія, 3); Умблат Г. «Одним із питань...» // Агенція Релігійної Інформації 0 (28 лютий 1994) 4.

²⁸¹ 65 років тому засновано Львівську Богословську Академію // Мета 19 (12 жовтень 1994) 1; Пристай М. Львівська Греко-Католицька Духовна семінарія у Рудно 1990 – 2006, 23; Олинець Ю. Діяльність Львівської Богословської Академії знову відновлено // Агенція Релігійної Інформації 25 (12 вересень 1994) 2; Ленчик В. Львівська Богословська Академія // Свобода 172 (10 вересня 1996) 4.

²⁸² 65 років тому засновано Львівську Богословську Академію, 1; Інтерв'ю Андрія Яніва з доктором східного церковного права Михайлом Димидом, 17.

²⁸³ Львівська Богословська Академія успішно розпочала другий рік навчання, 5.

²⁸⁴ Промова Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського на відкритті відновленої Львівської Богословської Академії Львів, 1 вересня 1994 // Агенція Релігійної Інформації 24 (5 вересень 1994) 12.

²⁸⁵ За словами патріарха Димитрія «Львівська Богословська Академія – унікальна установа, яку потрібно розвивати для добра всіх українських Церков, для виховання світських українських провідників, які не захищаються під утисками неприятели». Глава УАПЦ навіть пише листа до влади Львова, про те, щоб для ЛБА, було надано приміщення, яке знаходить на вулиці Мушака (Лист Патріарха Димитрія у справі Львівської Богословської Академії // Патріархат 11 (1995) 7); Львівській Богословській Академії вже рік // Патріархат 10 (1995) 5.

Приміщення, в якому знаходилася академія було колишнім дитячим садочком із площею всього 250 квадратних метрів²⁸⁶. Саме тому Блаженніший Мирослав звертається із проханням до влади про надання будинку з більшою площею²⁸⁷. У зверненні вказано, що для «[...] роботи ЛБА потрібне приміщення площею 5000 кв. м. що дало можливість виховувати студентів в нормальних умовах»²⁸⁸. З 1995 року ректором, згідно з номінаційною грамотою глави Української Греко Католицької Церкви, став о. Михайло Димид, а віце-ректором – доктор Борис Гудзяк²⁸⁹. У 1996 р. після тяжких пошуків, все ж таки вдалося знайти нове приміщення. Місцева влада надала у користування будинок на вулиці Свенціцького, 17²⁹⁰. Освячення відбулося 10 жовтня цього ж року²⁹¹. Окрім цього, через декілька місяців з'являється повідомлення, що ЛБА «[...] отримала статус офіційно зареєстрованого в Україні вищого навчально-наукового закладу [...]»²⁹². А вже 28 листопада 1998 року ЛБА отримує міжнародну акредитацію першого богословського циклу з правом надання бакалаврату²⁹³.

Попри те, що Преосвященніший Мирослав Іван звертав увагу на формуванні нових священнослужителів та богословів, великий акцент також був зроблений на створенні Верховноархієпископської курії²⁹⁴ та різного роду

²⁸⁶ Павлюк М. Чому у Львові немає місця для Богословської Академії? // Агенція Релігійної Інформації 37 (5 грудень 1994) 14.

²⁸⁷ Павлюк М. Чому у Львові немає місця для Богословської Академії?, 14.

²⁸⁸ Павлюк М. Чому у Львові немає місця для Богословської Академії?, 14.

²⁸⁹ Дудич О. Номінаційна грамота Глави УГКЦ про призначення ректора та віце-ректора Львівської Богословської Академії // Агенція Релігійної Інформації 37 (11 вересня 1995) 13.

²⁹⁰ Умблат Г. ЛБА: нове приміщення – нові проблеми // Агенція Релігійної Інформації 39 (20 вересень 1996) 2; Повідомлення про посвячення та відкриття академічного року 1996-1997 у Львівській Богословській Академії // Церковний вісник 4 (16 лютий 1997) 2; Нове приміщення для ЛБА // Агенція Релігійної Інформації 49 (30 серпень 1996) 3.

²⁹¹ Умблат Г. Посвячення нового приміщення ЛБА // Агенція Релігійної Інформації 44 (8 жовтень 1996) 3; Посвята нового приміщення ЛБА // Нова Зоря 32 (жовтень 1996) 2; Філевич М. Львівська Богословська Академія. Крок наступний // Вірую 19 (жовтень 1996) 6; Повідомлення про посвячення та відкриття академічного року 1996-1997 у Львівській Богословській Академії, 2.

²⁹² Димид М. Лист з України // Церковний вісник 4 (18 лютий 1996) 13.

²⁹³ Слово о. о-ра Михайла Димида, ректора Львівської Богословської Академії // Патріархат 1 (1999) 8-9; Вітальний лист президента України Леоніда Кучми // Патріархат 1 (1999) 9; Лист Ахілле кардинала Сільвестріні до блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського // Патріархат 1 (1999) 9; Слова представника Конгрегації Східних Церков отця Клавдіо Гуджеротті на урочистій конвокації з нагоди надання Львівській Богословській академії акредитації першого богословського циклу з правом надання бакалаврату // Патріархат 1 (1999) 5-7; Урочиста акредитація Львівської Богословської Академії // Львівські Архієпархіальні Відомості 62 (1998) 15-17; Скарабеллі Д. Богословська академія у 2005 році стане у 2005 році стане університетом // Свобода 15 (14 квітня 2000) 18.

²⁹⁴ Згідно із Кодексом Канонів для Східних Церков, Кан. 114 – § 1. Патріарх повинен мати у своєму осідку патріяршу курію, іншу від курії єпархії Патріярха, яка складається з постійного Синоду Єпископів патріяршої курії, звичайного трибуналу патріяршої Церкви, патріяршого економа, патріяршого канцлера, комісії з питань

комісій, тим самим отримати змогу реформувати та відновлювати УГКЦ на всіх ділянках. На синоді 1992 року, окрім надіслано для ухвалення до папи претендентів для курії Верховного архієпископа²⁹⁵. Також було утворено декілька синодальних комісій²⁹⁶, серед яких: *Богословська*²⁹⁷, *Єкуменічна*²⁹⁸, *Ювілейна*²⁹⁹, *Християнського подружжя і сім'ї*³⁰⁰, *Літургічна*³⁰¹, *Семінарій-покликань*³⁰², *Чернечого життя*³⁰³ та *Виховання священників*³⁰⁴. Крім них також створили *Підготовчу Комісію Собору*³⁰⁵ і *Комісію Статуту Синоду і Собору*³⁰⁶. Членів курії та комісій було затверджено до Синоду єпископів, який проходив у

літургії та інших комісій, які на підставі права входять у склад патріяршої курії (*Кодекс Канонів Східних Церков*, 49-50; Пор. Димид. *Шлях до завершення структури Української Греко-Католицької Церкви*, 16).

²⁹⁵ До складу курії ввійшли: отця Іван Дацька було призначено канцлером, отця Рафаїла Турконяка – економом, отця Йосифа Андрієшина – головою трибуналу, а отця Гліба Лончину – головою літургічної Комісії (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 4); Потуна. *Синод, що став історичним*, 5.

²⁹⁶ Дацько І. *Сучасний стан Української Греко-Католицької Церкви в Україні. Закінчення* // *Церковний вісник* 3 (31 січень 1993) 7.

²⁹⁷ Голова – митрополит Максим Германюк, учасник – єпископ Володимир Стернюк (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

²⁹⁸ Голова – митрополит Максим Германюк, учасники – єпископ Василь Лостен та єпископ Софрон Дмитерко (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

²⁹⁹ Голова – митрополит Стефан Сулик, учасники – єпископи Іван Мартиняк, Михайло Сабрига, Михайло Гринчишин (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰⁰ Голова – єпископ Інокентій Лотоцький, учасники – єпископ Єфрем Кривий, єпископ Андрій Сапеляк та єпископ Филімон Курчаба (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰¹ Голова – Блаженніший Мирослав Іван Любачівський, учасники – митрополит Стефан Сулик, єпископ Юліан Вороновський та єпископ Мирон Дацюк (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰² Голова – єпископ Юліан Вороновський, учасники – єпископ Іриней Білик та єпископ Володимир Паска (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰³ Голова – єпископ Михайло Кучмяк, учасник – єпископ Филімон Курчаба (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰⁴ Голова – єпископ Іван Мартиняк, учасники – єпископ Филімон Курчаба та єпископ Роберт Москаль (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰⁵ Голова – єпископ Павло Василик, учасники – єпископ Роберт Москаль та єпископ Юліан Вороновський (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6).

³⁰⁶ Голова – Єпископ Єронім Химій, учасники – єпископ Володимир Паска та отці Ісидор Патрило і Клим Корчагін (*Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року* // www.synod.ugcc.ua (31.05.1992); *Священний Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. 16 – 31 травня 1992. Постанови і рішення*, 6); *Щоденник Синоду*, 5.

1994 році³⁰⁷. У своїй проповіді, в честь цього синоду, Мирослав Іван Любачівський каже, що:

[...] духовенство й вірні хочуть вже нарешті перейти від питань структуральних, організаційних, від питань окреслення території нашої Церкви, її патріаршого устрою, її Києво-Галицького характеру до питань суто пасторальних. Я думаю, що коли ми ясно й переконливо опрацюємо ці питання, Апостольська Столиця сприятиме нам, бо в Церкві Христовій має перемагаючу важливість аксіома: спасіння душ – найвищий закон [...]³⁰⁸.

Тим самим показуючи, що оскільки Церковна структура вже більш менш сформована, варто подбати і про пасторальні питання, які є не менш важливі. Саме тому було вирішено скликати «[...] з нагоди ювілею 400-ліття Берестейської і 350-ліття Ужгородської Уній Патріарший Собор, який складатиметься з владик, священників, монашества [...] представників мирян, який випрацював би напрямні праці саме з точки зору душпастирських потреб України [...]»³⁰⁹.

У період між 1992 та 1994 роками, Кир Мирослав Іван видає низку декретів³¹⁰, якими в певній мірі мало регулюватися життя Церкви. Окрім цього, було видано *Загальне положення про життя парафії, згідно із статутом і канонами УГКЦ*, розпорядження про *фінансове життя парафії та обов'язки церковного притчу*³¹¹. Ще одним важливим рішенням, на цьому етапі розвитку УГКЦ, стало створення *Церковного трибуналу*³¹² для *Львівської архієпархії*³¹³.

³⁰⁷ 20-27 лютого 1994 р. у Львові відбудеться Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви // Церковний вісник 5 (6 березень 1994) 4; 20 лютого розпочав роботу Синод Українських Греко-Католицьких Єпископів // Церковний вісник 5 (6 березень 1994) 6.

³⁰⁸ Прповідь Блаженнішого Мирослава Івана на службі відкриття Синоду Єпископів УГКЦ // Патріархат 4 (1994) 3.

³⁰⁹ Звернення Синоду Єпископів УГКЦ до українського народу // Патріархат 4 (1994) 4.

³¹⁰ Див. Додаток №4.

³¹¹ *Обов'язки церковного притчу* // Львівські Архієпархіальні Відомості 59 (1995) 37; *Фінансове життя парафії* // Львівські Архієпархіальні Відомості 59 (1995) 38-39; *Загальне положення про життя парафії, згідно із статутом і канонами УГКЦ* // Львівські Архієпархіальні Відомості 59 (1995) 39-40.

³¹² У Східних Католицьких Церквах патріаршого статусу чи статусу верховного архієпископства існують різні види церковних трибуналів. Патріарші та Верховно-архієпископські Церкви, згідно з чинним законодавством, мають такі трибунали: найвищий трибунал, звичайний трибунал Патріаршої Церкви, митрополичий трибунал та єпархіальний трибунал (Танасійчук А. *Канонічне право Східних Католицьких Церков*, 117-121).

³¹³ Див. Додаток №5; Згідно Кодексу Канонів для Східних Церков, в кожній єпархії має бути створений Церковний Трибунал. Саме тому 1 жовтня 1994 р. Преосвященніший Мирослав Іван Любачівський, своїм декретом утворює «[...] Церковний Суд при Галицькій Митрополії для розгляду подружніх і спірних справ. Трибунал діє згідно з Тимчасовим Статутом і має повноваження розглядати в першому і другому ступені судочинства подружні справи і в першому – спірні справи» (*Створення, призначення і діяльність Митрополичого Греко-Католицького Церковного Суду у Львові* // Львівські Архієпархіальні Відомості 59 (1995) 10).

З 16 по 25 листопада 1995 року Преосвященніший Мирослав Іван Любачівський скликає наступний Синод єпископів³¹⁴. Проходив він у Римі, де владики мали зустріч із папою Іваном Павлом II³¹⁵. У своєму зверненні наслідник апостола Петра говорить:

[...] Діло євангелізації вимагає солідної формації духовенства, і я з радістю дізнався, що саме це становило Вашу першу турботу. Ви швидко відкрили Семінарії та організували курси вдосконалення для священників, які не могли отримати відповідних формації у підпіллі [...] Дедали більше спрямовуйте вашу душпастирську діяльність до світу молоді [...] Далі розвивайте зусилля, спрямовані на користь сім'ї та життя [...]³¹⁶.

Цього ж року відбувається і засідання Постійного Синоду, на якому окрім всього іншого було винесено питання про Патріарший Собор³¹⁷.

Із 4 по 10 жовтня 1996 р. Мирослав Іван Любачівський скликає Собор УГКЦ³¹⁸, який носить назву *Нова Євангелізація*³¹⁹. Наради проводилися у храмі святого Юра³²⁰. Дуже важливим елементом стало те, що вперше в історії Української Греко-Католицької Церкви, миряни приймають участь у нарадах

³¹⁴ Синод Єпископів УГКЦ в Римі // Церковний вісник 2 (19 січень 1996) 12; Калинець Л. Синод Єпископів УГКЦ завершився. В майбутнє дивимось з оптимізмом і надією // Мета 1-2 (10 січень 1996) 3.

³¹⁵ Згідно із Кодексом Канонів для Східних Церков, Кан. 208 – § 1. Єпархіяльний Єпископ, який виконує владу в межах території патріаршої Церкви протягом п'яти років від своєї інтронізації, по змозі, разом з Патріархом повинен відвідати Рим, щоб поклонитись гробам святих Апостолів Петра і Павла і стати перед наступником святого Петра, у першенстві над усією Церквою.

§ 2. Інші єпархіяльні Єпископи повинні раз на п'ять років або самі особисто або, якщо мають законну перешкоду, то через когось іншого відвідати Рим, якщо ж ідеться про Єпископів якоїсь патріаршої Церкви, то бажано, щоб відвідування відбувалось принаймні деколи разом з Патріархом (*Кодекс Канонів Східних Церков*, 74; Пор. Синод Єпископів УГКЦ в Римі, 12; Синод Єпископів УГКЦ завершився. В майбутнє дивимось з оптимізмом і надією, 3.

³¹⁶ Слово папи Івана-Павла II до учасників Синоду УГКЦ Церкви у Римі, листопад 1995 р. // Патріархат 1 (1996) 7.

³¹⁷ Чергове засідання Постійного Синоду Єпископів УГКЦ у Львові // Церковний вісник 7 (2 квітень 1995) 8.

³¹⁸ Розпочався Собор Української Греко-Католицької Церкви // Львівські Архiepархіяльні Відомості 60 (1996) 21-22.

³¹⁹ «7. Темою першої сесії Собору була „Нова євангелізація”. Ісус Христос доручив Церкві продовжувати його післанництво, - голошення Доброї Новини, — кажучи: „Ідіть, навчайте всі народи”. Поширення євангелія - це основне завдання цілої Церкви на світі, а особливо необхідне є воно в Україні, де атеїстичний режим не тільки не дозволяв цього, але й нищив усі прояви релігійного життя. Задля цього Україна є спрагла Божого слова. А слово, яке проповідується, не завжди задовільняє всіх вірних, зокрема дітей та молодь. З тієї причини Собор сильно наголосив на необхідності піднесення рівня священничого служіння й відповідне підготування в духовних семінаріях та вести обов'язок підвищення кваліфікації вже діючих священників (*Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу* // Церковний вісник 21 (10 листопад 1996) 14; *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу* // Агенція Релігійної Інформації 49 (25 жовтень 1996) 13; *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу* // Патріархат 12 (1996) 10; *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу* // Львівські Архiepархіяльні Відомості 4 (1996) 9-10).

³²⁰ Декрет скликання Собору Української Греко-Католицької Церкви // Вірую 16 (вересень 1996) 2; Патріарший Собор Української Греко-Католицької Церкви // Благовіст 11-12 (1996) 1; Умблат Г. Собор УГКЦ «Нова Євангелізація» // Агенція Релігійної Інформації 37 (6 вересень 1996) 2; Галів М. Молімся за успіх Собору Української Католицької Церкви // Патріархат 9 (1996) 3; Патріарший Собор УГКЦ: Початок нового життя // Мета 1 (січень 1997) 2.

собору³²¹ «[...] Це вперше в історії нашої Церкви владыки, волі чи поневолі, слухали думок мирян, священників, ченців і черниць»³²². У своєму привітальному слову в честь відкриття Собору, глава УГКЦ говорить наступне:

Скликав я цей Собор, щоб докладно розглянути наші недуги й недостачі, шукати для них найкращих засобів для лікування [...] Наші думки, пропозиції, поради ми дамо в руки Синоду Владик на чолі з Главою Церкви для розгляду, поглибленої студії. Наші Владыки, як учителі у святій Церкві, з цього випрацюють для нас усіх вказівки і норм, які допоможуть нам в оновленій праці під проводом Святого Духа [...]»³²³.

Оскільки до 1996 року миряни не брали активної участі в реформуванні Церкви, цей Собор став чудовою можливістю для активних вірян допомогти ієрархії, представляючи інше бачення. Саме тому Кир Мирослав Іван, запевнив, що єпископи візьмуть до уваги бажання і пропозиції духовенства та мирян, щоб спільно оновити Церкву.

Відразу після закінчення Собору, відбувається Синод Єпископів, який, беручи до уваги пропозиції соборових нарад, прийняв певні рішення³²⁴. Зокрема, багато із рішень було присвячено подальшому формуванню священнослужителів та їхньому навчання, окрім цього було створено молодіжну комісію при Патріаршій Курії. Головою став отець Йосиф Мілян³²⁵. Також великий акцент було зроблено на потребі катехизацій, саме тому було створено патріаршу катехитичну комісію³²⁶.

³²¹ Галів. *Молімся за успіх Собору Української Католицької Церкви*, 3; *Скликання Собору – 1996 року. Собор Всесвітньої Української Католицької Церкви (проект)* // *Львівські Архiepархіальні Відомості* 8 (1995) 8; *Інтерв'ю Галини Умблат з о. д-м І. Дацьком*, 6; *Інтерв'ю Галини Умблат з секретарем Собору УГКЦ протосинкелом Львівської архієпархії владыкою Юліаном Ёбуром* // *Агенція Релігійної Інформації* 41 (4 жовтень 1996) 10.

³²² Галів М. *Думки навколо Патріаршого Собору УКЦеркви* // *Патріархат* 1 (1997) 16.

³²³ *Привітальне слово Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського до учасників Собору Української Греко-Католицької Церкви* // *Церковний вісник* 22 (24 листопад 1996) 12; *Привітальне слово Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського до учасників Собору Української Греко-Католицької Церкви* // *Львівські Архiepархіальні Відомості* 60 (1996) 6.

³²⁴ *На Синоді Єпископів* // *Львівські Архiepархіальні Відомості* 60 (1996) 25-26.

³²⁵ Умблат Г. *Отець Йосиф Мілян – Голова Патріаршої комісії УГКЦ для справ молоді* // *Агенція Релігійної Інформації* 11 (21 березень 1997) 3.

³²⁶ *Рішення і постанови Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви який відбувся у Львові в дні 14-21 жовтня 1996 року* // *Патріархат* 3 (1997) 4-7; *Рішення і постанови Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви який відбувся у Львові в дні 14-21 жовтня 1996 року* // *Агенція Релігійної Інформації* 2 (17 січень 1997) 15-21; *Пор. Заключне звернення Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви* // *Патріархат* 11 (1997) 8-9.

3.2 КОНЦЕПЦІЯ ВИРІШЕННЯ МІЖКОНФЕСІЙНИХ КОНФЛІКТІВ У ГАЛИЧИНІ БЛАЖЕННІШИМ МИРОСЛАВОМ ІВАНОМ ЛЮБАЧІВСЬКИМ

Якщо розглядати, як розвивалися відносини між УГКЦ та Православ'ям, варто розпочати від важливої події, для всіх Церков Володимирового Хрещення, а саме підготовка та святкування ювілею 1000-річчя хрещення Київської Русі³²⁷. Незважаючи на те, що впродовж багатьох років Українська Греко-Католицька Церква зазнавала утисків з боку російської влади, а особливо, Російської Православної Церкви, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський протягує руку прощення³²⁸. «[...] Тисячолітній ювілей введення християнства в Київській Русі повинен би бути цим упривілейованим моментом, коли ми, покинувши всісторонні зацікавлення та мотивації, хочемо пізнати правду, яка нас повинна б визволити від пересудів, непорозумінь, а навіть ненавистей»³²⁹. На думку глави УГКЦ, ця подія має стати можливістю переглянути власну історію і, можливо, знайти шлях до порозуміння³³⁰:

³²⁷ Дацько І. Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України // У пошуках єдності і правди. Львів 2017, 203.

³²⁸ Дацько. Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України, 204; Пор. Звернення Блаженнішого Мирослава-Івана // Патріархат 1 (1988) 7-8; Галів М. «Під хрест Твій стаю, Спасителю мій милий» ... На маргінесі прощення // Патріархат 3 (1988) 6; Гарбузюк В. (ред.) Патріарх Любачівський. Львів 1991, 31; Українська Католицька Церква і Православні Церкви // Патріархат 9 (1990) 14.

³²⁹ Привітання блаженнішого Мирослава-Івана учасникам міжнародного наукового конгресу тисячоліття християнства Русі-України в Равенні // Вісті з Риму 5 (1988) 4.

³³⁰ Проте щоб знайти щось спільне, спочатку потрібно правдиво поглянути на історію, а саме, що ж насправді відбулося у 988 році. На думку головного редактора журналу Патріархат, та активіста за визнання УКЦ: «Тисячоліття таки українського християнства вдруге не повториться. Ні більше, ні менше – це видатна і неповторна подія в історії української Церкви. Власне, ми повинні підкреслити й наголосити, що це є тисячоріччя Української Церкви, бо про українську Церкву, а не жодну іншу йде зтяжний бій» (Галів М. *Напередодні 1000-ліття християнства Русі-України // Патріархат 7-8 (1987) 3*). За словами глави Української Католицької Церкви блаженнішого кардинала Мирослава Івана Любачівського: «Київська Церква прийняла християнство у візантійському обряді, але вона зберігала від початку свого існування свою власну ідентичність і автономію; вона держала зв'язки з Римськими папами та іншими Церквами Сходу і Заходу. [...] не може бути мови про якесь «охрещення Росії» [...]» (Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди 1000-річчя Хрещення Київської Русі // Патріархат 5 (1987), 8). Коли відбувалося хрещення Русі, Росії ще не існувало. Руссю називали території, які були під управлінням Київського князівства (Пор. «На Тисячоріччя потрібно спільної молитви». Інтерв'ю Блаженнішого з *Il Sabato // Патріархат 5 (1987) 10*; Ювілейні дзвони тисячоліття хрещення Русі-України // Патріархат 7-8 (1988) 5; Галів М. *Напередодні 1000-ліття християнства Русі-України, 3*; Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди 1000-річчя Хрещення Київської Русі, 9). Не можна також говорити і про те, що під час хрещення вже існував поділ (православні-католики), оскільки розрив між Константинополем і Римом відбувся аж у 1054 році (Пор. «На Тисячоріччя потрібно спільної молитви». Інтерв'ю Блаженнішого з *Il Sabato, 10*; Ювілейні дзвони тисячоліття хрещення Русі-України, 5; Соборне послання Української Католицької ієрархії з приводу 1000-ліття хрещення Русі-України урочистого відзначення // Патріархат 10 (1988) 3; Соборне послання Української Католицької ієрархії з приводу 1000-ліття хрещення Русі-України урочистого відзначення // Вісті з Риму 7-8 (1988) 13; Проповідь Блаженнішого Мирослава-Івана Любачівського з нагоди 1000-річчя хрещення Русі-України // Патріархат 9 (1988) 5). Українська Церква, фактично, ніколи не переривала зв'язок із Вселенською Церквою. У соборному посланні ієрархії УКЦ, в четвертому пункті наведено декілька прикладів, як підтримувався зв'язок Української Церкви із Римським

На Тисячоріччя хрещення Русі є можливий і є потрібний вислів спільної молитви. Моїм великим бажанням є відслужити божественну Літургію в моїй катедрі св. Юра у Львові і до тієї молитви я хотів би запросити всіх братів українців, католиків і православних. Ми б молились не лише за католицьку Церкву, але також і за православну Церкву, за навернення Росії [...]»³³¹.

Це прагнення підтримав і папа Іван Павло II. У *Апостольському листі з нагоди тисячоріччя хрещення Київської Русі* він пише наступне: «щоб на цих землях Володимирового Християнства народи йшли до повної одности в Христі Ісусі. Ця єдність Церкви має довести і до об'єднання європейського континенту [...], примирившись між собою, працювали над цим великим завданням»³³².

Все, що говорив Кир Мирослав Іван не було просто пустими словами. Щоб це підтвердити Глава УГКЦ робить перший крок у цьому напрямку. 8 та 17 жовтня 1987 р. проводиться зустріч ієрархій Української Греко-Католицької та Польської Римо-Католицької Церков³³³. У своїй промові Преосвященніший Мирослав Іван говорить, що «[...] Емініціє! Ми вдячні Тобі й Твоїм Співбратам у Єпископаті за висловлену готовність забути всі болючі рани і все це, що так часто ділило наші народи впродовж їх історій, і що не раз було від них зовсім незалежне»³³⁴. Окрім примирення з Польською Церквою, Блаженніший Мирослав Іван прагнув зробити все, щоб Радянський Союз визнав законні права ГКЦ та дозволив йому відслужити Божественну Літургію у соборі св. Юра на честь 1000-ліття хрещення Русі. Оскільки це не було можливо, патріарх

престолом: 988 р. – папа Іван XV дарує князю Володимирові мощі святого Климентна папи; 1075 р. – папа Григорій VII надає королівський титул князеві Ізяславові; 1245 р. – Київський митрополит Петро Акерович бере участь у Вселенському соборі в Ліоні і служить Літургію з папою; 1253 р. – легат від папи Інокентія IV надає королівську корону Галицькому князю Данилові; 1415-1418 рр. – собор у Констанці, на ньому присутній митрополит Григорій Цамблака, який хотів налагодити контакт з Римом; 1439 р. – Київський митрополит Ізидор активно бере участь у Флорентійському соборі, де підписує акт об'єднання Сходу і Заходу; 1596 р. – укладання Берестейської Унії (Пор. *Соборне послання Української Католицької ієрархії з приводу 1000-ліття хрещення Русі-України урочистого відзначення*, 4-5; *Проповідь Блаженнішого Мирослава-Івана Любачівського з нагоди 1000-річчя хрещення Русі-України*, 5; *Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди 1000-річчя Хрещення Київської Русі*, 8). Проте остання дата, до сьогодні не сприймається багатьма українцями, оскільки вони «[...] добачували в ньому інтриги польської політики та почали насильно його поборювати: прийшов новий, болючий поділ, який триває по сьогоднішній день» (*Соборне послання Української Католицької ієрархії з приводу 1000-ліття хрещення Русі-України урочистого відзначення*, 5).

³³¹ «На Тисячоріччя потрібно спільної молитви». *Інтерв'ю Блаженнішого з II Sabato*, 10, 11; *Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди 1000-річчя Хрещення Київської Русі*, 9; *Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди 1000-річчя Хрещення Київської Русі // Вісті з Риму* 3 (1987) 6-8.

³³² *Апостольський лист з нагоди тисячоріччя хрещення Київської Русі // Вісті з Риму* 4 (1988) 1.

³³³ Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 203.

³³⁴ «Ми Ієрархія Української Католицької Церкви, простягаємо братню руку до Братів Поляків на знак поєднання, взаємного прощення і любови». *Промова Блаженнішого Патріярха Мирослава Івана // Церковний вісник* 20 (29 листопад 1987) 3.

Мирослав Іван закликає вірних Греко Католицької Церкви не брати участь у святкуваннях, які готує Російська Православна Церква³³⁵ в знак протесту.

Ще одним кроком у справі примирення був лист від Синоду Єпископів, який проводився у 1989 році в Римі, адресований Московському патріарху Пімену. Проте відповіді чекати було не варто³³⁶. В цей же час з боку РПЦ лунали голосні заклики до мирного врегулювання конфліктів, які якраз почали розгорятися. Особливо яскраво це показує зустріч Римо-Католицької та Російської Православної Церков, яка відбулася у Москві в Данилівському монастирі³³⁷. На ній вирішувалися питання УГКЦ, проте не було взято до уваги побажань і вимог греко-католиків³³⁸. Представники РПЦ заявили, що:

[...] Висловлюючи свою заклопотаність ситуацією на Західній Україні, представники обох церков констатували той факт, що проблеми міжцерковних відносин в цьому регіоні виникають не на релігійному ґрунті, і твердо заявили, що ворожнеча і насильство несумісні з християнським духом. Більш того, вони повинні бути засуджені, бо в іншому випадку наші Церкви не можуть давати спільного свідчення миру і любові, дарованих їм Христом для спасіння світу [...] ³³⁹.

Російська Православна Церква вибрала політику підступу та дезінформації, яка активно впроваджувалася у життя на території всієї СРСР. Єпископи і священники висвітлювати інформацію про вірних УГКЦ у такий спосіб, щоб викликати загальний осуд з боку влади та суспільства³⁴⁰. Особливо активно пропаганда була застосована до події переходу Переображенської церкви у

³³⁵ Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди святкувань 1000-річчя хрещення Київської Русі // *Благовісник* XXIII (1987-1988), 73; *Патріарх Любачівський*, 29.

³³⁶ За неофіційною інформацією мінський митрополит Філарет, який в цей час займав посаду голови відділу зовнішніх зв'язків РПЦ казав: «[...] листа одержали, але не відповіли на нього, бо до адресата не було вжити повністю всіх його титулів» (Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 206); Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 205-206; *Українська Католицька Церква і Православні Церкви*, 14.

³³⁷ *Коммюніке зустрічі представителів Римско-Католической и Русской Православной Церквей* // *Журнал Московской Патриархии* 4 (1990) 59; Галів М. *Наші думки навколо легалізації УКЦеркви* // *Патріархат* 4 (1990) 14.

³³⁸ Галів. *Наші думки навколо легалізації УКЦеркви*, 15.

³³⁹ *Коммюніке зустрічі представителів Римско-Католической и Русской Православной Церквей*, 59; Пор. Галів. *Наші думки навколо легалізації УКЦеркви*, 14.

³⁴⁰ Проте такі дії з боку РПЦ не приносили результатів. Влада розуміла, що УГКЦ має права на власність, яку було зліквідовано у 1946 році. У своїй відповіді на фальшиві звинувачення Москви, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський каже, що «[...] Українська Католицька Церква стоїть на принципах християнської любові, взаємного прощення та справедливості. Ми закликаємо Московську Патріархію заперестати дальших вчинків проти Української Католицької Церкви, які тільки розділяють народ, і почати співжиття з нами на Україні на підставі миру та справедливості (*Українці-католики відповідають закидам Російської Православної Церкви* // *Патріархат* 10 (1990) 8); Пор. Галів. *Наші думки навколо легалізації УКЦеркви*, 15; *Українці-католики відповідають закидам Російської Православної Церкви*, 8.

Львові³⁴¹. Через кілька днів після цього невелика група православних мала зустріч із головою Львівської міської ради. Серед присутніх були митрополит Іриней та отець Кочкодан, який був настоятелем собору Юра³⁴².

Для того, щоб якимось урегулювати питання поділу храмів була створена *Чотиристороння комісія*³⁴³. Під час проведення першої зустрічі, 8 березня 1990 р. під готелем *Дністер*, представники Української Автокефальної Православної Церкви (далі УАПЦ), протестували проти того, що наради відбуваються без їхньої участі³⁴⁴. Проте явища «[...] автокефалії згадана комісія на той час не враховувала [...]»³⁴⁵.

Оскільки основною метою цієї комісії був лише поділ храмів між УГКЦ та УПЦ, переговори були зірвані³⁴⁶. В першу чергу це відбулося з ініціативи митрополита Володимира Стернюка, який виступив від імені Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського та представників ієрархії УГКЦ³⁴⁷. На думку єпископів Української Греко-Католицької Церкви, поділ храмів не має бути основною причиною зустрічей, оскільки спочатку варто переглянути минуле³⁴⁸.

³⁴¹ *До українців греко-католиків східного обряду в діаспорі // Патріархат 1 (1991) 29.*

³⁴² За словами митрополита Іриней: «[...] уніати вже вжили силу! Там, знаєте, і з ломами були, і з камінням. Там такі погрози були! [...]». В свою чергу, отець Кочкодан підтвердив це: «Я вже зранку там був. Коли ми там були, одразу вигуки: “Ганьба!” Потім: “Москалі!” і “На схід!”. Страшно було дивитися на ті лиця [...]». Окрім цього, владику Іриней довів до відома влади, що: [...] Є така інформація, що в кожному селі, де є греко-католики, священники направляють їхню діяльність, щоб одночасно зробити і у селі те, що зробили в місті [...] і просять, щоб біля кожного храму патрулювали міліціонери. Проте відповідь була негативною (Зварич Ю. *Хто перший сказав неправду?* // *Патріархат 4 (1990) 11*); Зварич. *Хто перший сказав неправду?*, 11.

³⁴³ Було утворено Чотиристоронню комісію, до якої входили представники Російської Православної Церкви (РПЦ), Української Православної Церкви (УПЦ), Римо-Католицької Церкви (Ватикан) та Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ). Ця комісія була покликана розв'язувати спірні проблеми, які виникали між Церквами (Бондаренко В. *Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання* // www.risu.org.ua (26.08.2010); Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 207-208; Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*. Львів 2017, 105; *Заявление Священного Синода Московского Патриархата // Журнал Московской Патриархии 7 (1990) 14*). Тут варто зазначити, що УПЦ – це перейменованій Український екзархат Російської Православної Церкви, яка була опозицією ново відновленої Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) (Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, 108).

³⁴⁴ *Переговори Російської Православної Церкви з Українською Католицькою Церквою перервані // Патріархат 4 (1990) 28.*

³⁴⁵ Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 208.

³⁴⁶ *Переговори Російської Православної Церкви з Українською Католицькою Церквою перервані*, 32; Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 208.

³⁴⁷ *Єпископи Української Греко-Католицької Церкви в Україні видали становище про розмови Католицько-Православної комісії, що повинні проходити навколо названих точок // Патріархат 5 (1990) 4; Переговори Російської Православної Церкви з Українською Католицькою Церквою перервані*, 28.

³⁴⁸ «УГКЦ очікувало, що Комісія займеться такими основними проблемами, як реабілітація УГКЦ, уневажнення Львівського псевдособору 1946 р., повернення собору св. Юра та іншими питаннями, що стосувалися визнання Церкви, як юридичної особи. УГКЦ вважала себе історичним спадкоємцем своїх храмів, які їй належали до 1946 р., і розподіл церков між іншими конфесіями мав би здійснюватися лише на основі визнання даного принципу [...]» (Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 208; Пор.

Після відбуття всіх нарад, було оприлюднено *Звернення Чотиристоронньої комісії для нормалізації відносин між православними і католиками східного обряду на Західній Україні*³⁴⁹, яке було підписано всіма учасниками, крім митрополита Володимира Стернюка та єпископа Софрона Дмитерка³⁵⁰. За словами владики Юліана Вороновського, «[...] комісія зробила більше шкоди Українській Греко-католицькій Церкві [...], як КГБ за 44 роки [...]]»³⁵¹. Саме тому, 22 березня 1990 року єпископи УГКЦ підписали спільну декларацію, яка засвідчувала, що вони не визнають будь яких рішень *Чотиристоронньої комісії*³⁵². Як відповідь, на цю відмову, ієрархія РПЦ, вже в який раз зводить наклеп на греко-католиків:

[...] Слідом за цією заявою збільшилися випадки захоплення православних храмів, що супроводжуються насильством і беззаконням. Від уніатських лідерів лунають заклики до видалення православних з території Західної України. Примітний той факт, що єпископат українських католиків своїй заяві повідомляє, що «Українська Греко-Католицька Церква є єдиною на Україні»³⁵³.

Єпископи Української Греко-Католицької Церкви в Україні видали становище про розмови Католицько-Православної комісії, що повинні проходити навколо названих точок, 4-6); Переговори Російської Православної Церкви з Українською Католицькою Церквою перервані, 32; «Не може бути справжньої любові без справедливості ...» // Патріархат 5 (1990) 4-5; Пор. Патріярх Любачівський, 41.

³⁴⁹ *Звернення Чотиристоронньої комісії для нормалізації відносин між православними і католиками східного обряду на Західній Україні // Патріархат 5 (1990) 6-7; Бабинський А. Історія УГКЦ за 90 хвилин, 106.*

³⁵⁰ Документ не був підписаний, оскільки представники УГКЦ мали певні зауваження, щодо певних пунктів, зокрема: «[...] там була зневажлива термінологія щодо УГКЦ, дуже розмиті формулювання стосовно церковних споруд. Комісія не вирішила питання про повернення катедральних соборів УГКЦ у Львові та Ужгороді. [...] РПЦ не визнавало УГКЦ Церквою, а тільки як “групу греко-католиків”. Виходило, що на майно може претендувати тільки певна група вірних, де їх буде більшість, а не Церква – спадкоємиця УГКЦ до 1946 року. [...] коли Митрополит Володимир поставив питання про повернення греко-католикам катедрального собору св. Юра, представники Московської Патріярхії пригрозили, що вони покинуть роботу в Комісії [...]» (Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, 106.); Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, 106; *Українська Греко-Католицька Церква*, 99.

³⁵¹ Галів М. *Ще у справі лєгалізації УКЦеркви та Чотиристоронньої комісії // Патріархат 7-8 (1990) 8.*

³⁵² Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, 106.

³⁵³ «[...] У багатьох місцях православні змушені молитися прямо на вулиці. Сльози і страждання супроводжують сьогодні життя православних в Галичині. [...] Беззаконня на Західній Україні досягло своєї межі і напруження ворожнечі між віруючими двох громад загрожує перерости в непередбачувані ускладнення. Поки ще не пізно, Священний Синод знову закликає до припинення братоненавистних відносин і в душі Христової любові знайти справедливий і законний шлях вирішення проблеми [...]» (*Заявление Священного Синода Московского Патриархата*, 15.); Щось схоже, за змістом можна прочитати і у листі до папи Івана Павла II, який підписали голова і заступник Комітету захисту прав віруючих УПЦ. У цьому повідомленні йдеться про насильне захоплення храмів, силування переходити до УГКЦ і тому подібне. Зрозуміло, що УПЦ, а точніше перейменована РПЦ, цим хотіла показати, що не тільки Москва говорить про насилля з боку греко-католиків. Також там згадано і про те, що через ці події діалог між Ватиканом і Москвою під загрозою провалу. На закінчення, автори листа пропонують три пропозиції, які на їхню думку варто впровадити у життя: «[...] 1) Перша, це провести акцію допомоги потерпілим від насильства греко-католицьких “екстремістів” православним, між ними священникам, які втратили місце служіння внаслідок переходу вірних на греко-католицизм. 2) Друга пропозиція, це підписати всім “Декларацію проти насильства”. 3) Третя, це звернення до Римського Папи і до Російської Православної Церкви, щоб вони створили “Український екуменічний фонд християнського милосердя й освіти” [...]» (Димид М. *Пригадує. Вислано до «Радянської України» // Патріархат 9 (1990) 26); Заявление Священного Синода*

В пізнішому часі стає зрозуміло, що робота *Чотиристоронньої комісії* не мало жодного сенсу, оскільки, на цей момент, на території України, існувало три Церкви: УГКЦ, РПЦ (УПЦ (МП)) та створена у 1989 р. УАПЦ³⁵⁴. Однак Українська Автокефальна Православна Церква не була учасницею комісії, а Українська Православна Церква вже не могла представляти всіх православних вірних, які проживали на території Галичини³⁵⁵ тому, що православні громади бажали автокефалії, а не підпорядкування Москві³⁵⁶. Це ще більше загострило ситуацію. РПЦ не визнавала УАПЦ і намагалася перешкодити розвитку автокефальної Церкви³⁵⁷. Українська Греко-Католицька Церква, ж спочатку підтримувала бажання православних до незалежності³⁵⁸, оскільки вона сама пройшла схожий шлях страждань³⁵⁹. Навіть більше, греко-католики безпосередньо допомагали відроджуватися автокефальній Церкві у Львові³⁶⁰. Проте з часом ієрархія Української Автокефальної Православної Церкви почала активно пропагувати вірним відмовитися і від Москви (УПЦ (МП)), і від Риму (УГКЦ), тим самим ослаблюючи позиції УГКЦ³⁶¹:

[...] Український народ стоїть перед вибором: залишитись під керівництвом Русько-Московської Православної церкви чи перейти під керівництво Римської, також нерідної нам церкви, чи, можливо, врешті-решт усвідомити те, що час уже самому стати Господарем у своєму домі... Одвіку твоєю вірою. Український народ, була віра Православна [...]³⁶².

Московского Патриархата, 15; Бублик Т. «Відродження УГКЦ (1988-1991): проблематика міжконфесійних протистоянь» // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, вип. XXX, Запоріжжя 2011, с. 208.

³⁵⁴ Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, 108.

³⁵⁵ Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*, 108.

³⁵⁶ Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 208.

³⁵⁷ *Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання*; Степовик Д. *Дві Церкви – одна культура* // *Патріархат* 3 (1991) 23.

³⁵⁸ «Не може бути справжньої любови без справедливости ...», 4; *Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання*.

³⁵⁹ *Українська Католицька Церква і Православні Церкви*, 13; Пор. Галів М. *Відношення УКЦеркви до УАПЦ, УПЦ, РПЦ і Римо-Католицької Церкви у Польщі* // *Патріархат* 9 (1991) 28.

³⁶⁰ *Бажаємо більше християнської культури західньо-українським православним автокефалістам, а зокрема містобрютителеві Іоанові Бондарчукові* // *Патріархат* 9 (1990) 31; Галів. *Відношення УКЦеркви до УАПЦ, УПЦ, РПЦ і Римо-Католицької Церкви у Польщі*, 28.

³⁶¹ *Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання*; «Не може бути справжньої любови без справедливости ...», 4; Пор. *Українська Католицька Церква і Православні Церкви*, 15; *Бажаємо більше християнської культури західньо-українським православним автокефалістам, а зокрема містобрютителеві Іоанові Бондарчукові*, 31; Галів. *Відношення УКЦеркви до УАПЦ, УПЦ, РПЦ і Римо-Католицької Церкви у Польщі*, 28; Гречко І. *Міжконфесійні стосунки в посткомуністичній Західній Україні* // *Патріархат* 3 (1993) 15.

³⁶² *Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання*.

Після приїзду Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського та початку його пастирських візитацій по парафіях, міжконфесійні стосунки ще більше загострилися і почало виникати ще більше конфліктів³⁶³. Не змогли погасити ці конфліктні ситуації і закони України, що діяли на той час, «[...] якщо в місті є кілька релігійних конфесій і існує лише одна діюча церква, то вона передається найчисленнішій конфесії, а інші менш чисельні конфесії користуються церквою по чергово [...]»³⁶⁴, УГКЦ погоджувалося на такі умови, проте УПЦ це не підходило, саме тому, вони шукали різних способів, щоб очорнити вірних греко-католиків і їхню церковну ієрархію³⁶⁵. УАПЦ також ігнорувало цей закон і не допускали вірних греко-католиків до церков³⁶⁶, навіть більше, вірні автокефальної Церкви вимагали від Львівської обласної Ради народних депутатів скасувати рішення про по чергові відправи і закріпити всіх храми за Українською Автокефальною Православною Церквою³⁶⁷.

³⁶³ 20 квітня 1991 року Блаженніший Мирослав Іван візитує парафії УГКЦ на території Тернопільщини. Під час цього візиту відбувається спроба «[...] віруючих псевдоавтокефальної УПЦеркви за намовою отця Дмитра Лисака вчинити напад на патріарший кортеж [...]», проте цього вдалося уникнути (*Патріархи УАПЦ і УКЦ відвідують міста України // Свобода* 79 (27 квітень 1991) 1). Через кілька місяців, а саме, перед візитацією Чернівців, Блаженніший Мирослав Іван, отримує телеграму від єпископа УПЦ (МП) Онуфрія, в якій говориться наступне: «Ваша Святість, шановний кардинале Любачівський, Єпархіяльна рада Буковинської Православної Церкви є проти Вашого приїзду на Православну Буковину. Вересневі події у місті Самборі свідчать, що Ви обпламували свої руки у православної крові. Кривавому кардиналові не має місця на Чернівеччині і на всій Православній Україні. Онуфрій». У відповідь, на це, Кир Мирослав сказав, що проблему потрібно шукати в небажанні УПЦ (МП) підкоритися чинному законодавству України (*Кардинал Любачівський отримує телеграму з попередженням від єпископа Православної Церкви Московського Патріархату - Онуфрія // Церковний вісник* 19 (20 жовтень 1991) 9); *Кардинал Любачівський отримує телеграму з попередженням від єпископа Православної Церкви Московського Патріархату - Онуфрія*, 9.

³⁶⁴ «[...] Корінь конфлікту – в амбітних і майнових позиціях священників і єпископів. Це вони в основному зацікавлені, щоб у селі, районі, місті, області не було альтернативної релігійної конфесії, до якої “упливає” прибуток. [...] У практиці позачергового використання храмів двома близькими християнськими конфесіями, такими, як православні й греко-католики, нема порушень догматичного й канонічного характеру. Це вигадки, які відповідно настроюють “паству”, котра необізнана з тонкощами догматики й канонічного права. [...] Треба перебороти егоїзм і усвідомити, що це необхідно, а тому й помиритися [...]» (Степовик Д. *Як зліквідувати православно-греко-католицьке непорозуміння в Україні // Патріархат* 10 (1992) 18); *Кардинал Любачівський отримує телеграму з попередженням від єпископа Православної Церкви Московського Патріархату - Онуфрія*, 9.

³⁶⁵ Щодо по чергового богослужіння, митрополит УПЦ (МП) Володимир (Сабодан) говорить наступне: «[...] Для віруючого чоловіка храм – це святе святих, і перетворювати його в клуб – одні зайшли, інші вийшли – аморально [...]» (Гречко І. *Українська Церква в контексті світової церковної політики // Патріархат* 9 (1995) 10); *Кардинал Любачівський отримує телеграму з попередженням від єпископа Православної Церкви Московського Патріархату - Онуфрія*, 9; Пор. Галів М. *Проблеми Українських Церков і Ватиканський «Остполітик» були темою засідання Українського Патріархального Світового Об'єднання // Патріархат* 12 (1991) 23.

³⁶⁶ *Лист греко-католицької громади м. Кам'янка-Бузька, Львівської області // Патріархат* 1 (1992) 20-21; *Онишкевич Л. Релігійні міжусобиці в Україні // Патріархат* 5 (1992) 26.

³⁶⁷ «16-17 вересня (1991 р.) проходило пікетування будинку Львівської обласної Ради народних депутатів релігійними громадами Української Автокефальної Православної Церкви. 16 вересня воно почалося з молитви і мітингу біля Успенської Церкви, а завершилося блокуванням працівників обласної Ради і облвиконкому, побиттям вікон у кімнаті прийому громадян. Один з юнаків, який висловив незгоду з такою формою тиску на

Під кінець 1991 року Українська Православна Церква, прагнучи стати незалежною від РПЦ, скликає собор, на якому опрацьовуються документи для проголошення автокефалії УПЦ³⁶⁸. В цей же час, її глава митрополит Філарет, заявив, що «[...] Повна незалежність Церкви сприятиме подоланню автокефального розколу, протистоятиме [...] уніятській та католицькій експансії [...]»³⁶⁹. І тут можна побачити яскраву відмінність між православними і греко-католиками, оскільки перші, прагнуть зробити все, щоб показати, що вони істинні християни, нехтуючи при цьому державними законами та зневажаючи інших. З боку ж УГКЦ лунають заклики до мирного врегулювання конфліктів та віднайдення єдності. Саме таку заяву, вже в який раз, ієрархія, на чолі з Блаженнішим Мирославом Іваном Любачівським, висловлює в бік братів православних³⁷⁰, адже потрібно проповідувати «[...] любов, аж до відречення себе самого, або зрезигнувати від того, щоб бути Церквою і обманювати свій народ [...]»³⁷¹. Цю позицію підтримував і папський нунцій Антоніо Франко³⁷².

Незважаючи на те, що конфлікти продовжувалися, надія на мирне урегулювання, все ж таки була. Поштовхом до миру стала подія перенесення тлінних останків патріарха Йосифа Сліпого з Риму до Львова³⁷³. Присутніми

демократичну владу, був побитий екзальтованими жінками. Діями пікетчиків, а їх було декілька сотень, керував комітет захисту УАПЦ під керівництвом Катерини Немир. У мітингу і пікетування взяли участь і деякі священники УАПЦ [...]» (Козловський Б. *Помолилися і ... побили вікна // Патріархат* 1 (1992) 22); Козловський. *Помолилися і ... побили вікна*, 22.

³⁶⁸ Гречко І. *Метаморфози РПЦ на Україні // Патріархат* 1 (1992) 17.

³⁶⁹ Гречко. *Метаморфози РПЦ на Україні*, 17.

³⁷⁰ В цій заяві, крім заклику до миру, також висловлюється бажання створити спільну літургійну комісію, яка б могла випрацювати один загальний текст головних молитов (*Звернення до глав, священнослужителів і віруючих всіх релігійних конфесій України // Церковний вісник* 1 (7 січень 1992) 12; Пор. Чировський А. *Діаспора й матірня Церква // Патріархат* 6 (1992) 10); Окрім цього Синоду Єпископів УГКЦ варто застерегти своїх вірних від насильних дій супроти православних братів. Не варто відповідати насиллям на насилля, оскільки основою християнства є любов. «[...] можливо і є конечно, щоб УГКЦ привела до відповідальності духовних чи мирських провідників посеред свого власного членства за збудження ненависти та за насильницькі акти супроти других Церков. [...] УГКЦ мусить в публічний спосіб здисциплінувати тих своїх членів, які ширять ненависть до православних [...]» (Чировський. *Діаспора й матірня Церква*, 9); *Звернення до глав, священнослужителів і віруючих всіх релігійних конфесій України*, 12.

³⁷¹ Димид М. *Церкви і Церковні громади в Україні на порозі 21 століття: сьогодення і перспектива // Патріархат* 6 (1993) 13.

³⁷² *Пресова конференція папського нунція у Львові // Патріархат* 7-8 (1993) 19.

³⁷³ *Перенесення тлінних останків Блаженнішого Патріарха Йосифа з Риму до Львова 27 серпня 1992 р. очікують приїзду президента України Леоніда Кравчука // Церковний вісник* 15 (6 вересень 1992) 3; Дацько. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України*, 212-213.

були патріарх Мстислав³⁷⁴ - глава УАПЦ та ще декілька православних єпископів. Запрошений був і митрополит Володимир (УПЦ), але ні він, ні його делегат не приїхав³⁷⁵. Після закінчення урочистої академії, «[...] в льожі президента України Кравчука появилися Патріярхи Мстислав і Мирослав Іван. Всі три достойники обнялися, обмінялися поцілунками миру, єдності та співпраці, а виповнена по вінця заля театру довго не вмовкала від могутніх оплесків та окриків “слава” [...]»³⁷⁶. Надалі стосунки між владиками Мирославам Іваном та Мстиславом були достатньо зичливими. Зокрема, у своєму привітання в честь дня народження предстоятеля УАПЦ, глава УГКЦ говорить, що Патріарх Мстислав став «[...] символом і об'єднуючим чинником у життю нашої Сестри Української Автокефальної Православної Церкви [...]»³⁷⁷. Проте через кілька місяців після свого дня народження глава УАПЦ переставляється у вічність³⁷⁸. Блаженніший Мирослав Іван висловлює щирі співчуття і закликає, щоб автокефальні єпископи «[...] йшли його слідами і працювали для освячення і єдності Української Церкви і народу [...]»³⁷⁹.

3 вересня 1993 року, у Львові проходить засідання повноважних делегацій Української Греко-Католицької Церкви та Української Православної Церкви – Київського Патріархату з питань залагодження конфліктів між релігійними громадами³⁸⁰, на якому було прийнято певні рішення щодо урегулювання міжконфесійних конфліктів. Вже станом на грудень 1993 року, за словами

³⁷⁴ Смик Р. Повернення Патріярха Йосифа до його собору у Львові 27.VIII – 7.IX 1992. // Церковний вісник 16 (4 жовтень 1992) 4-5.

³⁷⁵ Дацько. Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України, 2013.

³⁷⁶ Смик. Повернення Патріярха Йосифа до його собору у Львові 27.VIII – 7.IX 1992., 4-5.

³⁷⁷ Його Святості Патріярхові Мстиславові Патріярхові Київському і всієї України Української Автокефальної Православної Церкви // Мета 7 (18 квітень 1993) 3; Пор. Владика М. І. Любачівський переслав привітання Патріярхові Мстиславові // Свобода 70 (14 квітень 1993) 1.

³⁷⁸ Смолейко І. Болюча втрата // Свобода 124 (1 липень 1993) 4.

³⁷⁹ Пам'ять житиме вічно // Мета 12 (27 червень 1993) 1; Прощальне слово Патріярха Мирослава Івана Консигторії Української Автокефальної Православної Церкви, Банд-Брук, США // Патріархат 9 (1993) 6; Остання дорога Патріярха Мстислава I // Свобода 124 (1 липень 1993) 3.

³⁸⁰ На цій зустрічі були присутні представники УГКЦ, УПЦ (КП), УПЦ (МП) та УАПЦ. Було вирішено «[...] визначити райони і склад комісій для залагодження конфліктів у цих районах. До складу комісій входять члени повноважної делегації від УГКЦ і УПЦ – КП, єпархіальний архієрей, декан, священник і голова (представник) громади, завідуючий відділом у справах релігій у області та заступник представника Президента у визначеному районі [...]» (Звернення представників Християнських Церков в Україні // Мета 16 (19 вересень 1993) 1; Протокол засідання повноважних делегацій Української Греко-Католицької Церкви та Української Православної Церкви – Київського Патріархату з питань залагодження конфліктів між релігійними громадами // Мета 16 (19 вересень 1993) 1).

завідуючого відділом у справах релігій облдержадміністрації Львівської області Степана Савчука, кількість конфліктів значно скоротилася, проте ще більше ніж у 200 населених пунктах продовжуються суперечки за храми³⁸¹.

7 березня 1994 року Блаженніший Мирослав Іван Любачівський пише пасторальний лист *Про єдність Святих Церков*³⁸², який ще раз підтверджує бажання примирення між католиками та православними³⁸³. За словами самого Кир Мирослава Івана, в першу чергу, цей лист написаний, щоб

[...] дати людям в Україні знати про позитивні кроки у відносинах між Католицькою та Православною Церквами, здійснені за останні роки [...] є надія, що Пасторальний Лист сприятиме вирішенню проблеми напруги найбільш позитивно, хоча, на жаль, часто маємо протилежне, місцем труднощі пояснюються, як знак “політики” верхів [...]³⁸⁴.

Незмінним є заклик до уникнення насильства³⁸⁵. Глава УГКЦ радить взяти за приклад вірних у діаспорі, які без жодних проблеми почергово проводять богослуження в храмах³⁸⁶. Поділяє таку позицію і папа Іван Павло II, який під час зустрічі із ієрархією УГКЦ говорить, що греко-католики «[...] та православні повинні жити у злагоді, як брати та сестри, яких більше з'єднує, аніж роз'єднує [...]»³⁸⁷.

Надією на більш динамічний діалог між греко-католиками та православними стало призначення єпископа Любомира Гузара екзархом Києво-

³⁸¹ Інтерв'ю Галини Умблат з завідуючим відділом у справах релігій облдержадміністрації Львівської області Степаном Васильовичем Савчуком // Агенція Релігійної Інформації 12 (13 червень 1994) 20.

³⁸² У цьому пастирському листі, Блаженніший Мирослав Іван закликає всіх вірних докласти великих зусиль, щоб досягнути миру: «[...] Для нас, греко-католиків, поділ православних в Україні на три паралельні ієрархії дуже ускладнив ситуацію, бо старання відноситись рівно до всіх віруючих України деколи сприймається, як підтримка одної, чи другої сторони. А крім цього, на жаль, в усіх Церквах київської традиції деякі духовні особи й вірні, керуючись нерозважною й короткозорою ревністю, провинились нехристиянською поведінкою супроти інших християн чи церковних громад. Та існує стільки спільних моральних і соціальних проблем після комуністичної доби, що лишень спільними силами зможемо дати християнську відповідь на питання нинішнього дня [...]» (*Пастирське звернення Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського Про Єдність Святих Церков* // Вірую 16 (серпень 1994) 2; *Його Блаженство Мирослав Іван кардинал Любачівський звертається з пасторальним листом про єдність святих Церков* // Церковний вісник 10 (15 травень 1994) 6).

³⁸³ *Спокій над Львовом* // Мета 3 (3 лютий 1995) 1; Левків Я. *Березень – місяць єкуменізму?* // Мета 6 (7 березень 1995) 1; Пор. Дудич О. «7 квітня у празник Благовіщення Діви Марії ...» // Агенція Релігійної Інформації 2 (18 квітень 1994) 5; *Його Блаженство Мирослав Іван кардинал Любачівський звертається з пасторальним листом про єдність святих Церков*, 5; Косів М. *Українська Церква в контексті світової церковної політики* // Патріархат 7-8 (1995) 12.

³⁸⁴ *Спокій над Львовом*, 2.

³⁸⁵ Пор. *Його Блаженство Мирослав Іван кардинал Любачівський звертається з пасторальним листом про єдність святих Церков*, 7; Дудич. «7 квітня у празник Благовіщення Діви Марії ...», 6.

³⁸⁶ Дудич. «7 квітня у празник Благовіщення Діви Марії ...», 6; *Його Блаженство Мирослав Іван кардинал Любачівський звертається з пасторальним листом про єдність святих Церков*, 7.

³⁸⁷ *Українські єпископи в Римського архиєрея у Ватикані* // Агенція Релігійної Інформації 49 (1 грудень 1995) 3.

Вишгородським. А коли глава УПЦ (КП) Філарет, приїхав на введення владики Любомира на престіл, це додало ще більше впевненості у можливому примиренні³⁸⁸. Проте надалі вирішувати питання врегулювання конфліктів між греко-католиками та православними взялися Ватикан і Москва.

7-8 травня 1997 р. у місті Барі проводяться двосторонні переговори між делегаціями Святого престолу та Московського патріархату³⁸⁹. Запрошеними були також представники УГКЦ та УПЦ (МП)³⁹⁰. На цій зустрічі було прийнято резолюцію, яка складалася з 7 пунктів³⁹¹. Через рік після цього, а саме 14-15 січня 1998 р. у Москві проходить ще одна зустріч між представниками Ватикану та Москви³⁹², проте цього разу без участі Української Греко-Католицької Церкви³⁹³, що в який раз засмутило ієрархію УГКЦ.

3.3 ПОЗИЦІЯ ІЄРАРХІЇ УГКЦ ЩОДО ЕКУМЕНІЧНИХ ПИТАНЬ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

Посівши престіл, Блаженніший Мирослав намагався продовжити справу свого попередника Патріарха Йосифа Сліпого³⁹⁴. Проте у контексті єкуменічного діалогу між Католицькою та Православною Церквами це було робити досить

³⁸⁸ Міжконфесійні відносини в Україні // Церковний вісник 17 (15 вересень 1996) 5.

³⁸⁹ Умблат Г. Двосторонні переговори між делегаціями Святого Престолу і Московського патріархату // Патріархат 9 (1997) 12; Умблат Г. Двосторонні переговори між делегаціями Святого Престолу і Московського патріархату // Мета 10 (10 червень 1997) 1; Галів М. Чи діалог Ватикан-Москва на правильній дорозі? // Патріархат 7-8 (1997) 18; Галів М. Ще і ще раз у справі ватиканської остполітік // Патріархат 9 (1997) 15; Галів М. 15 найбільших християнських конфесій України домовилися ... // Патріархат 9 (1997) 3.

³⁹⁰ Проте російські мас-медіа почали розповсюджувати інформацію, що рішення, які були прийняті на зустрічі в Барі, затверджували лише дві сторони, а саме Ватикан і Москва (Галів. Чи діалог Ватикан-Москва на правильній дорозі?, 18); Про УАПЦ і УПЦ (КП) мова взагалі не йшла (Галів М. Ще і ще раз у справі ватиканської остполітік, 15).

³⁹¹ «Першим пунктом було вирішено активізувати зусилля з примирення і виключити будь-які форми насильства фізичного, словесного чи морального [...]». П'ятий пункт говорив про: «[...] Проблеми врегулювання ряду конфліктних ситуацій, зокрема в Івано-Франківську і Львові [...]». В останньому пункті, мова йде про потребу утворення «[...] спільної робочої групи, яку очолюватимуть два єпископи – від УКЦ та УПЦ МП [...]» (Умблат. Двосторонні переговори між делегаціями Святого Престолу і Московського патріархату, 12-13).

³⁹² На даній зустрічі було заторкнено питання конфліктів на території Західної України, зокрема було наголошено, що «[...] міжконфесійні відносини [...] нажал, не змінилися на краще з часу останньої двосторонньої зустрічі в м. Барі [...]». Також були «[...] погоджені спільні дії, спрямовані на швидше подолання труднощів, які існують у взаємовідносинах між православними та греко-католиками в Україні» (Прес-комунікат УГКЦ з приводу зустрічі представників Римського Апостольського престолу та Московського Патріархату // Патріархат 3 (1998) 18; Прес-комунікат УГКЦ з приводу зустрічі представників Римського Апостольського престолу та Московського Патріархату // Мета 3 (6 лютий 1998) 1).

³⁹³ Прес-комунікат УГКЦ з приводу зустрічі представників Римського Апостольського престолу та Московського Патріархату, 18; Прес-комунікат УГКЦ з приводу зустрічі представників Римського Апостольського престолу та Московського Патріархату // Мета 3 (6 лютий 1998) 1.

³⁹⁴ Бендик М. Еклезіологія Патріарха Мирослава Івана (Любачівського) // Богослов'я 65 (2001) 19.

важко³⁹⁵. «Ідучи слідами духа Христового, простягаємо нашу руку прощення, примирення і любові до російського народу і Московського Патріархату. [...] Ми всі брати в Христі, шануймо один одного, навчімося жити разом, свідомі, що нас єднає ця сама віра нашого Спасителя»³⁹⁶. Цим словами патріарх Любачівський говорить, що варто припинити ворогувати і прагнути досягнути взаєморозуміння³⁹⁷. Проте відповідь не була позитивною «Православна Церква радо прийняла б простягнену руку примирення, яку нам бажає подати Голова цієї Церкви, але я думаю, що уряд боїться зростаючого впливу Риму в Радянському Союзі»³⁹⁸. Тим самим показуючи, що без дозволу уряду, РПЦ не може зробити нічого. В цей же час, у пресі з'являється резонансне повідомлення з боку двох єпископів Російської Православної Церкви. Впродовж 40 років ієрархія РПЦ заперечувала існування Греко-Католицької Церкви на території України. Проте 13 листопада 1987 р. архієпископ і екзарх московського патріархату для Західної Європи, владика Іриней, зробив наступну заяву³⁹⁹:

Я не маю сумніву, що там (на території СРСР) є дуже багато уніятів-католиків, які офіційно сьогодні вважаються православними. Я також не є сто відсотково з тим згідний, що тоді, в 1945 році, людей громадно, як цілість, прилучено до православної Церкви. Вони остаточно не були православними, і думаю, що дуже багато з них по сьогодні ще не є православними, але осталися вірними своїй римській вірі [...]⁴⁰⁰.

Цього ж року, 26 жовтня, митрополит Києво-Галицький, Філарет, нарешті визнав, що на території СРСР є «[...] кілька тисяч уніятів і трьох єпископів»⁴⁰¹, пори те, що до цього він це прямо заперечував⁴⁰².

³⁹⁵ «"Остаточне вирішення"? Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків» // Ковчег II, Україна християнська 6. Львів 2000, 430.

³⁹⁶ *Екуменічна концепція Української Греко-Католицької Церкви* // www.ugcc.ua (23.12.2015).

³⁹⁷ Така заява глави УГКЦ, нажалі була не дуже добре сприйнятою у деяких українських релігійних та громадських колах. Очевидно через неправильне розуміння чи небажання зрозуміти шляхетні наміри Блаженнішого Мирослава Івана, «[...] розв'язалася невиправдана й іноді безцеремонна атака на Первоієрарха, ієрархію, а навіть на цілу Українську Католицьку Церкву [...]». На думку членів Українського Патріархального Товариства в США, така ситуація вносить розкол в внутрішнє релігійне та громадське життя Церкви (*Заява Українського Патріархального Товариства в США* // *Патріархат* 5 (1988) 21).

³⁹⁸ *Нова заява архієпископа Іриней. Владика Російської Православної Церкви знову займає становище до Української Католицької Церкви в СРСР* // *Патріархат* 4 (1988) 10.

³⁹⁹ *Нова заява архієпископа Іриней. Владика Російської Православної Церкви знову займає становище до Української Католицької Церкви в СРСР*, 10.

⁴⁰⁰ *Незвичайна заява Російського Православного єпископа* // *Патріархат* 3 (1988) 11.

⁴⁰¹ *Незвичайна заява Російського Православного єпископа*, 11.

⁴⁰² ; Бублик Т. «Відродження УГКЦ (1988-1991): проблематика міжконфесійних протистоянь», с. 207.

Діалог⁴⁰³ між Католицькою і Православною Церквами, який розпочався у 1980 році розвивався досить успішно до 1988 року. Проте 6-15 червня 1990 р. цей процес був призупинений⁴⁰⁴. Було утворено навіть *Спільну Міжнародну Комісію для Богословського Діалогу між Римською Католицькою Церквою і Православною Церквою* (далі Змішана міжнародна комісія), метою якої було досягнення єдності⁴⁰⁵. Однак не обійшлося без провокацій з боку Російської Православної Церкви та органів КГБ⁴⁰⁶. 18 листопада 1980 р., в пресі з'являються фрагменти листів між папою Іваном Павлом II та патріархом Піменом⁴⁰⁷. У своєму листі, глава РПЦ критикує телеграму папи, яка була призначена кардиналу Йосифу Сліпому в честь тисячоліття християнської України⁴⁰⁸. Уповноважений для зовнішніх справ Московського патріархату, митрополит Ювеналій, який писав цей лист від імені патріарха Пімена, зазначив, що для того, щоб уникнути непорозуміння Римський престіл повинен «[...] в'яснити

⁴⁰³ Для екуменічного діалогу важливим є взаємна повага, особливо це стосується інтерпретацій подій, які привели до поділу, зокрема мова йде про Берестейську унію та відновлення православної ієрархії. «[...] Ці події треба прийняти як dokonані факти, і нема сенсу пробувати завертати історію. Коротко кажучи, католик не повинні нарікати на те, що православні, мовляв, послабили українську Церкву тим, що не пристали до унії; і православні не повинні закидати католикам, що вони, мовляв, зрадили прадідівську віру, і вимагати, щоб вони повернулись до православ'я. Лише на підставі такого взаємного пошанування, [...] можна мати надію на якийсь успіх у діялозі [...]» (Кравець Р. *Екуменічний діалог між українцями – православними і католиками* // *Патріархат* 1 (1988) 11).

⁴⁰⁴ «"Остаточне вирішення"? Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків», 430.

⁴⁰⁵ Найперше, з чого почала свою діяльність комісія, це вивчення Тайн у їх відношенні до єдності Церкви. Члени комісії прагнули розпочати дослідження з того, що об'єднує католиків і православних (Православно – Римсько Католицький міжнародний діалог. Додаток до документації // *Найважливіші документи католицько-православного богословського діалогу*. [PDF] 2009, 20).

⁴⁰⁶ 2 листопада 1979 року в Москві було заарештовано італійського католицького священника отця Бернардо Вінченцо, який за словами державних органів СРСР, перевозив велику суму грошей «деяким протисупільним елементам української уніятської Церкви». Також сказано, що у своєму признанні отець звинувачує папу Івана Павла II, кардинала Йосифа Сліпого та єпископа Корниляка, який був екзархом для українців в Німеччині (Акерман Р. *Українці католики в центрі дискусії між Римом і Москвою* // *Патріархат* 2 (1980) 14; *Лови злодія. На маргінесі арешту о. Бернарда Вінченцо в СРСР* // *Патріархат* 2 (1980) 14). В цей же час в журналі *Україна* виходить стаття «Ганебною стежкою антиряданщиків. Хто штовхнув Бернардо Вінченцо на шлях політичної контрабанди», яка була написана працівниками КГБ. Тим самим влада намагалася показати, що «уніати» впроваджують антиряданські настрої в суспільстві і тим самим є злочинцями. Отця Бернардо було відіслано з СРСР без права повернення (*Лови злодія. На маргінесі арешту о. Бернарда Вінченцо в СРСР*, 14).

⁴⁰⁷ У інтерв'ю журналіста-комуніста газети *Юніта*, Альчесте Сантіті, з Московським патріархом Піменом, глава РПЦ говорить: «Діалог, який розвивається успішно, родить у нас надію, що минуле загинуло раз на завжди і що єдність, до якої змагаються православні та католики, буде свобідним з'єднанням у вірі, надії й любові. Були і існують певні труднощі. Одначе, думаю, що це поборимі труднощі, якщо екуменічна праця (дія) поступатиме в дусі любові і в пошуку миру». Як відповідь на ці слова, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський, у своєму інтерв'ю для католицького місячника *30 днів* говорить, що він погоджується зі словами московського патріарха, проте, те, що він говорить, не відповідає тому, що він робить. «[...] Нажаль, автор цих слів противорічить собі, коли розглядає питання українців-католиків, яким навіть не признає права на існування. Між словами і ділами існує велике розходження. Коли патріарх Пімен говорить загально, висловлюється позитивно, але коли входить у деталі, головню у нашому відношенні, повторяє помилки своїх попередників. Опріч віри, надії і любові, потрібна є і пошана до правди» (*Інтерв'ю з Блаженнішим Мирославом-Іваном* // *Патріархат* 1 (1988) 10-11).

⁴⁰⁸ Акерман. *Українці католики в центрі дискусії між Римом і Москвою*, 13-14.

проблему “уніятизму”, себто східніх Церков, об’єднаних з Римом»⁴⁰⁹. У відповідь, не це, кардинал Віллбрандс, голова Римського Секретаріату Єдності, говорить наступне:

[...] В самій Католицькій Церкві, в її нутрі пригадано конкретно, що латинська традиція не сама одна представляє автентичну, християнську традицію. В тому сенсі було і є існування Уніятської Церкви корисне. З другої сторони треба признати, що її оснування причинилося нещасливо до зірвання злуки з ортодоксійними церквами і спричинило нове напруження між католиками і православними⁴¹⁰.

Судячи із цього листування, Апостольська столиця не мала дуже великого бажання захищати УГКЦ, оскільки через це похитнеться діалог між Ватиканом і Москвою. Іншими словами, тут не «[...] йдеться про допомогу нашій Церкві, не про її віднову, але про остаточне її поховання – спокійно, тихо і безкровно [...]»⁴¹¹, що на пряму суперечить рішенням Другого Ватиканського Собору. В честь 20-літнього ювілею цього Собору, кардинал Мирослав Іван Любачівський, від імені Української Греко-Католицької Церкви, під час Надзвичайного папського Синоду в Римі 25 листопада 1985 року, говорить наступне:

Як східна католицька Церква, ми глибоко турбуємося про наших східних православних братів. Ми для них – “уніати”, ми є для них еклезіологічною аномалією. Для них ми латинники в східних шатах, бо ми залежні прямо від західного патріархату Риму. Для них ми не є повноправною Церквою східного обряду в злуці з Римом. Вони вважають нас окремою групою східного обряду, підлеглою Церкві латинського обряду. Східньому духовенству важко збагнути таке поєднання. Ми, Східні католики, відчуваємо дуже незручно в такій ситуації. Замість того, щоб бути повноправними свідками вселенськості Католицької Христової Церкви, ми, східні католики, згідно з думкою багатьох християн є перешкодою далі свідчити про наших братів у Христі - православних⁴¹².

Цими словами Кир Мирослав прагне нагадати, що без патріархату, УГКЦ не будуть визнавати, як рівну. Без поваги один до одного, не може бути ніякого екуменічного діалогу тому, що «перший крок до будь-якого екуменізму є пошанування прав людини і народів до існування і свободи»⁴¹³.

⁴⁰⁹ Акерман. *Українці католики в центрі дискусії між Римом і Москвою*, 14.

⁴¹⁰ Лист кардинала Віллбрандса до митрополита Ювеналія // *Патріархат* 2 (1980) 13.

⁴¹¹ Галів М. *До проблем обмінних листів московського патріарха Пімена до папи Івана Павла II і відповідь папи Пімену* // *Патріархат* 9 (1981) 10.

⁴¹² Промова Патріарха Мирослава-Івана, виголошена на Надзвичайному Папському Синоді у Римі // *Патріархат* 1 (1986), 6; Бендик. *Еклезіологія Патріарха Мирослава Івана (Любачівського)*, 21.

⁴¹³ «На Тисячоліття потрібно спільної молитви. Інтерв'ю Блаженнішого з ПІ Sabato», 11.

Починаючи з 1990 р., на п'ятому пленарному засіданні, яке відбувалося у Фрайзінгу (Німеччина), було винесено питання уніатизму⁴¹⁴. Причиною такої нагальності стали конфлікти⁴¹⁵, які виникли між Східними Католицькими Церквами та Православною Церквою⁴¹⁶. За словами деяких православних ієрархів, «що “уніати” вже через сам факт свого існування є злочинцями, задля придушення яких не варто гребувати жодними засобами»⁴¹⁷. Яскравим прикладом неприязності РПЦ до Української Греко-Католицької Церкви, може послужити заява митрополита Львівського та Дрогобицького Російської Православної Церкви, Іринія, коли він відмовився повертати собор Святого Юра, який згідно рішення міської ради Львова переходив у підпорядкування УГКЦ. Відмовившись повертати храм, митрополит сказав: «Ми будемо переслідувати українців-католиків, як псів»⁴¹⁸. У цей же самий час, ієрархія РПЦ закликає греко-католицьке духовенство до виявлення християнської любові.

⁴¹⁴ «Уніатизм, як його розуміють ті, хто російською та грецькою мовами [...] ґрунтується, як і католицизм загалом, на прийнятті почесної першости та юрисдикції Римського понтифіка, але ця концепція, як видається, є радше уявленням про владу господаря, пана, аніж про непохитну, хоч і лагідну, владу отця [...]» (Королевський К. *Уніатизм*. Львів 2014, 54-55);

Віденська підкомісія випрацювала спільну (православно-католицьку) дефініцію уніатизму. У заяві змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між помісними Православними Церквами та Римо-Католицькою Церквою на VI пленарній сесії у Фрайзінгу знаходимо наступне трактування: «термін “уніатизм” означає у даному випадку прагнення досягти єдності Церкви шляхом відокремлення православних громад або віруючих без урахування того, що еkleзіологічно Православна Церква є Церквою-сестрою, яка сама містить благодать і спасіння. Тому, згідно з документом Віденської комісії, ми заперечуємо уніатизм як спосіб віднайдення єдності, бо він суперечить спільному Переданню наших Церков («Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між помісними Православними Церквами та Римо-Католицькою Церквою на VI пленарній сесії у Фрайзінгу (Мюнхен, 6-15 червня 1990 р.)» // *Знаки часу: До проблеми порозуміння між Церквами*, Київ 1999, 426-427).

⁴¹⁵ Прикладом, як бачили ці конфлікти православні, може послужити «Звернення архиєреїв Українського екзархату», яке було надруковане в радянській газеті *Сільські вісті* 19 листопада 1989 року. «[...] згадуються деякі події останнього часу у західних областях Українського екзархату. [...] 29 жовтня католики східного обряду насильницьким шляхом захопили Преображенську церкву у Львові, яка належить українському православному екзархату, і перешкодили богослуженню. Греко-католики, озброєні металевими предметами, встановили цілодобове чергування у захопленому храмі. Від його настоятеля вимагали віддати церковні ключі, погрожуючи застосуванням фізичної сили. Греко-католики знущалися над православними, силоміць виганяючи їх із храму, глумилися з православних святинь» (Галів М. *«Ми будемо переслідувати українців-католиків, як псів»* // *Патріархат* 6 (1990) 28; Пор. *Оскарження. Прокурору міста Львова Крикливицю Дмитру Степановичу* // *Патріархат* 1 (1990) 6).

⁴¹⁶ Основні конфлікти відбувалися між Православними Церквами та Греко-Католицькими Церквами, які відновлювалися в СРСР та Румунії («*“Остаточне вирішення”?* Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків», 430.); Фрайзінгська заява, 15.06.1990 р. // *Найважливіші документи католицько-православного богословського діалогу*. [PDF] 2009, 29; «*“Остаточне вирішення”?* Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків», 430.

⁴¹⁷ «*“Остаточне вирішення”?* Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків», 430; «*На Тисячоріччя потрібно спільної молитви*». *Інтерв'ю Блаженнішого з II Sabato*, 11.

⁴¹⁸ Галів. *«Ми будемо переслідувати українців-католиків, як псів»*, 27.

Проте таке бажання віднайдення любові виникло лише після виходу УГКЦ з підпілля⁴¹⁹.

Як відповідь на Фрейзінгську заяву, ієрархи Української Греко-Католицької Церкви висловлюють своє бачення подій. За словами єпископів, «[...] недопустимо розважати над долею якоїсь Церкви у відсутності тої ж Церкви. Ми не відмовляємось від діалогу з братами у Христі в душі братолюбія. Але яка може бути “братерність” у діялозі який засуджує цілі Церкви, не вислухавши їх [...]»⁴²⁰. Навіть більше, який може вийти діалог, якщо існування УГКЦ взагалі заперечується? «Спроби заперечення нашої дійсності яку Церкви завжди викликали і продовжують викликати конфлікти, терпіння і нові роздори [...]»⁴²¹.

Прагнучи якомсь підтримувати діалог, папа Іван Павло II скликає Перший Синод Європейського Єпископату⁴²². Основною метою цього зібрання було почути один одного. За словами папи, щоб «[...] можна було розв’язати важливі екуменічні проблеми, на Синод запросили також Московську Православну Церкву, яка була спричинником руїни більшості неросійських Церков у колишньому Советському Союзі і з якою приходиться тепер співіснувати серед нових обставин»⁴²³. Проте це запрошення РПЦ відхилили, аргументуючи це наступними словами: «Наша участь в такій дискусії в Римі була б двозначною не тільки тому, що це означало б вводити в оману наших вірних, але також і спокушувати їх»⁴²⁴. Іншою, на їхню думку, важливою причиною, не прийняти запрошення, були події в Західній Україні. «[...] Усі ми є свідками розвитку подій на Україні, особливо у західній частині, де насильство і шантаж стали головним знаряддям, яке використовується з боку греко-католиків [...]»⁴²⁵, «[...]

⁴¹⁹ Галів М. «А де ж християнська любов?» - запитує державна Російська Православна Церква // Патріархат 5 (1990) 27.

⁴²⁰ Заява Української Католицької ієрархії // Патріархат 9 (1990) 17.

⁴²¹ Заява Української Католицької ієрархії, 17.

⁴²² Синод проходив з 28 листопада до 14 грудня 1991 року (Синод Європейського Єпископату // Церковний вісник 21 (17 листопад 1991) 2).

⁴²³ Синод Європейського Єпископату, 2.

⁴²⁴ Синод Європейського Єпископату, 2; Заява Московського Патріархату стосовно асамблеї Європейського Єпископського Синоду // Патріархат 12 (1991) 5.

⁴²⁵ Синод Європейського Єпископату, 2; Заява Московського Патріархату стосовно асамблеї Європейського Єпископського Синоду, 4.

уніятська сторона відмовилася від принципу діалогу і ступила на небезпечний шлях продовження конфлікту, відкидаючи саму ідею діалогу»⁴²⁶. Проте Ватикан стає на захист УГКЦ і спростовує наклеп Москви⁴²⁷:

[...] несправедливо було б звинувачувати [...] тільки Греко-католицьку Церкву і вкладати в її адресу слова, які фігурують в Декларації. Неможливим є осудити те, що трапилося в Західній Україні, не беручи до уваги того факту, що в цьому регіоні в часи переслідування Греко-католицької Церкви сталінським режимом кількість православних віруючих була номінальною, а також не визнаючи того незаперечного факту, що церковне майно, яке було в центрі проблеми, до 1946 року повністю належало Греко-католицькій Церкві⁴²⁸.

Реакція Преосвященнішого владики, Мирослава Івана Любачівського, також не заставила себе довго чекати:

[...] Як Глава Української Греко-католицької Церкви, я вважаю категорично неприйнятливим той факт, що Московський Патріархат дозволяє собі робити такі наклепницькі звинувачення проти нашої Церкви та її вірних. Ми багато вистраждали і в той же час спокійно сприймали відкрите вороже ставлення Московського Патріархату, як протягом усього часу переслідування на, так і зараз. І це відбувається в той час, коли народ України безнадійно перебуває в очікуванні яскравого прикладу, моральної могутності і єдності його християнських провідників [...] Ми закликаємо Московський Патріархат припинити свої розкольніцькі дії і почати співіснувати разом з нами в Україні, яка будуватиметься на засадах миру і справедливості»⁴²⁹.

Незважаючи на провокації зі сторони РПЦ, Блаженніший Мирослав Іван не полишав закликати до єдності, саме це було провідною думкою у виступі Преосвященного Мирослава Івана перед Європейським Синодом Єпископів:

[...] В 1987-му році я простяг руку прощення до Московського Патріярха. Я й надалі буду стояти із простертими руками до наших православних братів [...] висловлюю перед Вами, дорогі православні брати, біль нашого роз'єднання: нашим задушевним бажанням є відновити повну євхаристійну спільність і єдність [...]»⁴³⁰.

Незадовго після цього Синоду відбувається ще одна важлива подія у сфері екуменічного діалогу. 17-24 червня 1993 року пройшла VII пленарна сесія

⁴²⁶ За словами Миколи Галіва, українці-католики надають перевагу здоровому, християнському діалогу, цим самим показуючи повагу до православних. В цей же час українці-православні не хочуть такого вести такого діалогу, оскільки для них *католик* чи *католицизм* є щось вороже, не тільки для православ'я але й для українського народу. Ця ненависть, яка породжується тільки погіршує ситуацію (Галів М. *Що дав для України Рим чи Ватикан?* // *Патріархат* 11 (1990) 7); *Заява Московського Патріархату стосовно асамблеї Європейського Єпископського Синоду*, 4.

⁴²⁷ *Синод Європейського Єпископату*, 2.

⁴²⁸ *Заява Святого Престолу від 14 жовтня 1991 року* // *Патріархат* 12 (1991) 6.

⁴²⁹ *Заява Його Блаженства кардинала Любачівського* // *Патріархат* 12 (1991) 7; *Заява Його Блаженства Патріярха Мирослава Івана* // *Церковний вісник* 21 (17 листопад 1991) 6.

⁴³⁰ «Щоб усі були одно». *Слово Патріярха Мирослава Івана на Синоді Єпископів Європи* // *Церковний вісник* 1 (7 січень 1992) 9; *Слово Патріярха Мирослава Івана на Європейському Синоді Єпископів* // *Патріархат* 2 (1992) 9; *Слово Патріярха Мирослава Івана на Синоді Європейських Єпископів* // *Патріархат* 2 (1992) 8-9.

*Змішаної міжнародної комісії у Баламандському монастирі (Ліван)*⁴³¹. Результатом цього зібрання стала заява, яка називається *Уніатизм: засіб поєднання в минулому і сучасний пошук повної спільності*, через яку виникла широка дискусія⁴³². Цей документ мав стати поворотним пунктом у русі за примирення між католицизмом і православ'ям, яке зазнало труднощів у результаті відновлення Греко-Католицьких Церков⁴³³.

Цей документ «описує шлях сучасного віднайдення повного сопричастя; при цьому “уніатизм” виключається як метод»⁴³⁴. Баламандська декларація поділена на дві частини: еклезіологічні принципи та практичні вказівки. Одним із основних наголосів, який було поставлено, стало поняття *уніатизм*, через яке виникло найбільше дискусій. У пункті 12 Баламандської заяви, було відкинуто цей термін⁴³⁵:

[...] Оскільки католики й православні на цьому шляху наново відкривають себе поєднаними в Тайні Церкви й знову вважаються Церквами-сестрами, ця форма описаної вище місіонерської діяльності, названа “уніатизмом”, більше не може бути ні як метод, ні як зразок єдності, якої шукають наші Церкви [...] ⁴³⁶.

У цей же час, щодо цього пункту, Преосвященніший Мирослав Іван робить декілька зауваг:

[...] Тут треба би зробити розрізнення між методом і моделем, оскільки метод говорить про середники уніфікації, тоді коли “модель єдності” відноситься до цілі або висліду.

⁴³¹ Ранця І. *Баламандська декларація 1993 року та її рецепція в різних церковних середовищах: до 25-річчя історії документа* // *Наукові записки Українського Католицького Університету* 7 (2019), 243; Буцьора Я. *До питання майбутнього діалогу між Церквами* // www.risu.org.ua (10.03.2011).

⁴³² «Важливо підкреслити, що заява була схвалена більшістю Православних Церков світу за винятком Єрусалимського Патріархату і Церков Грузії, Сербії, Болгарії, Греції і Чехословаччини» (Буцьора. *До питання майбутнього діалогу між Церквами*);

«[...] в Румунській Греко-Католицькій Церкві одразу після оприлюднення Баламандської декларації висловили пряму критику, адресовану до Святого Престолу, за те, що не було засуджено насильницьких приєднань східних католиків до Православних Церков, а також через те, що православні в Румунії не погоджувалися на почергове використання храмів. Фактично, румунські греко-католики офіційно відкинули Баламандську декларацію» (Ранця І. *Баламандська декларація 1993 року та її рецепція в різних церковних середовищах: до 25-річчя історії документа*, 259); Курилець Т. *Поняття уніатизму. Історія та сучасність* // *Наукові записки Українського Католицького Університету XII, Богослов'я* 6. Львів 2019, 234; Буцьора. *До питання майбутнього діалогу між Церквами*.

⁴³³ «“Остаточне вирішення”? Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків», 432.

⁴³⁴ *Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римо-Католицькою та помісними Православними Церквами на VII пленарній сесії* // *Ковчег II, Україна християнська* 6. Львів 2000, 449.

⁴³⁵ Курилець. *Поняття уніатизму. Історія та сучасність*, 235.

⁴³⁶ *Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римо-Католицькою та помісними Православними Церквами на VII пленарній сесії*, 450; Пор. *Діялог між Римом і Православ'ям. Резолюція 7-го Зібрання міжнародної комісії з питань теологічного діалогу між римо-католицькою і православними Церквами* // *Патріархат* 12 (1993) 13; *Резолюція 7-ої Пленарної сесії Спільної міжнародної комісії для теологічного діалогу між Римо-католицькою Церквою і Православною Церквою. Баламанд, Ліван, 17-24 червня 1993 р.* // *Церковний вісник* 16 (27 серпень 1995) 9-10.

Не можна змінити історичних подій і методів минулого, а в наш час “уніатизм” як середник церковні єдності треба відкинути як несприятливий. Проте, є можливо змінити висліди “уніатизму”, самі Східні Католицькі Церкви. Іншими словами, є можливо змінити модель. Це включає не лише зобов'язання з боку східних католиків відкрити свою власну теологічну й духовну спадщину, як II Ватиканський (собор) заохочує, але також зобов'язання з боку Римського престолу змінити канонічні стосунки між ним а Східними Католицькими Церквами так, щоб вони справді стали сприйнятливими еклезіологічним моделем для православних [...]»⁴³⁷.

Незважаючи на те, що термін *уніатизм* було виразно розтлумачено, це не завадило іншим інтерпретувати його по різному⁴³⁸.

Ще одним важливим акцентом, який було поставлено у цій угоді, стало поняття «Церкви-сестри»⁴³⁹ (пункт 14):

[...] Католицька і Православні Церкви визнають одна одну як Церкви-сестри, співвідповідальні за збереження Божої Церкви у вірності Господнім намірам – насамперед щодо єдності. Згідно зі словами Папи Івана-Павла II, єкуменічні зусилля сестер-Церков Сходу і Заходу, ґрунтуються на діалозі і молитві, шукають досконалого і повного сопричастя, яке не є ні поглинанням, ані злиттям, а зустріччю у правді і в любові [...]»⁴⁴⁰.

Глава Української Греко-Католицької Церкви, кардинал Мирослав Іван Любачівський у своєму листі до кардинала Едварда Ідріса Кассіді пише наступне:

[...]Параграфи 13 і 14 видаються мені такими, що особливо чітко і ясно зводять богословський фундамент для відносин між православною і Католицькою Церквами: євхаристійне розуміння Церкви, визнання одна одної «Церквами-сестрами» і наслідки

⁴³⁷ Проте ставлення Православних Церков до Східних Католицьких Церков не змінилося, навіть після прийняття Баламандської заяви. Православні міркували наступним чином: «[...] Ви, католики, погодилися з тим, що уніатство не стало шляхом відновлення єдності Церкви. Отож уніатство – це погано. А коли уніатство – це погано, то [...] і Церкви, які вирости із ситуації унії (союзу) з Римом, погані за визначенням. А коли вони погані, їхню присутність треба всіляко обмежувати, їх повинно бути “менше”» (Єленський В. *Про похід українських католиків на українську столицю // Бюлетень ЦРІ 7-8 (2005), 64*; *Становище Блаженнішого Мирослава Івана до резолюцій 7-ої сесії Міжнародної комісії // Церковний вісник 16 (27 серпень 1995) 14*).

⁴³⁸ 1) Римо-Католицька Церква, відкинула термін «уніатизм», як «метод поєднання» та визнала помилковим спроби часткових уній;

2) Дехто із Східних Католицьких Церков, вважав, що через те, що засудили «уніатизм» є небезпека для подальшого існування Східних Католицьких Церков (неправильна інтерпретація тексту документу, стала головною перешкодою до його прийняття);

3) Російська Православна Церква, а саме митрополит Іларіон Алфеев вважає, що «“уніатизм” є проблемою не тільки минулого, але й сьогодення: в Баламанді були обговорені богословські наслідки унії, православні ж учасники бажали обговорити ще й “канонічні та еклезіологічні наслідки”» (Курилець. *Поняття уніатизму. Історія та сучасність*, 235).

⁴³⁹ Ранця І. *Баламандська декларація 1993 року та її рецепція в різних церковних середовищах: до 25-річчя історії документа*, 252.

⁴⁴⁰ Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римо-Католицькою та помісними Православними Церквами на VII пленарній сесії, 451; Пор. Діалог між Римом і Православ'ям. Резолюція 7-го Зібрання міжнародної комісії з питань теологічного діалогу між римо-католицькою і православними Церквами, 14; Резолюція 7-ої Пленарної сесії Спільної міжнародної комісії для теологічного діалогу між Римо-католицькою Церквою і Православною Церквою. Баламанд, Ливан, 17-24 червня 1993 р., 10; Дацько І. *Внесок Української Греко-Католицької Церкви в єкуменізм // У пошуках єдності і правди. Львів 2017, 320*.

цього визнання, як-от сповідання апостольської віри, участь у тих самих Таїнствах, особливо у відправленні однієї Євхаристії, апостольська спадкоємність єпископів і їх спільна відповідальність за збереження Божою Церквою вірності божественному планові. Тут, звичайно, йдеться і про Церкву, над якою я головую, адже Східну Католицьку Церкву також слід розглядати як «Церкву-сестру», у стосунку як до помісних Православних Церков, так і Римської Церкви. Інакше можна було б твердити, що як тільки між Церквами буде досягнуто певної єдності, вони перестануть бути «сестрами» [...]»⁴⁴¹.

Цими словами Кир Мирослав Іван прагне нагадати Ватикану, що УГКЦ також має право називатися «Церквою-сестрою», попри те, що Російська Православна Церква⁴⁴² так не вважає. Окрім цього Блаженніший Мирослав зазначає, що «неприйнятність уніатизму спричинена серйозною недосконалістю нинішньої моделі існування Східних Католицьких Церков у лоні Католицької Церкви, обумовленої, зокрема, Кодексом канонів Східних Церков»⁴⁴³. Тим самим натякаючи, що варто було б пристосувати положення кодексу канонічного права до Баламандської угоди⁴⁴⁴.

Прикладом того, що ієрархія УГКЦ прагне єдності не тільки на словах, є створення *Студійної групи Київської Церкви*⁴⁴⁵. Ця група проводила неофіційний діалог із Вселенським Константинопольським Патріархатом. Метою зустрічей

⁴⁴¹ Лист блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського до кардинала Едварда Іоріса Кассіді // *Ковчез* II, Україна християнська 6. Львів 2000, 457.

⁴⁴² Попри те, що РПЦ підписалися під Баламандською заявою, частина їхнього духовенства все ж виступали проти. Найактивніші дії були з боку *Братства*. На стенді, біля Свято-Георгіївського храму у Львові, містився лист, який говорить, що єкуменічний рух має за мету «об'єднати Православну веру з псевдохристиянськими ересями, такі як УПЦ КП, АУПЦ, греко-католики, протестанти, буддисти і прочіє». Проте, як не дивно Російська Православна Церква не мала впливу на цю організацію (Дудич О. *Постійно листки з антиєкуменічними закликами ...*» // Агенція Релігійної Інформації 8 (16 травня 1994) 2).

⁴⁴³ Різниця між уніатизмом, як методом і уніатизмом, як моделлю, з точки зору Мирослава Івана Любачівського: «[...] під методом маються на увазі засоби об'єднання, тоді як “модель єдності” стосується вже кінцевого результату. Змінити історичні події й методи минулого неможливо, але сьогодні ми мусимо відкинути “уніатизм” як невідповідний засіб досягнення церковної єдності. Однак все ще можливо змінити наслідки “уніатизму”, тобто самі Східні Католицькі Церкви. Іншими словами, можна змінити модель. Для цього необхідні зусилля не лише східних католиків, [...] а й Римського престолу, який повинен змінити канонічні відносини із Східними Католицькими Церквами, щоби вони справді могли стати прийнятною еклезіологічною моделлю для православних (Лист блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського до кардинала Едварда Іоріса Кассіді, 457-458); Ранця І. *Баламандська декларація 1993 року та її рецепція в різних церковних середовищах: до 25-річчя історії документа*, 260.

⁴⁴⁴ Ранця І. *Баламандська декларація 1993 року та її рецепція в різних церковних середовищах: до 25-річчя історії документа*, 260.

⁴⁴⁵ Ця група заснована у 1992 році в Оксфорді. Складалася із зацікавлених владик та науковців УГКЦ з одної сторони, а з іншої – представники Царгородського Патріархату та пов'язаних з ним Церков. До 1995 було проведено 6 зустрічей, зокрема у 1992 – Оксфорд та Стемфорд, 1993 – Оттава та Стемфорд, 1995 – Шеветонь та Рим (*Студійна група Київської Церкви стрічалася з папою та Царгородським Патріархом* // *Церковний вісник* 19 (8 жовтень 1995) 7).

був пошук інструментів для спільної духовної діяльності⁴⁴⁶. Одним із головних питань, яке було винесене для обговорення – це «[...] чи можна знайти формулу поєднання, через яку Українська Греко-католицька Церква могла б відновити повну євхаристійну єдність з Царгородом без того, щоб зривати свій існуючий зв'язок з Римом? [...]»⁴⁴⁷. На думку православного богослова отця доктора Еммануїла Клапсіса, тоді, «[...] коли виглядає, що міжнародній формальний екуменічний діалог між Православною і Католицькою Церквами застряг і тяжко йому рушитися вперед, [...] діалог між греко-католиками і Царгородською Патріархією⁴⁴⁸ виглядає значно більше надійним»⁴⁴⁹.

Попри це, Блаженніший Мирослав Іван Любачівський спільно із Папською Радою для справ Християнської Єдності організує екуменічний семінар у Венеції⁴⁵⁰. Це був форум, на якому всі Східні Католицькі Церкви мали змогу обговорювати екуменічні питання і ділитися власними думками з представниками Риму⁴⁵¹.

Починаючи розвиток УГКЦ, українські ієрархи поставили акцент на освіті та формуванні майбутніх священнослужителів Церкви. Адже значна частина духовенства у 90-х роках ХХ ст. складалась із тих, які перейшли із православ'я

⁴⁴⁶ Зустріч ієрархів і теологів Екуменічної Патріархії Константинополя та УГКЦ Києва // Агенція Релігійної Інформації 24 (5 вересень 1994) 6.

⁴⁴⁷ Важливі екуменічно-наукові дискусії між греко-католиками й православними // Патріархат 4 (1993) 21.

⁴⁴⁸ Проте і тут не було все так просто. 27 червня 1995 року Вселенський патріарх Ворфоломій, пише до папи Івана Павла II лист, в якому критикує позицію Ватикану щодо того, щоб «[...] поставити на рівноправну основу уніатські спільноти Сходу і древні Православні Церкви [...]». Тут навіть не вживається означення Церква, а лише спільнота, незважаючи на те, що у Баламандській заяві використовується про Східні Католицькі Церкви. Окрім цього, патріарх вважає, що «Атмосфера взаємної довіри [...] погіршилася [...] через відновлення уніатства у більшості країн Центральної та Східної Європи, що спричинило політичні конфлікти [...], Ватикан також несе часткову відповідальність [...]». Також Вселенський патріарх говорить про те, що «[...] Видається, що тимчасова терпимість до ненормального стану уніатизму, толерованого лише з огляду на церковну ікономию, була розцінена Римською Церквою як повна амністія уніатства [...]». Однак, Рим у відповідь на ці слова говорить, що в Баламандській заяві не йде мова про «тимчасову терпимість» і ніякий представник від Католицької Церкви ніколи не погодиться з такою позицією («*Остаточне вирішення?*» Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків», 433-435).

⁴⁴⁹ Важливі екуменічно-наукові дискусії між греко-католиками й православними, 21.

⁴⁵⁰ На семінарі були присутніми 30 представників 11 Східних Католицьких Церков Візантійського обряду, з них, 14 – єпископи. Зустріч була скликана главою УГКЦ Мирославом Іваном Любачівським, за сприяння Папської Ради для сприяння Християнській Єдності та фінансовій підтримці Фондації Фідель Гойц у Ліхтенштейні. Сам семінар був проведений у Відні. Було виділено три області діяльності: співпраця та поділ між Східними Католицькими Церквами, розвиток стосунків і можливого діалогу з Православними Церквами. Кожен із представників тієї чи іншої Церкви мав змогу представити сучасну ситуацію (Умблат Г. *Екуменічний семінар у Венеції* // Агенція Релігійної Інформації 29 (10 жовтня 1994) 7-8; *Семінар з екуменізму* // Мета 19 (12 жовтня 1994) 2).

⁴⁵¹ Умблат. *Екуменічний семінар у Венеції*, 7-8; *Семінар з екуменізму*, 2.

та тих, які формувались у катакомбних семінаріях. Приїхавши з Риму, Блаженніший Мирослав взяв із собою на Україну, священників та богословів, яким поручив відновлення Богословської Академії та організацію навчального процесу в семінаріях. Гостро стояла проблема використання храмів. Будь-які перемовини з РПЦ та УПЦ (МП) закінчувались ще більшим поглибленням конфлікту та закидами з боку православної ієрархії. Намагаючись розв'язати конфліктні ситуації із церковними спорудами, предстоятель греко-католиків Мирослав Любачівський опирався, на тодішні закони України, у яких йшлося про почергове використання храмів, а сама релігійна споруда повинна передаватись конфесії, яка чисельно домінує. Натомість УПЦ (МП) такі закони відкрито ігнорували, критикуючи провід УГКЦ через начебто «злісне та насильницьке» захоплення храмів. Поміж ці перипетії, також, постала проблематика використання терміну «уніатизм», який використовували Православні Церкви, окреслюючи католиків східного обряду, які відроджувались, насправді є «раскольницьким угрупованням латинників». Сам Глава УГКЦ Мирослав Любачівський засуджував бачення терміну «уніатизм», як прозелітизм, проте саму унію він не відкидав. Вважаючи, що унія не може бути поганою, оскільки вона виражає прагнення єдності з Римом, зберігаючи власні особливості, традиції та обряд УГКЦ.

ВИСНОВКИ

Блаженніший Мирослав, перейнявши повноваження Глави ГКЦ, після смерті кардинала Йосифа Сліпого, перебирає на себе розпочату працю свого попередника, а саме продовження роботи над визнанням помісного устрою для ГКЦ. Не забуває Глава й про розвиток Українського Католицького Університету, який бере під свою опіку, клопочеться над його розбудовою.

Період відновлення та реформування Української Греко-Католицької Церкви ознаменований тяжкими випробуваннями. Неправомірне втручання Ватикану у внутрішні справи Церкви спричиняло певні непорозуміння між єпископатом. Тому, перш за все варто було задуматися про віднайдення колегіальності між ієрархами, яка була затрачена впродовж багатьох років підпілля.

Починаючи від синоду 1991 року, ієрархія вже почала роздумувати про те, які зміни варто провести. Приїзд блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського до України посприяв зміцненню на душі вірних та піднесенню авторитету Церкви, оскільки глава вже мав можливість перебувати у межах своїх володінь.

Прибувши до України, кардинал Мирослав Любачівський добре розумів, що між владиками із діаспори та єпископатом на Україні немає жодного розуміння. Адже та і інша сторона в час підпілля не могли спілкуватися, і їхні погляди на подальшу долю УГКЦ значно розбігались. Тож перші Синоди, які збирає блаженніший Мирослав, були націлені на обговорення єпископами ідей та плану, як має розвиватись Церква. Мирослав Любачівський усвідомлював те, що будь-який крок, який не сприймуть на Україні, поставить хрест на його авторитеті. Потрібно було діяти в інтересах духовенства та починати діяльність на Україні з чистого аркушу.

Проголошення незалежності України, так як і введення Кодексу Канонів для Східних Церков, стало певним поштовхом для відновлення Церкви. Маючи нове законодавство, яке регулює церковні справи, легше проводити певні зміни.

Опираючись на ККСЦ, Синод УГКЦ розпочав розробляти власне канонічне право для Церкви. Великий спектр праці ліг саме на плечі церковної ієрархії. Потрібно було розпочати розвиток церковних структур та створити базові комісії, в яких створювались перші напрацювання діяльності УГКЦ.

Окрім цього поставала проблема у освіті майбутніх душпастирів. Церква потребувала освіченого духовенства, яке зможе поновити євангелізацію серед народу, яка фактично занепала в часи комунізму. Тому кардинал Мирослав поставив ціль у формуванні єпархіальних семінарій.

Блаженніший Мирослав розумів, що діючі на той час єпархії займають великі території, що становило проблему подальшої душпастирської опіки для мирян. Тому він скликає Синод єпископів 1992 року вперше на Україні, на якому єпископат утворює Постійний синод УГКЦ та надсилає на затвердження до Апостольського престолу проект відновлення та створення нових єпархій та екзархатів. Проте, від Ватикану такої щедрості не настало. Римська курія все ж не дозволила засновувати Чернігівсько-Вишгородську єпархію, аргументуючи це тим, що Українська Греко-Католицька Церква, яка є наслідницею Галицької митрополії, зараз не має права претендувати на юрисдикцію на території колишньої Київської митрополії. Відповідно для кожної структурної одиниці було призначено єпископа. В цей же час відбуваються перші єпископські свячення на території України, що було ще однією важливою подією в житті УГКЦ.

Величезні старання на початку 90-років були покладені для покращення відносин з єпископами Мукачівської єпархії. Однак, погляди закарпатських владик в цьому питанні значно відрізнялись. Владика ординарій Іван Семедій разом з владикою Йосипом Головачем рішуче протестували про будь-якого приєднання Мукачівської єпархії до ГКЦ. Натомість, владика Іван Маргітич наполегливо працював над тим, аби налагоджувати відносини з ієрархією УГКЦ та привести обидві Церкви до єднання.

Блаженніший Мирослав докладав величезних зусиль, аби продовжити нестримну ідею патріарха Йосифа та відновити на теренах України Український

Католицький Університет. Тому згодом, кардинал Мирослав, розпочинає, прикладати величезні зусилля з пошуками приміщення та розробки навчальної програми для студентів. Врешті-решт значними стараннями, за кілька років вдалось розпочати функціонування університету на базі Львівської Богословської Академії.

Прибуття кардинала Мирослава Любачівського до України не зробило великого ажіотажу серед державної влади. Перед проводом УГКЦ постала проблема повернення церковного майна, насильно відібраного від греко-католиків після Львівського Псевдособору 1946 року. Напруженою залишалась проблема прочергового використання храмів. Блаженніший Мирослав погодився на тогочасне запропоноване з боку влади вирішення конфліктів, передавання храму у власність конфесії, яка чисельно домінує серед інших. Ні УПЦ МП ні УАПЦ не збирались, не те, що віддавати добровільно церкві у підпорядкування УГКЦ, а навіть підпускати греко-католицьких священослужителів на богослужіння в храми. Аби якось вирішити цю проблему та домогтись припинення міжцерковних протистоянь, предстоятель УГКЦ Мирослав, видає своє звернення *Про єдність святих церков*, у якому виявляє своє бажання до припинення міжусобиць за церковні споруди між греко-католиками та православними.

Новою сторінкою для історії Української Греко-Католицької Церкви став Собор під назвою *Нова Євангелізація*, який був проведений у 1996 році. На ньому було представлено звіти про стан кожної єпархії, щоб мати змогу проаналізувати, чи запровадження реформ дали якісь результати. Починаючи від цього року, через поганий стан здоров'я Мирослава Івана Любачівського владика Любомир Гузар призначений єпископом-помічником Глави УГКЦ.

Загалом після повернення предстоятеля Мирослава до України розпочався новий етап відновлення структур Церкви. УГКЦ отримала новий імпульс для свого суспільно-релігійного розвитку та повернення до її лона мільйонів вірних по усій території України. Впродовж кількох років діяльності після легалізації, Церква зуміла не лише спромогтись відновити довоєнне становище, а й зміцнити

свою інституційну структуру, досягнувши значних успіхів в екуменічній та суспільній площині.

Важливим аспектом у розвитку УГКЦ стала розбудова мережі різносторонньої релігійної періодики, що прискіпливо на своїх шпальтах висвітлювала важливі події із життя Церкви. Оскільки релігійна періодика є малодослідженою, у цій магістерській праці вперше зроблено комплексний аналіз журналів та газет 1979 – 2000 рр. Особливу увагу було приділено аналізу друкованих матеріалів журналу *Патріархат*, який мав значний вплив на тогочасне суспільство. В цьому періодичному виданні піднімалися питання, що стосувалися Української Греко-Католицької Церкви, як у діаспорі, так і на території Галичини. Зокрема, там розміщувалися статті, які подавали аналіз суспільно-релігійних подій та становища, у якому перебувала УГКЦ на той період. Також важливо було опрацювати офіційний вісник Львівської Архиепархії *Львівські Архиепархіяльні Вісті*, у якому друкувалися всі документи Української Греко-Католицької Церкви, що дало можливість проаналізувати, як відбувалися реформи церковних структур. До уваги було взято також офіційне видання православної Церкви, зокрема *Журнал Московской Патриархии*, який дав змогу проаналізувати та порівняти позицію Російської Православної Церкви із баченням інших Церков. Цікаво, що з плином часу, деякі представники ієрархії РПЦ, коли їм було це вигідно, кардинально змінювали свою думку щодо греко-католиків. Окрім цього, було досліджено також і світську газету *Свобода*, на шпальтах якої розміщувалися статті, що стосувалися життя українців у діаспорі та на території Радянської України. Також було досліджено та проаналізовано іншу періодику, яка іноді містила схожі думки щодо певної ситуації чи події, а в деяких випадках, навіть суперечили один одній. Це дало можливість побачити аргументи щодо певних ситуацій та подій з різних сторін та критично їх проаналізувати.

На цей час немає якогось масштабного дослідження, яке б стосувалося діяльності Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського. Його спадщина, чомусь, досліджується не дуже активно. І це є дивно, оскільки перебравши на

себе управління в нелегкий для Церкви період, новий Глава докладав усіх зусиль, щоб вона могла активно розвиватися. Кардинал Мирослав, по суті, почав відновлення та реорганізацію Української Греко-Католицької Церкви після її легалізації на території України. Окрім цього, він докладав усіх зусиль, щоб домогтися визнання УГКЦ у цілому світі.

Саме зараз, варто заохочувати досліджувати спадщину блаженнішого Мирослава Івана Любачівського, провідника Церкви, який вклав багато праці у відновлення та реформування адміністративні структури Української Греко-Католицької Церкви, за діяльністю та успіхами яких, ми можемо спостерігати зараз. Здається, минуло небагато часу відтоді, які він був Главою УГКЦ, проте, насправді час біжить неминуче. Сьогодні ми ще маємо багато людей, які спілкувалися та співпрацювали з блаженнішим Мирославом Іваном і можуть розповісти про нього багато цікавих фактів, які варто записати для майбутніх досліджень.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Архівні матеріали:

1. Приватний архів видавництва *Гражда* м. Ужгород.

Опубліковані документи:

2. *Акт проголошення Незалежності України* // *Свобода* 164 (28 серпня 1991) 1.
3. *Апостольський лист з нагоди тисячоріччя хрещення Київської Русі* // *Вісті з Риму* 4 (1988) 1.
4. *Буля. Назначення Кoadьютора з правом наслідства Верховного архієпископа Львівського для Українців* // *Патріархат* 7-8 (1980) 12.
5. *Декрет скликання Собору Української Греко-Католицької Церкви* // *Вірую* 16 (вересень 1996) 2.
6. *Декрети. Розпорядження. Постанови* // *Мета* 12 (27 червень 1993) 2.
7. *Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія. Львів 1998.*
8. *Заява Блаженнішого Мирослава-Івана* // *Патріархат* 1 (1990) 12.
9. *Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між помісними Православними Церквами та Римо-Католицькою Церквою на VI пленарній сесії у Фрайзингу (Мюнхен, 6-15 червня 1990 р.)* // *Знаки часу: До проблеми порозуміння між Церквами*, Київ 1999, 426-427.
10. *Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римо-Католицькою та помісними Православними Церквами на VII пленарній сесії* // *Ковчег II, Україна християнська* 6. Львів 2000, 449.
11. *Звернення Блаженнішого Мирослава-Івана* // *Патріархат* 1 (1988) 7-8.
12. *Звернення владик Української Греко-Католицької Церкви з нагоди референдуму 1 грудня 1991 року* // *Церковний вісник* 22 (1 грудня 1991) 1.
13. *Звернення до вірних митрополита-номінанта Мирослава І. Любачівського* // *Свобода* 248 (31 жовтня 1979) 2.

14. *Звернення до владики – номінанта о. М. Любачівського // Патріархат* 12 (1979) 27.
15. *Звернення до глав, священнослужителів і віруючих всіх релігійних конфесій України // Церковний вісник* 1 (7 січень 1992) 12.
16. *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу // Церковний вісник* 21 (10 листопад 1996) 14.
17. *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу // Агенція Релігійної Інформації* 49 (25 жовтень 1996) 13.
18. *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу // Патріархат* 12 (1996) 10.
19. *Звернення Патріаршого Собору Української Греко-католицької Церкви до народу // Львівські Архиспархіальні Відомості* 4 (1996) 9-10.
20. *Звернення представників Християнських Церков в Україні // Мета* 16 (19 вересень 1993) 1.
21. *Звернення Синоду єпископів УГКЦ до українського народу // Патріархат* 4 (1994) 4.
22. *Звернення Чотиристоронньої комісії для нормалізації відносин між православними і католиками східнього обряду на Західній Україні // Патріархат* 5 (1990) 6-7.
23. I Ватиканський собор, Догматична конституція *Pastor aeternus* (18 липня 1870).
24. *Кодекс Канонів Східних Церков*. Львів 1995.
25. *Лист Ахілле кардинала Сільвестріні до блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського // Патріархат* 1 (1999) 9.
26. *Лист Блаженнішого Патріярха до владики-номінанта // Церковний вісник* 18 (28 жовтень 1979) 9.
27. *Лист владики В. Стернюка до патріярха Мирослава // Патріархат* 11 (1989) 6.
28. *Лист греко-католицької громади м. Кам'янка-Бузька, Львівської області // Патріархат* 1 (1992) 20-21.

29. *Лист до патріярха Мирослава Любачівського з нагоди його номінації до кардинальської гідности // Патріархат 6 (1985) 20.*
30. *Лист кардинала Віллебрандса до митрополита Ювеналія // Патріархат 2 (1980) 13.*
31. *Лист Патріярха Димитрія у справі Львівської Богословської Академії // Патріархат 11 (1995) 7.*
32. *Лист Патріярха Йосифа до владики-номінанта о. прел. Мирослава Любачівського // Патріархат 11 (1979) 22.*
33. *Лист-подяка Святішому Отцеві Іванові Павлові II // Патріархат 6 (1985) 20.*
34. *Меморандум Глави Української Католицької Церкви з нагоди 1000-річчя Хрещення Київської Русі // Патріархат 5 (1987) 9 / Вісті з Риму 3 (1987) 6-8 / Благовісник XXIII (1987-1988), 73.*
35. *Найважливіші документи католицько-православного богословського діалогу [PDF] 2009.*
36. *Пастирське звернення Блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського Про Єдність Святих Церков // Вірую 16 (серпень 1994) 2.*
37. *Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 1992 року // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви www.synod.ugcc.ua (26.03.2021).*
38. *Протокол загальних зборів греко-католиків церковної громади села Боржавське Виноградівського району Закарпатської області // Патріархат 6 (1993) 31.*
39. *Протокол засідання повноважних делегацій Української Греко-Католицької Церкви та Української Православної Церкви – Київського Патріархату з питань залагодження конфліктів між релігійними громадами // Мета 16 (19 вересень 1993) 1.*
40. *Резолюція 7-ої Пленарної сесії Спільної міжнародної комісії для теологічного діалогу між Римо-католицькою Церквою і Православною Церквою. Баламанд, Ливан, 17-24 червня 1993 р. // Церковний вісник 16 (27 серпень 1995) 9-10.*

41. *Рішення і постанови останнього синоду УКЦеркви (30. I. – 12. II. 1983) // Церковний вісник 13 (22 липень 1984) 7.*
42. *Рішення і постанови Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви який відбувся у Львові в днях 14-21 жовтня 1996 року // Агенція Релігійної Інформації 2 (17 січень 1997) 15-21 / Патріархат 3 (1997) 4-7.*
43. *Соборне послання Ієрархії Української Католицької Помісної Церкви всечасним духовним отцям, преподобним ченцям і черницям і вірним мир і благословення // Патріархат 12 (1984) 5.*
44. *Соборне послання Української Католицької ієрархії з приводу 1000-ліття хрещення Руси-України урочистого відзначення // Патріархат 10 (1988) 3 / Вісті з Риму 7-8 (1988) 13.*
45. *Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008). Львів 2008.*
46. *Статуту для першого Собору Всесвітньої Католицької Церкви 1996 // Львівські Архиепархіальні Відомості 8 (1995) 13.*
47. *Українська Церква в Римі (Звіт блаженнішого патріярха і кардинала Мирослава Івана) // Патріархат 6 (1986) 12.*

Інтерв'ю

48. *Два інтерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана // Церковний вісник 3 (2 лютий 1986) 4.*
49. *Інтерв'ю Андрія Яніва з доктором східного церковного права Михайлом Димидом // Агенція Релігійної Інформації 18 (25 липень 1994) 17.*
50. *Інтерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана // Церковний вісник 4 (16 лютий 1986) 6.*
51. *Інтерв'ю Блаженнішого Мирослава Івана з представниками радіо “Свобода” і “Вільна Європа” // Патріархат 2 (1986) 11.*
52. *Інтерв'ю Галини Умблат з завідуючим відділом у справах релігій облдержадміністрації Львівської області Степаном Васильовичем Савчуком // Агенція Релігійної Інформації 12 (13 червень 1994) 20.*

53. *Інтерв'ю Галини Умблат з о. д-м І. Дацьком* // Агенція Релігійної Інформації 42 (6 жовтень 1996) 5-6.
54. *Інтерв'ю Галини Умблат з секретарем Собору УГКЦ протосинкелом Львівської архієпархії владикою Юліаном Ѓбуром* // Агенція Релігійної Інформації 41 (4 жовтень 1996) 10.
55. *Інтерв'ю з Блаженнішим Мирославом-Іваном* // Патріархат 1 (1988) 10-11.
56. *Інтерв'ю з його Блаженством Мирославом Іваном кардиналом Любачівським з нагоди третьої річниці його повернення в Україну* // Мета 07 (6 квітня 1994) 1.
57. *Інтерв'ю Патріярха Мирослава-Івана для преси з нагоди третьої річниці повороту в Україну* // Патріархат 7-8 (1994) 4.
58. *Пресова конференція папського нунція у Львові* // Патріархат 7-8 (1993) 19.
59. *Це була людина на сто відсотків духовна. Інтерв'ю з доктором Андрієм Сороковським, головою Українського патріархального товариства* // Патріархат 2 (2016) 6.

Періодичні видання:

60. Агенція Релігійної Інформації:
- 1994 номери (0, 2, 5, 6, 7, 8, 24, 25, 27, 29, 37);
 - 1995 номери (37, 45, 47, 48, 49);
 - 1996 номери (37, 39, 43, 44, 45, 48, 49, 52, 57);
 - 1997 номер (11);
61. Благовісник:
- 1985 (21);
62. Благовіст:
- 1996 (10, 11-12);
63. Богослов'я:
- 2001 (65);
 - 2003 (67);
64. Бюлетень ЦРІ:

- 2005 (7-8);
65. Вірую:
- 1994 (9);
 - 1996 (19);
66. Вісті з Риму:
- 1988 (5);
67. Журнал Московской Патриархии:
- 1990 (4, 7);
68. Львівські Архиєпархіальні Відомості:
- 1995 номери (8, 59);
 - 1996 номери (4, 60);
 - 1998 номер (62);
69. Мета:
- 1992 номери (6, 7, 8);
 - 1993 номери (12, 13, 15, 17, 18, 20);
 - 1994 номери (10-11, 14, 15, 19, 20);
 - 1995 номери (3, 6);
 - 1996 номери (1-2, 5-6, 7, 10-11, 12);
 - 1997 номери (1, 10);
 - 1998 номер (3);
70. Нова Зоря:
- 1995 (10);
 - 1996 (30-31, 32);
71. Патріархат:
- 1979 номери (11, 12);
 - 1980 номери (1, 2, 5, 6, 9, 12);
 - 1981 номер (9);
 - 1983 номер (1);
 - 1985 номери (5, 6, 7-8, 9, 11);

- 1986 номери (1, 5, 6, 9);
- 1987 номери (1, 5, 7-8);
- 1988 номери (1, 3, 4, 5, 7-8, 9);
- 1989 номери (6-7, 10, 11, 12);
- 1990 номери (1, 3, 4, 5, 6, 7-8, 9, 10, 11);
- 1991 номери (1, 3, 5, 6, 7-8, 9, 10, 12);
- 1992 номери (1, 2, 4, 5, 6, 7-8, 9, 10, 11);
- 1993 номери (1, 2, 3, 4, 6, 7-8, 9, 10, 11, 12);
- 1994 номери (4, 6);
- 1995 номери (1, 4, 7-8, 9, 10, 12);
- 1996 номери (1, 6, 9, 12);
- 1997 номери (1, 7-8, 9, 11);
- 1998 номер (3);
- 1999 номер (1);
- 2016 номер (2);

72. Свобода:

- 1979 номери (216, 219, 237, 248, 259, 262, 275);
- 1980 номери (64, 183);
- 1981 номери (79, 122);
- 1985 номери (77, 79, 97, 102, 112, 186, 230);
- 1986 номери (134, 146);
- 1987 номер (237);
- 1989 номери (180, 189, 225);
- 1990 номери (229, 235);
- 1991 номери (10, 34, 62, 79, 101, 113, 116, 164);
- 1992 номери (95, 97, 102, 116);
- 1993 номери (70, 124, 215);
- 1994 номер (35);
- 1996 номери (172, 216);

- 2000 номер (15);
- 2001 номер (23);

73. Християнський голос:

- 1997 (16);
- 2000 (20);

74. Церковний вісник:

- 1979 номер (18);
- 1980 номер (11);
- 1981 номер (1);
- 1984 номери (8, 17);
- 1986 номер (8);
- 1987 номер (20);
- 1991 номери (5, 7, 8, 19, 21, 22, 23);
- 1992 номери (1, 5, 11, 12, 13, 15, 16);
- 1993 номери (2, 3, 15, 18);
- 1994 номери (5, 10, 13, 18);
- 1995 номери (7, 16, 19, 22);
- 1996 номери (2, 4, 5, 14, 17, 20, 21, 22, 23);
- 1997 номери (4, 6, 20);

Література:

75. «"Остаточне вирішення"? Роздуми про останні заяви православних стосовно східних католиків» // *Ковчег II*, Україна християнська 6. Львів 2000, 430.
76. Баб'як А. *Легітимність українського Патріархату*. Львів 2004.
77. Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*. Львів 2017.
78. Блажейовський Д. *Ієрархія Київської Церкви (861-1196)*. Львів 1996.

79. Бублик Т. «Відродження УГКЦ (1988-1991): проблематика міжконфесійних протистоянь» // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, вип. XXX, Запоріжжя 2011, с. 207-208.
80. Бусел В. (ред.). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ 2005.
81. Гарбузюк В. (ред.) *Патріярх Любачівський*. Львів 1991.
82. Гаюк В. (ред.) *Українська Греко-Католицька Церква*. Львів 1992.
83. Дацько І. *Відносини Української Греко-Католицької Церкви з іншими конфесіями України // У пошуках єдності і правди*. Львів 2017, 203.
84. Дацько І. *Внесок Української Греко-Католицької Церкви в екуменізм // У пошуках єдності і правди*. Львів 2017, 320.
85. *До Світла Воскресіння крізь терни катакомб. Підпільна діяльність та легалізація Української Греко-Католицької Церкви*. Львів 2012.
86. Іванкова-Стецнюк О. та інші. *Виклики та здобутки Української Греко-Католицької Церкви в еміграції. Історико-соціологічний нарис*. Львів 2010.
87. Королевський К. *Уніятизм*. Львів 2014.
88. Курилець Т. *Поняття уніатизму. Історія та сучасність // Наукові записки Українського Католицького Університету XII, Богослов'я 6*. Львів 2019, 234-235.
89. Ленцик В. *Нарис історії Української Церкви*. Львів 2003.
90. *Лист блаженнішого Мирослава Івана кардинала Любачівського до кардинала Едварда Ідріса Кассіді // Ковчег II, Україна християнська 6*. Львів 2000, 457.
91. Майороші М. «Спільні зусилля духовенства та вірних Галицької митрополії та Мукачівської єпархії за легалізацію ГКЦ в Україні» // «Правда визволить ...»: *Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 25-ліття легалізації УГКЦ 6 листопада 2014*, Жовква: Місіонер, 2014, с. 176.
92. Мизак Н. – Яремчук А. *Нарис історії УГКЦ на Буковині*. Львів-Чернівці 2021.
93. Мизак Н. «Боротьба “катакомбної” Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію пастирської діяльності у 1946-1989 рр.» // *Релігія та Соціум*,

- вип. 5, Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича 2011, с. 85.
94. Пристай М. *Львівська Греко-Католицька Духовна семінарія у Рудно 1990 – 2006*. Львів – Рудно 2006.
95. Процик І. «Боротьба Української Греко-Католицької Церкви за легалізацію в другій половині 80-х рр. ХХ ст. як фактор демократизації суспільно-політичного життя України» // *Збірник наукових праць*, серія «Історія та географія», вип. 40, Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2011, с. 37.
96. Стернюк В. *«Я робив те, що міг. І більше на ніщо не дивився»*, книга 3 (Місіонери великого відкуплення) / упоряд. Піх Р. Львів 2018.
97. Танасійчук А. *Канонічне право Східних Католицьких Церков*. Львів 2019.
98. Франко П. *Героїчна Церква*. Львів 2016.
99. Хаварівський У. *Герби Львівських владик в Унії з Римом (1667-2007)*. Тернопіль 2008.
100. Шафран Р. *Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991). Організаційно-душпастирський аспект*. Львів 2008.

Інтернет видання:

101. *Блаженніший Мирослав Іван Любачівський* // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви www.synod.ugcc.ua (05.04.2021).
102. Бондаренко В. *Міжконфесійний конфлікт на Україні: витоки, стан і шляхи подолання* // Релігійно-інформаційна служба України www.risu.org.ua (01.04.2021).
103. Бондаренко О. *Мирослав Любачівський – людина, яка справді відстоювала українську церкву* // Рідна країна www.ridna.ua (14.09.2021).
104. Бублик Т. *«Мені не потрібні отці, я не маю храмів. Мені потрібні мученики!»*. До 110-ліття від дня народження Володимира Стернюка // Інститут історії Церкви Українського Католицького Університету www.ichistory.org.ua (06.02.2021).

105. Буцьора Я. *До питання майбутнього діалогу між Церквами* // Релігійно-інформаційна служба України www.risu.org.ua (20.03.2021).
106. *Великий тлумачний словник сучасної мови* // SLOVNYK.ME www.slovnyk.me (12.02.2021).
107. *Верховний архієпископ Мирослав Іван кардинал Любачівський* // RISU: Релігійно-інформаційна служба України www.risu.org.ua (06.02.2021).
108. *Диспозиція* // LIGA 360 www.ips.ligazakon.net (20.02.2021)
109. *Екуменічна концепція Української Греко-Католицької Церкви* // Українська Греко-Католицька Церква www.ugcc.ua (19.03.2021).
110. *Історія закладу* // Школа-Гімназія Шептицьких www.sdb-school.org.ua (19.09.2021).
111. Крокош М. *Догматичні різниці між Православ'ям і Католицизмом. Стаття сьома: Непомильність папи і автентичність вчення цілої Церкви* // Релігія в Україні www.religion.in.ua (14.09.2021).
112. Масляник О. *Ще раз про SUI JURIS* // RISU: Релігійно-інформаційна служба України www.risu.org.ua (05.03.2021).
113. Мельник І. *Сторіччя Мирослава Івана Любачівського* // Zbruc www.zbruc.eu (08.02.2021).
114. Мельник І. *Сторіччя Мирослава Івана Любачівського* // Інститут Історії Церкви Українського Католицького Університету www.ichistory.org.ua (06.02.2021).
115. Овсяник Ю. *Володимир Стернюк: «Бог не вимагає більше»* // Zbruc www.zbruc.eu (08.02.2021).
116. *Плебісцит* // СЛОВНИК.UA www.slovnyk.ua (05.03.2021).
117. *Постійний Синод* // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви www.synod.ugcc.ua (15.03.2021).
118. Процак Х. *З нагоди 25-річчя НВК «Школа-гімназія I-III ступенів імені Блаженнішого Климента та Андрея Шептицьких» отцю Петру Майбі вручено Почесний знак св. Юрія* // Львівська міська рада www.city-adm.lviv.ua (19.09.2021).

-
119. *Словник з творів Івана Франка* // SLOVNYK.ME www.slovnyk.me
(12.02.2021)
120. Цуньовський О. *З біографії патріарха Мирослава Івана Любачівського в 1914-1979 роках: з нагоди 100-ї річниці з дня його народження* // Інститут історії Церкви Українського Католицького Університету www.ichistory.org.ua (30.06.2014).
121. *Як Українська Греко-Католицька Церква з підпілля виходила* // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви www.synod.ugcc.ua
(06.02.2021).

ДОДАТКИ

Додаток №1

Постанови собору єпископів, духовенства та представників мирян Української Греко-Католицької Церкви, що відбувся дня 23 року Божого 1990 у Львові⁴⁵².

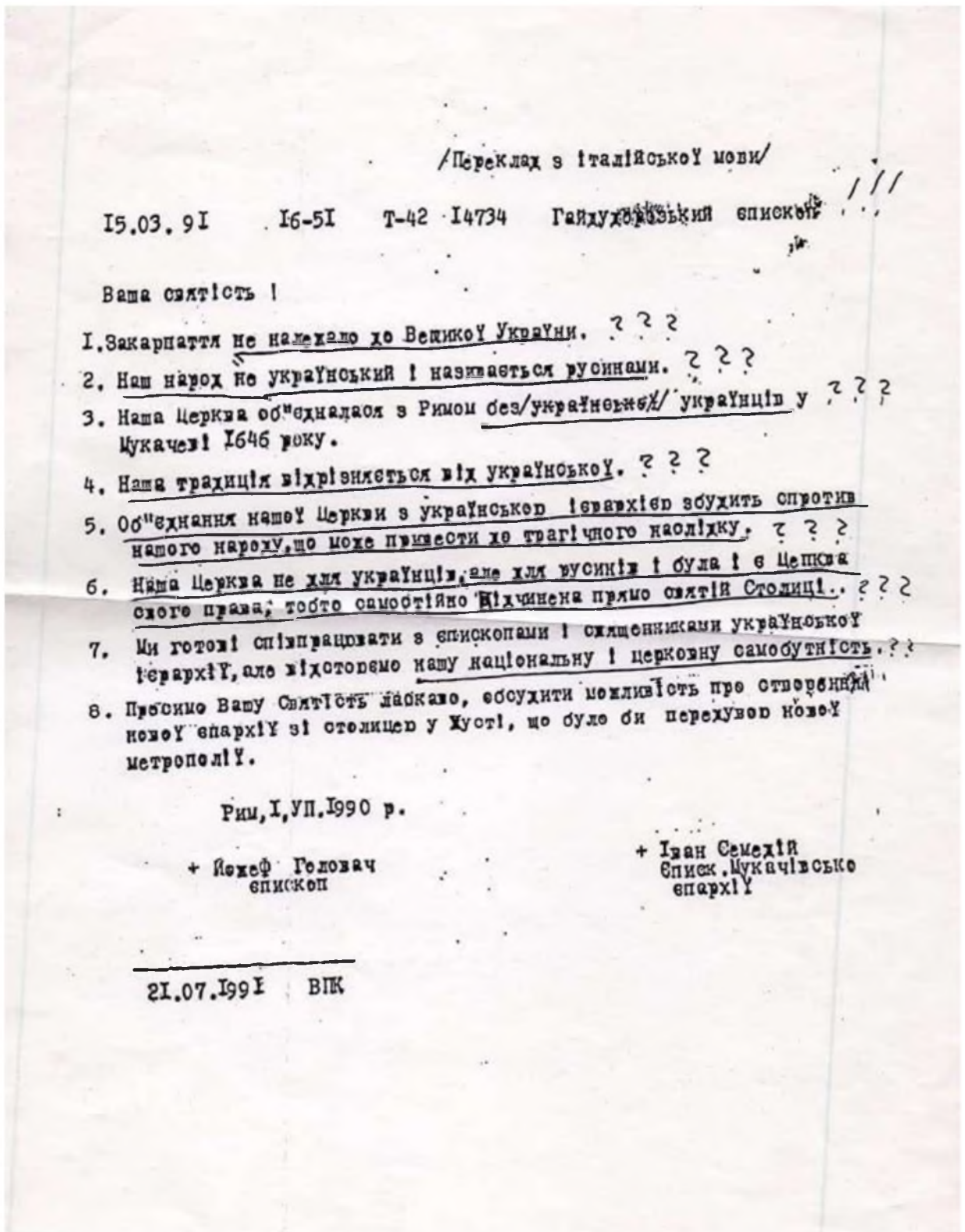
1. Відкинути й визнати неіснуючим т. зв. Львівський собор 1946 р., згідно з яким Українська Греко-Католицька Церква нібито самоліквідувалася і переходила в лоно Російської Православної Церкви як її частина.
2. Усі рішення та постанови цього т. зв. собору були і є недійсними та не зобов'язуючими для Української Греко-Католицької Церкви як такі, що творилися силою репресій Уряду СРСР за безпосередньої активної участі вищого духовенства Російської Православної Церкви у відсутність єрархії Української Греко-Католицької Церкви.
3. Той т. зв. собор був неканонічним і юридично неправосильним і, як суто політичний, ніколи не був визнаний Римськими Архієреями та Вселенською Католицькою Церквою, гілкою якої була і є Українська Греко-Католицька Церква.
4. Вся повнота Матірної Української Греко-Католицької Церкви стверджує і високо оцінює постійні турботи Вселенської Церкви, а особливо в час понтифікату Папи Івана Павла II, про повернення легального статусу нашої катакомбній Церкві та її політичну реабілітацію.
5. Констатуємо, що переговори між Ватиканом і Москвою в справі Української Греко-Католицької Церкви дають підстави сподіватися на повернення нашої Церкві тих прав і майнового стану, якими вона користувалася до 1939 року. Це дало би можливість налагодити добрі стосунки з Російською Православною Церквою в дусі християнського братолюб'я та взаємного пошанування прав і традицій обох Церков.
6. Собор стверджує, що повернення з рук Російської Православної Церкви та інших організацій святих храмів і монастирських приміщень, а головню архикаattedри св. Юра у Львові, їх законному та історичному власникові — Українській Греко-Католицькій Церкві — стане підставою для єднання в Бозі наших Церков і народів згідно з християнським правилом: прощаємо і просимо прощення. Як відомо, Патріярх Мирослав-Іван звернувся з цим гаслом-пропозицією до Патріярха Пімена з нагоди 1000-ліття Хрещення Київської Руси, але відповіді не було.
7. Собор постановляє звернутися зі заявою до товариства «Меморіал» про порушення судової справи щодо реабілітації та легалізації Української Греко-Католицької Церкви як інституції, так і щодо реабілітації її окремих єрархів, що були арештовані у квітні 1945 року, а потім репресовані.
8. Собор констатує волю українців греко-католиків до неустанних молитов і старання перед Римським Архієреєм за довершення справи Українського Патріярхату в складі Вселенської Церкви, а також прискорення процесу беатифікації Слуги Божого Митрополита Андрея.
9. Дотримуючись заповітів Патріярха Йосифа, Матірня Церква закликає всі дочірні Церкви української греко-католицької діаспори до єдності в мислях і діях для добра Церкви і Народу.
10. Матеріали нинішнього Собору повинні бути опубліковані в пресі й передані до канцелярії Блаженнішого Патріярха Мирослава-Івана Кардинала Любачівського на затвердження і представлення Його Святості Папі Римському.

Львів, 23 січня 1990 року Божого.

⁴⁵² [Постанови Собору Єпископів, духовенства та представників мирян Української Греко-Католицької Церкви, що відбувся дня січня 23 року Божого 1990 у Львові], 7.

Додаток №2

Лист єпископів Івана Семедія та Йосифа Головача, який засвідчував, що
Мукачівська єпархія не належить до УГКЦ⁴⁵³.

Додаток №3

*Лист закарпатських греко-католицьких священників у Ватикан з приводу
ситуації на Закарпатті⁴⁵⁴.*

19.VII.1994.

ЙОГО ЕМІНЕНЦІЇ

КАРДИНАЛУ АКІЛЛЕ СІЛЬВЕСТРІНІ

ПРЕФЕКТУ КОНГРЕГАЦІЇ ДЛЯ СХІДНИХ ЦЕРКОВ

Рим – Ватикан

від греко-католицьких священників

закарпатської Мукачівської Єпархії

ВАША ЕМІНЕНЦІЄ!

Вважаємо надзвичайно цінною ласкою Божою Ваш візит до нашої Греко-Католицької Церкви в Україні й зокрема на нашій рідній Закарпатті в жовтні місяці минулого 1993 року, коли Ваш ум і серце дали відчутти нам близькість батьківського ума і серця теперішнього Христового Намісника – Йоана Павла II. Під час Вашого візиту Ви найкраще збагнули стан, духовність й еkleзіологію нашої багатостраждальної Церкви та її вірність Вселенській Христовій Церкві й Апостольському Престолу і в найтяжчих часах переслідування.

Щире ставлення Вашої Емінінції ми подивлялися, яке Ви провказали до єдності нашої Церкви. Журналістові газети «Срібна Земля» Ви заявили: «Основне наше завдання – зберегти внутрішню єдність Церкви. А вона в пошані різноманітностей». За цю святу єдність молився наш Спаситель, запевняючи нас, що «буде одне стадо й один пастир» для тих, які й самі будуть молитись і працювати за ту святу єдність. Тому проти церковної єдності не може бути жодних правдивих аргументів. Проти церковної єдності аргументи можуть бути тільки фальшиві, особливо коли йде мова про єдність таких вірних, які є не тільки однієї віри, але й одного обряду й однієї мови.

З цього приводу Його Екселенція Апостолський Нунцій в Україні Антоніо Франко на загальних нарадах священників нашої Мукачівської Єпархії 5 квітня цього 1994 року представив проект єдності Греко-Католицької Церкви в Україні разом з закарпатською Мукачівською Єпархією, зберігаючи окремі притаманности останньої. В конкретному плані Мукачівська Єпархія була би поділена на дві єпархії, творячи одну закарпатську митрополію, яка, будучи повноправною на основі канонів церковного права, творила би єдність з усією Греко-Католицькою Церквою в Україні й поза Україною. Виступали священники, які повністю схвалювали представлений проект, подібно як виступали і в присутності Вашої Емінінції. Деякі священники виступали і в протилежному напрямі, але їх виступи були безпідставними, бо проти церковної єдності й не може бути жодних правдивих аргументів. Про це точно свідчать приношені документи.

Для підтвердження усних виступів на згаданих нарадах, які висловлювались виступаючими схвально, в цьому листі як документі ми ставимо свої підписи для підтвердження згаданого проекту про єдність нашої Церкви.

Проект закарпатської митрополії має свою історичну підставу. Коли 1779 року правління Галичини вислало до цісарської канцелярії до Відня проект, щоб Львівську єпархію піднести до гідності митрополії, до якої мала бути прилучена й Мукачівська Єпархія, то мукачівський єпископ Андрій Бачинський був кандидатом на першого митрополита цієї митрополії (А. Петрушевич. Свободная Галицко-Руская летопись. – Львів 1889).

У 1843 році папа Григорій XVI задумав поставити мукачівського єпископа архієпископом-примасом (О. Баран. Проект українського патріархату Григорія XVI. – Рим, 1961). Папа Лев XII 1888 року виступив з планом прилучити Мукачівську й Пряшівську Єпархії до Галицької Митрополії, про що є численні документи. Все це не вдалося із-за запеклого протистояння

⁴⁵⁴ Приватний архів видавництва *Гражда* м. Ужгород.

уряду Угорщини, не так цивільного як церковного. В 1937 році папа Пій XI видав буллу «Ад Екклезіастіці Регімініс», в якій говориться про піднесення Мукачівської Єпархії на митрополію. Однак цей план не вдався із-за другої світової війни.

В прилозі висилаємо різні фальшивки, які щедро поширюються по всьому Закарпаттю, щоб підбурювати вірних проти церковної єдності, але вірні затримують спокій і не баламутяться. Скоріш вдається їм посварити людей на особистих амбіціях, як це сталося в Міжгірському районному центрі.

Фальшива інформація не пощадила й Його Святість Йоана Павла II, яка безпідставно спричинила Йому стривоження й біль. Це все було безпідставно, бо закарпатські греко-католики були й є спокійні. До цього часу ні одна громада не робила збори проти церковної єдності, хіба що спеціально організувались на показ окремі групи під час візитації Апостольського Нунція Колосуно. Однак з другого боку за церковну єдність мирно й спокійно відбувались загальні збори вірних в багатьох громадах, які одностайно висловились за церковну єдність. Документальні протоколи цих зборів були передані Апостольському Нунцієві Колосуно й Апостольському Нунцієві Антонію Франко.

Проти церковної єдності на Закарпатті виступають окремі люди, в тому числі й священники, які плекають пряму ненависть до України й до всього українського. Це ми твердим без всяких наклепів і присягаємо перед Богом.

Закарпатські русини вже не раз себе визначили масово, що вони є українці, як волохи є румуни, як угорці є мадьяри тощо. Київська Русь-Рутенія – сьогодні Україна, а русини Київської Русі й Галичини – сьогодні українці, як і закарпатські русини. Ті, які проголошують себе русинами-неукраїнцями, то їх не багато і вони в дійсності або є мадьяри, або русини-україноненависники. Вони тішаються ілюзією, що загал народу піде за ними.

До 1919 року, тобто до кінця Першої світової війни, священники закарпатської Мукачівської Єпархії за декілька дуже малими виїмками були мадьяри. В богословську семінарію поступали в основному мадьяри, бо гімназії були тільки мадярські. Були окремі здібні сини заможних батьків, які змогли закінчити мадярську гімназію і так поступити в богословську семінарію, але й з-поміж тих дуже рідкі виїмки зіставались русинами, а решта всі мадяризувались із-за жінок мадярок, бо тільки такі мали бодай середню освіту, щоб бути жінкою священника. На жаль, ця традиція замічається ще й сьогодні. Такі перед вірниками признають себе русинами і, вважаючи себе мадярськими патріотами, цілком не по-священничому, з шовіністичного політичного мотиву ненавидять все, що українське й загал тих русинів, які визнають себе українцями, й тільки за те обзивають їх гіпернаціоналістами. Приємно завважити, що загал мадярської національної меншости, в тому числі й окремі священники, як отець доктор теології Елемир Ортутаї, які вважаються щирими патріотами свого народу, до українців й до України ставляться по-Божому, по-християнськи. Якраз із-за цього професор теології Е. Ортутаї в великій неласці, не має доступу до семінарії, хоч як досвідчений педагог за час всього підпілля підготував цілий ряд добрих священників.

На жаль, є ще священники, які аж ніяк не мадьяри, але із-за різних низьких причин ненавидять все, що українське, виступаючи з антиукраїнських сепаратистських позицій, зловживаючи широкими демократичними свободами в демократичній Україні. Історія свідчить, що робили сякі люди, коли Закарпаття було під владою Угорщини. Все це яскраво й кричуще підтверджують також анонімки, які пишуться священникам, що відстоюють церковну єдність зі своїми братами по вірі і по крові. Якраз із-за цього всього на Закарпатті категорично не може бути й мови про якусь «русинську єпархію».

Хочемо підкреслити, що показова більшість священників аж ніяк не означає більшість вірників, бо вірники це є загал, а противники церковної єдності – це тільки група. Підписи в протилежному напрямі можуть збільшитись із-за «реверенції й обіденції».

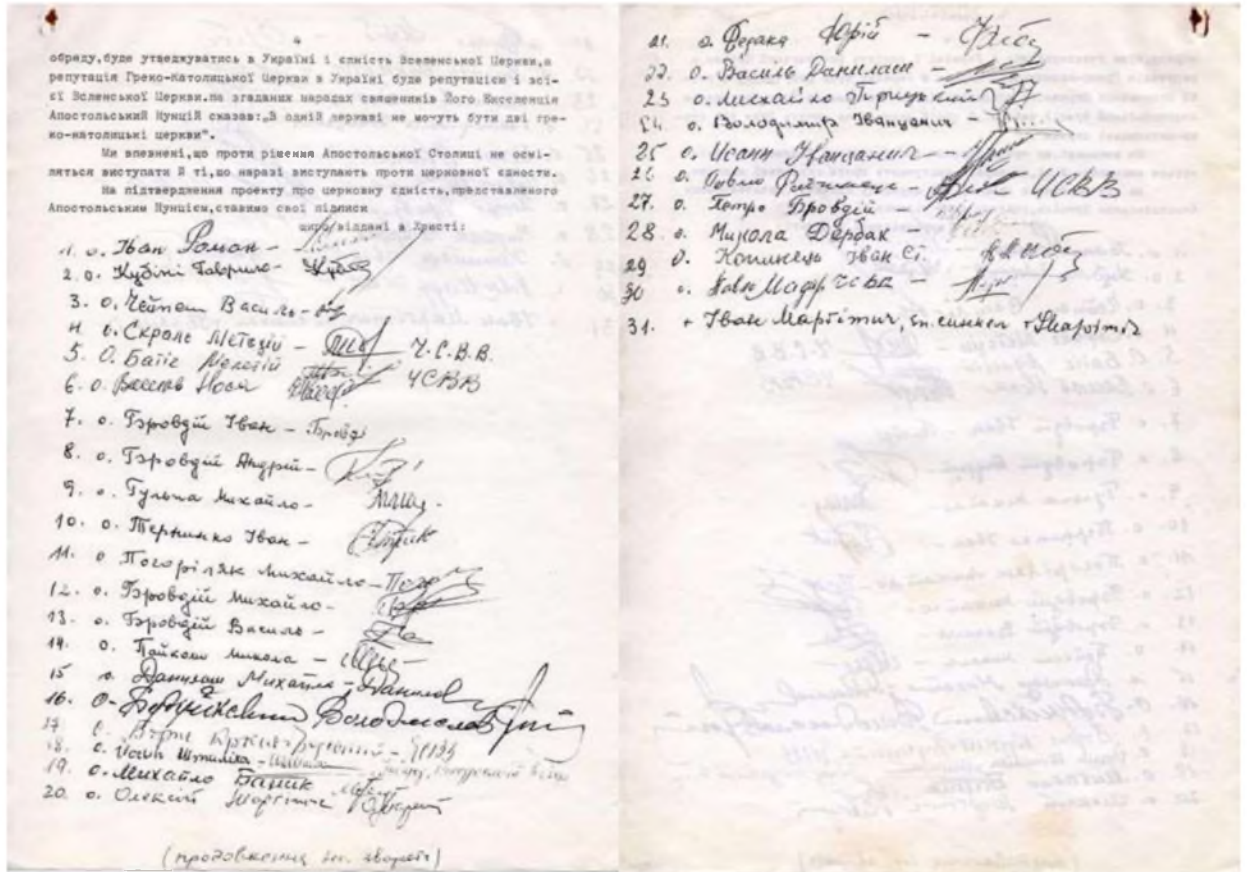
Ваша Еміненціє!

Все, що в цьому листі ми досі виклали з почуттям трепетної відповідальності, ми як у святій сповіді старались бодай в деякій мірі подати правдиву дійсність складної ситуації, що в пару словах аж ніяк неможливе. Впевнені, що Апостольська Столиця прийме правильне рішення,

бо міцно віримо, що тільки в єдиній Христовій Церкві діє Святий Дух. Хочеться вірити, що через єдність Греко-Католицької Церкви, що є в Україні, що є найбільшою католицькою церквою східного обряду, буде утведжуватись в Україні і єдність Вселенської Церкви, а репутація Греко-Католицької Церкви в Україні буде репутацією і всієї Вселенської Церкви. На згаданих нарадах священників Його Екселенція Апостольський Нунцій сказав: «В одній державі не можуть бути дві греко-католицькі церкви».

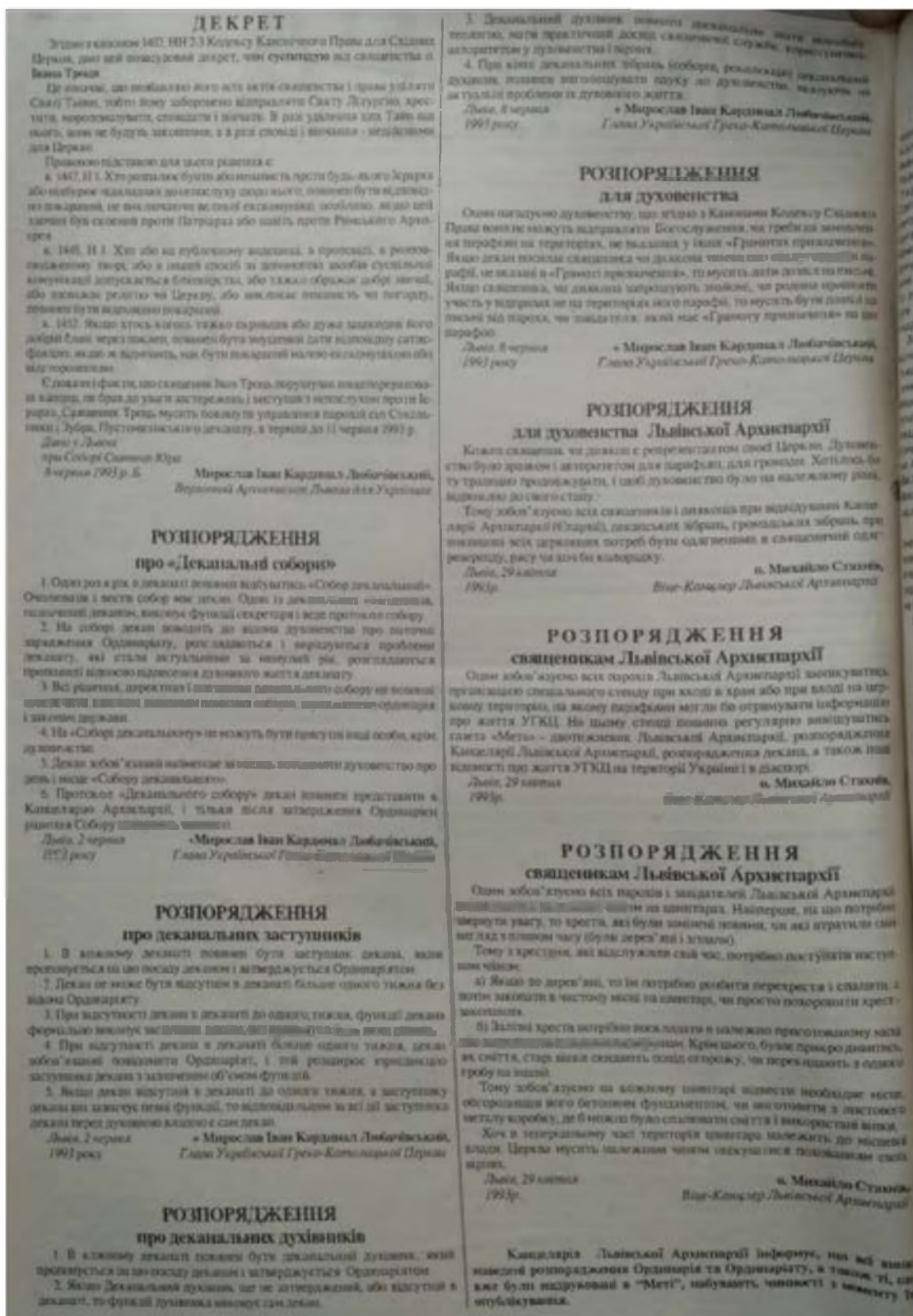
Ми впевнені, що проти рішення Апостольської Столиці не осміляться виступати й ті, що наразі виступають проти церковної єдності.

На підтвердження проекту про церковну єдність, представленого Апостольським Нунцієм, ставимо свої підписи щиро віддані в Христі: (31 підпис)

Додаток №4

Декрети та розпорядження Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського 1993 року⁴⁵⁵.

455 Декрети. Розпорядження. Постанови // Мета 12 (27 червень 1993) 2.

Додаток №5

Створення, призначення і діяльність Митрополичого Греко-Католицького
Церковного Суду у Львові⁴⁵⁶.

**СТВОРЕННЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ
Митрополичого
Греко-Католицького Церковного Суду у Львові**

Згідно з вимогою Кодексу Канонів Східних Церков в кожній Єпархії повинен бути створений свій Церковний Трибунал, завдання і компетенції якого стисло окреслює Церковне право.

Для Львівської Архиепархії Церковний Трибунал був покликаний до життя Декретом Блаженнішого Мирослава Івана Кардинала Любачівського від 1 жовтня 1994 р., в якому читаємо:

«Цим Декретом створюю Церковний Суд при Галицькій Митрополії для розгляду подружніх і спірних справ. Трибунал діє згідно з Тимчасовим Статутом і має повноваження розглядати в першому і другому ступені судочинства подружні справи і в першому - спірні справи».

Блаженніший Мирослав Іван Кардинал Любачівський створив свій Митрополичий Церковний Суд і одночасно відповідними Декретами покликав до праці в Суді наступних працівників:

1. Судовий Вікарій (Голова Митрополичого Суду) - о. д-р Євген Попович.
2. Судді - о. д-р Михайло Димид;
- о.ліц. Михайло Волошин.
3. Аудитори - о. Роман Іванців;
- о. Володимир Білошкний.
4. Захисники - о. д-р Михайло Пришляк;
- д-р Анібал Соутус.
5. Нотар - п. Ганна Осадча.
6. Експерт - п. Іван Повханіч.
7. Секретар - п. Юлія Миронюк.

Апеляційним Трибуналом для Митрополичого Церковного Суду є Патріарший Трибунал УГКЦ, Головою якого є о. Йосиф Анарійшин.

До Створення Митрополичого Трибуналу при Львівській Архиепархії Позовні заяви від вірних приймав Відділ Канонічного права, і ним було прийнято до осудження 889 подружніх справ.

Митрополичим Греко-Католицьким Церковним Судом у Львові за звітний період (від 1.10.93 р. до 1.01.95 р.) було-прийнято 477 справ.

Всього 1366 справ.

Від 1 жовтня 1993 р. розпочато 231 судовий процес в справах про уневажнення подружжя. З них вирішено 41 (з позитивним вироком - 28, з негативним - 13).

36 судових процесів закриті з причин відсутності позивачів або відповідачів, браку інформації в справі, а також за зреченням позивача.

23 судові процеси чекають на висновок Захисника Подружнього вузла.

139 подружніх справ знаходяться в судовому процесі.

745 прийнятих подружніх справ про уневажнення Церковного шлюбу чекає своєї черги до початку Судового процесу.

Також від часу створення 10 жовтня 1993 р. у Львові Митрополичого Греко-Католицького Церковного Суду було проведено 151 документальний процес з приводу уневажнення цивільного шлюбу через брак форм.

*о. д-р Євген Попович
Судовий Вікарій*

ІЛЮСТРАЦІЇ

Блаженніший Мирослав Іван Любачівський⁴⁵⁷.

Митрополит Максим Германюк, Кир Ніль Саварин, Кир Ісидор Борецький, Кир Андрей Роборецький, Кир Іван Прашко, Кир Платон Корниляк, Кир Андрей Сапеляк, Кир Августин Горняк, Кир Василь Лостен, Кир Єфрем Кривий, Кир Мирослав Марусин, Кир Єронім Хімій, Кир Дмитро Грещук.

Учасники-владики Синоду на аудієнції у папи Івана Павла II 1 грудня 1980 р⁴⁵⁸.

⁴⁵⁷ Блаженніший Мирослав Іван Любачівський // www.synod.ugcc.ua (05.04.2021).

⁴⁵⁸ Матеріали звичайного Синоду, що почався 25 листопада і тривав до 2 грудня 1980 р., в Римі // Патріархат 1 (1991) 5.

Учасники Синоду УКЦ, який відбувався 1992 року у Львові⁴⁵⁹.

⁴⁵⁹ *Титульна сторінка // Патріархат 7-8 (1992) 1.*

Зліва: владика Михайло Гринчишин, митрополит Михайло Бздель, отець Іван Дацько, Блаженніший патріарх Мирослав Іван Любачівський, владика Павло Василик, владика Петро Стасюк, доктор Борис Гудзяк.

Посвячення будинку Львівської Богословської Академії⁴⁶⁰.

Блаженніший Мирослав Іван кардинал Любачівський та отець Іван Дацько під час зустрічі з папою Іваном Павлом II ⁴⁶¹.

⁴⁶⁰ Львівська Богословська Академія вітає всесвітліших делегатів Собору УГКЦ // Церковний вісник 21 (10 листопад 1996) 4.

⁴⁶¹ Ватикан. Грудень 1995 р. Б Блаженніший Мирослав-Іван кардинал Любачівський та о. д-р Іван Дацько під час зустрічі з папою Іваном Павлом II // Мета 1-2 (10 січень 1996) 3.

Учасники післясоборового Синоду УГКЦ 1996 р.⁴⁶²

⁴⁶² Церква і молодь. Слово на засіданні молодіжної комісії Собору УГКЦ // Вірую 19 (жовтень 1996) 3.